

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ
В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА»**

(29-30 жовтня 2021 р.)

Чернівці
2021

УДК 001.89(063)
Н 34

**Наука, технології та інновації в контексті
Н 34 розвитку суспільства.** Матеріали науково-практичної
конференції (м. Чернівці, 29-30 жовтня 2021 р.). –
Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2021. – 160 с.
ISBN 978-617-7640-89-8

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Наука, технології та інновації в контексті розвитку суспільства». Розглядаються загальні питання архітектури, біологічних наук, державного управління, історичних, медичних, політичних наук та інші.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, а також для широкого кола читачів.

УДК 001.89(063)

ЗМІСТ

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Аравідова Сен-П.Г.

ФЕДІР ТЕТЯНИЧ (ФРИПУЛЬЯ)

І ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО ДАДАЇЗМУ8

Бабак А.В.

ШИРМА В ЯПОНІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ В ДОМІ11

Лук'янцева О.В.

СИМВОЛІЗМ В ЖИВОПИСІ13

Міненко І.О.

ІСТОРІЯ ПЕЙЗАЖНОГО ЖАНРУ16

Нифтієва У.Н.

ОСОБЕННОСТЯХ ФОРМООБРАЗОВАНИЯ

РОМАНСОВ СУЛЕЙМАНА АЛЕСКЕРОВА18

Цвілик К.М.

«ШУКАЧ СОНЯЧНОГО СВІТЛА» – УКРАЇНСЬКИЙ ЖИВОПИСЕЦЬ

ВОЛОДИМИР ДОНАТОВИЧ ОРЛОВСЬКИЙ24

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Грінка Є.С.

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ЦИГАРОК

НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ27

Даниленко Д.М.

ГІДРОБІОЛОГІЧНА ОЦІНКА ТА СТАН ГІДРОБІОЦЕНОЗІВ ЯКОСТІ

ВОДОЙМ СМІЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ29

Прилуцький С.П.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЗВУКОВИХ ХВИЛЬ

НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА ОБМІН БІОЛОГІЧНО

АКТИВНИХ РЕЧОВИН В ОРГАНІЗМІ ЛЮДИНИ32

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Баранова Л.Г.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО СИСТЕМИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ

РІШЕНЬ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ35

Бойко Н.І., Онишук Ю.В.

ТЕХНОЛОГІЇ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ
В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ 38

Волошка Є.М.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
НА ПРИКЛАДІ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ 41

Ковтуненко О.В.

ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ
З МАЛОМОБІЛЬНИМИ ГРУПАМИ НАСЕЛЕННЯ 43

Марусіна Л.В.

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ 48

Самсонова Я.І.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СИСТЕМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 51

Сидоренко С.В.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ 54

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Самчинська О.О.

ФОРМУВАННЯ ПАМ'ЯТІ МИНУЛОГО ВОЛИНЕЗНАВСТВА
В СТІНАХ ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ 58

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Деревенко М.І.

ДИЗАЙН КІМОНО НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ 2021
ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УЯВЛЕНЬ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ КУЛЬТУРУ:
СПРОБА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ 61

Кулик В.Г.

РОЛЬ АРТ-АКТИВІЗМУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ 65

МЕДИЧНІ НАУКИ

Забродська О.С., Гримайло Н.А., Ятчук Е.М.

ФЕТАЛЬНА ТОПОГРАФІЯ ПІДШЛУНКОВОЇ ЗАЛОЗИ 69

Якименко С.Р.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
У СУЧАСНІЙ ЛІКУВАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ72

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Сідлецька П.В.

ФАКТОР ВОЛИНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ
В ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ.....74

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Власнова А.А.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДРУЖНИХ СТОСУНКІВ
ІЗ РІЗНИМ ТИПОМ ПРИВ'ЯЗАНOSTІ У РІЗНІ ВІКОВІ ПЕРІОДИ80

Дзекелева С.М.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЩОДО ПРЕВЕНЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ
СЕРЕД ДІТЕЙ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ84

Нінько С.М.

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ
УЧНІВ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ88

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Дудченко В.О., Хижняк М.І.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ УМОВ ДЛЯ НАГУЛУ
ПРОМИСЛОВИХ ВИДІВ РИБ КАХОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА.....93

Макарова С.В.

АСПЕКТИ ВПЛИВУ МІКРОВОДОРОСТІ ХЛОРЕЛА (CHLORELLA)
НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ГІДРОБІОНТІВ95

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Гаган К.Р.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ТЕХНІКО-ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
НА ТЕХНІЧНУ ГОТОВНІСТЬ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ99

Ібрагімов Е.Р.

АНАЛІЗ ІНСТРУКТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ПО НОРМУВАННЮ
І ПРОГНОЗУВАННЮ ПОТРЕБИ В ЗАПАСНИХ ЧАСТИНАХ.....105

Островський В.І.

УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АВТОМОБІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	108
---	-----

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Іванова Є.С.

ВПЛИВ КВАЗАРІВ НА СУЧАСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВСЕСВІТУ	113
---	-----

Фірман Д.Б.

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МАТЕМАТИКИ СЕРЕД МОЛОДІ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ РОЗВАЖАЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....	117
---	-----

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Бас Т.А.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	121
---	-----

Городинський С.І.

ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ МОТИВАЦІЇ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ.....	124
---	-----

Кобзар В.В., Долгієр Є.В.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	127
---	-----

Коєв Г.І., Чустрак А.П.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР У ВІЛЬНІЙ БОРОТБІ.....	130
--	-----

Константинов Р.С., Чустрак А.П.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ГІМНАСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БОРЦІВ	134
---	-----

Косяк Р.Т., Ткач В.А.

РОЗВИТОК ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ В ЮНАКІВ ДОПРИЗОВНОГО ТА ПРИЗОВНОГО ВІКУ	137
--	-----

Леугіна Д.О.

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ	140
--	-----

Мезенцева М.О.

ОПТИМІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ. МОНІТОРИНГ ФІЗИЧНОГО СТАНУ
СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....142

Мороз А.А.

ВПЛИВ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ
НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ЛЮДИНИ145

Рушак Д.О., Власов В.О., Галушка А.М., Семирунчик Я.П.

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ – ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ148

Смовж М.А., Фурманов К.М.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
З МЕТОЮ ПРОГНОЗУВАННЯ СПОРТИВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ
З БІГУ НА ДОВГІ ДИСТАНЦІЇ.....151

Тодорова А.П., Чустрак А.П.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ДІТЕЙ
ДЛЯ СПОРТИВНОЇ ГІМНАСТИКИ.....153

ХІМІЧНІ НАУКИ

Пилипенко О.О.

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ 3-(ПІРОЛ-2-ІЛ)-
5-(2-АМІНОФЕНІЛ)-1,2,4-ТІАДІАЗОЛУ157

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Аравідова Сен-П.Г.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ФЕДІР ТЕТЯНИЧ (ФРИПУЛЬЯ) І ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО ДАДАЇЗМУ

Федір Костянтинович Тетянич, більше відомий в мистецькому просторі як Фрипулья – український художник-футурист, монументаліст, живописець, графік, скульптор, перформер, поет та філософ, концептуаліст та педагог, що творив здебільшого в авангардизмі. Він був яскравим представником українського андерграунду та великим прихильником еспажу.

Народився художник 1942 року, в селищі Княжичі – помер 2007 року, в місті Києві. Закінчив Київський державний художній інститут 1966 року. Був учасником всесоюзних, республіканських та міжнародних виставок. Також був членом Спілки художників СРСР і Спілки художників України (з 1973) [1].

Розвиток України, як і будь-якої іншої країни в світі, рухається власним темпом. Таким чином, коли світом прокотилася хвиля дадаїзму, як новий виток мистецького та культурного напрямку, до України, можна сказати, він дістався приблизно 50 років потому.

Дадаїзм – напрям мистецтва, що уособлює собою протест проти війни, логіки та холодного розуму; революцію проти формального та узгодженого мистецтва. З часом сама концепція дада змінювалась і еволюціонувала, передуючи новим стилям і напрямам.

Досконало невідомо, було це свідомо чи ні, проте в Україні розкрив і просував дадаїзм саме Федір Тетянич. Звісно, як і у будь-якій культурі, дадаїзм по-українськи відрізняється від початкового – він набув нових оригінальних рис, суто українського колориту та унікальних штрихів. Тетянич не лише перейняв увесь бунтарський дух дадаїзму, але й спромігся трансформувати дада в винятково український напрям. Він використовував перформанси, інтегрував українські архетипи, повсякчас, створюючи нові втілення знайомих нам виявлень культурної спадщини.

Федір Тетянич один з піонерів перформансу та гепенінгу на теренах радянського простору. Він влаштовував свої виступи під екзотичною

маскою фрика просто посеред столиці – створював незвичні і просто неймовірні інсталяції, що іменував «фрипульї» доповнюючи власними виступами в чудернацькому вбранні. Виступав також у галереях та музеях, руйнуючи звичний устрій та буденність. Згодом він став учасником нової української хвилі.

Фрипулья – самоназва художника, його псевдонім, таємний код, який він використовував, як свою візитівку та просто слово, що він вигадав власноруч. Він також використовував це слово, як привітання та початок своїх мистецьких акцій. Є безліч теорій та домислів його колег, друзів та знайомих щодо значення цього слова, і кожен своєї міри має рацію, проте сам художник завжди казав так: «Я Фрипулья – я безкінечність».

Він вкладав в це слово не лише значення всесвіту, але й свободи, мистецтва, самоідентифікації – усе в нескінченності, окрім зодіаку.

Художник був настільки непередбачуваним, що це слово майже стало його синонімом. Навіть режисер авангардист Святослав Теофілаков створив фільм присвячений його творчості під назвою «Фрипулья. Всесвіт. Нескінченність».

Тетянич усією своєю творчістю маніфестував емансипацію мистецтва, прагнув позбавлення художнього акту будь-яких обмежень і формальностей. Його перформанси були дуже живописними, а живопис – перформативним [2].

Федір Тетянич також розробив концепцію житла майбутнього – біотехносфери, макети та моделі в повний розмір з вторинної сировини [3]. Біотехносфера – сферична конструкція діаметром 240 сантиметрів, всередині неї є все, що необхідно для виживання людини на випадок кінця світу.

Це взагалі була одна з головних тем його творчості – він намагався розповсюдити ідею «життя майбутнього», що не потребує надмірного споживання; він відкидав споживчий спосіб життя, що все більше захоплював його час і навколишній світ.

Художник також носив яскраві чотиринацькі вбрання з різних підручних матеріалів (того самого сміття, що невпинно захоплює планету): деревини, картону, пластику, ганчірок та розмальованих власноруч шматочків тканин, фольги та пляшок. Вбрання він також виготовляв власноруч та влаштовував у ньому свої інопланетні перформанси, чудернацькі інсталяції та видовищні хепенінги. Він увесь час інтегрував архетипи української культури, вплітаючи в концепцію всеосяжності нескінченності. Навіть у виставах з політичним підтекстом, що влаштовували його друзі та колеги.

Фрипулья безперечно випереджав свій час – він виробив власну філософську концепцію та трансформувал усе життя у тотальний художній акт. Він відмовлявся від звичного життя і міг місяцями не

полишати своєї майстерні, лише щоб знову «з'явитися» неочікувано і представити новий витвір, вірш чи інсталяцію.

До самого кінця він захоплювався космосом та пропагував безкінечність, як волевиявлення свого мистецтва.

Його творчість довгий час залишилася незрозумілою та неосяжною – він був диваком і божевільним. Лише в останнє десятиліття його здобутки стали об'єктом особливо пильного вивчення, але то й не дивно, адже багато з його думок та витворів випереджали свій час.

Спадщина Федіра Тетянича безумовно важлива не лише для мистецького середовища, але й для культури країни, адже на прикладі його творчості ми можемо прослідкувати і дослідити його концепцію цілісного сприйняття світу. Він поєднував мету естетичного вдосконалення простору з очищенням навколишнього середовища від сміття та непотрібних речей. Художник вдало експериментував у поєднанні нестандартних матеріалів з фантастичним і довільним трактуванням будь-якої тематики, створював дивовижні композиції в яких відходив від виробництва і споживання.

Федір Тетянич був експериментатором, першим українським борцем за докілья та екологію через мистецтво. Він також був популяризатором перформансу та мистецького акту, вільного від звичних стандартів та упереджень. Як митець, він пройшов довгий шлях від звичного формального академічного мистецтва до цілковито власного самостійного стилю. Фріпуля – художник, що став міською легендою.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія сучасної України: у 30 т. / ред. кол. : І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Коорд. бюро Енцикл. Сучас. України НАН України. – К. : Поліграфкнига, 2001. – Т. 1: А. – 823 с.
2. Феофілактів С. (2017) ФРІПУЛЯ! ВСЕСВІТ! НЕСКІНЧЕННІСТЬ! [Документальна стрічка] // YouTube. 14 березня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SiswX8fZWso>
3. Біотехносфера Федора Тетянича // Образотворче мистецтво. 2009–2010. – № 1-№ 4. – С. 102–103.
4. Десятерик Д. Всесвіт Фріпуля // День. 2004. № 40. URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/vsesvit-fripulya>

Бабак А.В.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ШИРМА В ЯПОНІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ В ДОМІ

Бьобу – назва складної ширми в Японії. Вперше цей термін згадується в історичних хроніках періоду Нара, де писалось про дари від Корейського царства Сілла, серед яких було і «бьобу». Історія ширми як предмету інтер'єру бере свій початок у Китаї. Приблизно в VIII столітті ранні її екземпляри були завезені до Японії, де з плином часу її зовнішній вигляд набув значних змін.

В середньовічній Японії люди, в тому числі особи високого соціального статусу дотримувались мінімалістичного стилю в побуті. В інтер'єрі японців не було місця зайвим речам, в будинку панувала лаконічність та легкість. І це обумовлюється не тільки культурними особливостями. Територіально Японія розташована в сейсмічно нестабільній зоні – важкі меблі, які характерні для Європи становили небезпеку під час землетрусів. Як наслідок, в будівництві використовувалось дерево як матеріал, та каркасна конструкція будівель, що ефективно протидіяла силі підземних поштовхів.

В інтер'єрі перевага віддавалась легким предметам меблів, серед яких були і ширми. Їх робили такими, щоб при необхідності їх можна було зручно і швидко скласти та транспортувати. Найбільш розповсюдженими були двохстворчасті та шестистворчасті ширми, натомість в Китаї популярними були ширми-триптихи. Висота таких ширм варіювалася від 150 до 160 см, та 360 см в ширину.

На відміну від Китайських ширм де використовувалось дерево – Японська ширма представляла з себе полотна які скріплювались петлями з паперу. Листи цупкого паперу клеїлись на полотна поверх стиків. Завдяки такому способу – в розгорнутому виді полотна створювали суцільну поверхню на якій було комфортно виконувати розпис художникам [2]. Як матеріал для основи ширми на якому виконувався розпис – брали особливо міцний папір «гампі» ручного виробництва, що чимось схожий на пап'є-маше. Також для основи використовували шовк, в дорогих ширмах використовували золоте тло. Краї прикрашались текстилем.

Існували різні види ширм які використовували в особливих випадках або за особливим призначенням:

Фуросакі-бьобу – цей вид ширм використовували спеціально для чайних церемоній. Їх можна було зустріти в спеціальних чайних

будиночках Тясіцу. Так як японці сиділи за низькими столиками – ширма була невисокою і складалась з двох широких створок. Такі ширми виготовлялись переважно з тростини або різного дерева, двостулкова складана ширма, що використовується в кімнаті для чайної церемонії та чайних будиночках, тясіцу [1]ю

Га-но-бьобу – ці ширми мали особливу роль і використовувались спеціально для свята довголіття «Га». На таких ширмах зображали квіти та пташок які зустрічались в усі чотири пори року. На верхівку ширми закріплювали кольорові листки з щільного кольорового паперу на якому залишали коментарі до картин. Їх називали «сікісі» чи «сікісігата» [1].

Макура-бьобу – ширма яку розташовували біля ліжка поряд з подушкою. Таким чином вона ніби виконувала роль спинки кровати. Мала висоту близько 50 см, та складалась з двох створок, рідше з чотирьох. На неї зазвичай вішали одяг і аксесуари [1].

Косі-бьобу – сама назва ширми походить від слова «талія», що натякає на її розмір. Такі ширми справді були десь по талію дорослій людині, точніше десь 60 см в висоту. Такі ширми можна було побачити в домівках в XV–XVI столітті. В ці часи був апогей громадянських війн, тому під час прийому гостей низькі ширми це були способом демонстрації безпеки, що за ними ніхто не ховається [1].

Сіро-е-бьобу – ширма яку встановлювали в кімнатах для проведення родів, рідше такі ширми можна було побачити на весільних церемоніях. В основі таких ширм був білий шовк або золота поверхня. Поверх наносилась різна символіка чорною тушшю (для шовку) або слюдою (для золотої поверхні). Кожна панель ширми обрамлялась білою парчою. Зображувані сюжети на них різнились залежачи від періоду. Спочатку це були бамбук, павлін та фенікс. В більш пізній період часто зображували черепах з журавлями та сосни з бамбуком [1].

В інтер'єрі японського будинку простір головує над предметністю. В характерному для національної свідомості уявленні про цілісність простору та його нероздільність – ширма отримала особливу роль. Її основною функцією – є організація інтер'єру та умовне розділення одної його частини від іншої. Вважається що перші ширми представляли собою екрани що ставились перед входом до приміщення, таким чином захищаючи власників від злих духів.

В VIII столітті складні ширми були присутні в якості предмету інтер'єру при імператорському дворі, та використовувались під час проведення важливих церемоній, а в період Хейан-бьобу були обов'язково присутні в храмах та палацах придворної знаті.

Ширма була не просто предметом меблів, а й витвором мистецтва. Вона служила полотном для багатьох майстрів що втілювали в життя свої шедеври. В Японії розпис на ширмах набув широкого

розповсюдження і займає особливу сходинку в історії образотворчого мистецтва.

Коли з'явилися ширми, люди сиділи на підлозі, тому розпис повинен був перебувати на рівні очей. Малюнок розміщувався горизонтально і переходив зі ступки на ступку, сюжет розпису зчитували справа наліво.

Зображували на ширмах різні сюжети: релігійні, міфологічні, побутові сцени, натюрморти, пейзажі та ін. Найпоширенішими були пейзажні сюжети. Японці милувалися природою та її явищами: перший сніг, тумани, місяць в небі, цвіт дерев – надихали та були приводом для сюжетів на ширмах.

Якщо детально роздивитись деякі природні сюжети, можна помітити коливання рівня відтворення. Були як і реалістичні так і доволі умовні, непропорціональні зображення людей та навколишнього середовища.

Отже, будучи завезеною з Китаю – в Японії під впливом місцевої культури ширма зазнала зовнішніх змін, а також стала приводом до розвитку нового виду мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Бёбу или бёбу, японская ширма [Електронний ресурс] // Сайт ZENSO. – Режим доступу: <https://zenso.ru/ocean-dzen/dzensopediya/bjoobu-yaponskaya-shirma>
2. Николаева Н. С. Ширма – вещь и картина // Вещь в японской культуре. М.: Вост. лит., 2003, с. 169–184.

Лук'янцева О.В.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

СИМВОЛІЗМ В ЖИВОПИСІ

В даному матеріалі ми плануємо розглянути зародження розвитку символізму і його головні особливості. Отже, символізм – це літературно-мистецький напрямок, основоположники якого проголосили основою мистецької творчості символ як таємну ідею, приховану у глибині всіх навколишніх, а також і потойбічних явищ, досягнути, розкрити і відобразити яке можна тільки з допомогою мистецтва.

Це явище в світовому мистецтві зародилось у Франції в 1870–1880-х роках як баланс реалістичної літератури та художньої практики того часу. Жан Мореас найперше вжив термін символізм і опублікував статтю

«Літературний маніфест. Символізм», яка містила програму нової течії в ліриці.

Представниками символізму була досить різноманітна група художників, серед яких були Поль Гоген, Гюстав Моро, Густав Клімт, Яцек Мальчевський, Оділон Редон, П'єр Пюві де Шаванн, Анрі Фантен-Лятур, Гастон Бюссєр, Едвард Мунк, Фернан Кнофф, Фелісьєн Ропс та Ян Тороп. Символізм у живописі був географічно більш поширений, ніж символізм у поезії, і вплинув на творчість Михайла Врубеля, Миколи Реріха, Віктора Борисова-Мусатова в Росії, а також Фріду Кало в Мексиці, Еліху Веддер у Сполучених Штатах.

Це захопило не тільки живопис, а й театр, музику і трансформувалося новим культурним та мистецьким напрямом. Символізм мав значний вплив на модернізм, і його сліди також можна виявити у творчості багатьох поетів-модерністів, зокрема Т. С. Еліота, Воллеса Стівенса, Конрада Ейкена, Харта Крейна та В. Б. Єйтс в англомовній традиції, адже поетів, художників та композиторів зазвичай приваблюють подібні міфи, сюжети та символи. Художники та музиканти шукали натхнення в поезії, а письменники переймали образи з картин.

Символісти одухотворяли дійсність, намагалися глибше дослідити душу людини, сповнену швидкоплинних вражень, переживань, смутних почуттів. Художники та композитори часто звертаються до міфологічних та біблійних тем. Зміст твору виражався в образах символічного задуму – узагальненого поняття про людину, сенс людського життя в ширшому значенні, вічну красу.

У символі завжди існує невизначеність: сенс, який вкладають у образи митці, одночасно може нести в собі декілька значень. Символісти визначають два світи: світ речей і світ ідей. Вважається, що поза світом речей, який ми бачимо, існує ще одна – істинна дійсність, в якій наш реальний світ – лише туманне її відображення. І відтак художник стає посередником між цими двома світами. На думку символістів, мистецтво є ключем до пізнання таємниць, які виходять за межі нашого повсякденного когнітивного досвіду [1]. Ця особливість символізму яскраво відокремлює їх від представників інших напрямків.

Отже, яскравими особливостями символізму є:

1. Заперечення реалізму.
2. Вихід за рамки повсякденного, прив'язаного до матеріальності буття.
3. Ідея про реальний і потойбічний світи.
4. Релігійні пошуки, а також звернення до міфології.
5. Орієнтація на містицизм.
6. Відображення дійсності в образах-символах.
7. Мотиви безнадії, зневіри, прихований чи очевидний сум.

Прихильники символізму широко використовували: нетрадиційні ракурси, ілюзії, зображення казкової архітектури, хмар, туману, вибуху яскравого світла, світло від прихованих джерел, що надавало картині таємничу та неоднозначну атмосферу; окреслювали нечіткі образи персонажів на картині, наче головні фігури розвіюються в мареві. Навіть зображення фонтанів, розораних полів або рідкісних речей можуть отримати відчуття таємничості та анахронізму для отримання ефекту марення. зображення музичних інструментів, стародавніх язичницьких фігур або християнських ангелів. Проте майже всі митці прагнули визволити картину від кайданів правильності, тому в основі композиції займав центральне положення саме символ.

Отже, символісти радикально змінили не тільки різні види мистецтва, а й саме ставлення до нього. На формування виникнення символізму як явища мали вплив філософські теорії другої половини XIX – початку XX століття. Концептуальність символістського світогляду полягала в зануренні у внутрішній ірраціональний світ особистості, в ігноруванні традиційного образу зображення, в художньому розкритті таємниці індивідуального «Я» із допомогою ускладнених асоціацій, а також образів-символів, якій була притаманна схильність до таємничості і містичності. Експериментаторський характер їхньої творчості, прагнення до новаторства став зразком для більшості сучасних напрямів мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Скуратівський В. Символізм // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук та ін. Київ : Інститут філософії ім. Г. Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.

Міненко І.О.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ІСТОРІЯ ПЕЙЗАЖНОГО ЖАНРУ

Природа є найбагатша скарбниця, з якої видатні художники минулого і сучасності черпали натхнення для своїх художніх творів.

Пейзаж – жанр живопису, основним предметом якого є зображення природи, міст, архітектури. У своїх роботах художники-пейзажисти зображують гори, ліси, річки, озера, моря, села та ін. Деякі пейзажі мають ще окрему назву. Морський пейзаж зветься мариною, зображення мальовничих видів – ведута, а пейзажі сучасних міст – урбаністичний.

Жанр пейзаж, як свідчить історія, виник досить давно. Ще в давні часи людей і тварин зображували в оточенні дерев, річок та трави. Та ці роботи ще не були справжніми пейзажами. Тривалий час цей жанр виконував другорядну роль в живописі.

Як самостійний жанр мистецтва він вперше з'явився в Китаї в VI столітті. Пейзажі в китайських художників були надзвичайно витонченими. Щоб створити таку картину, потрібно було мати глибокі знання і вміння. Китайські художники зображували добре відомі своєю красою краєвиди. Такий пейзаж потребував тривалого споглядання, створював особливий настрій. Картини середньовічного Китаю дуже поетично передають навколишній світ. Велична природа в цих роботах, виконаних в основному тушшю на шовку, постає як величезний всесвіт, який не має меж. Традиції китайського пейзажного живопису вплинули і на японське мистецтво.

У Європі пейзаж як окремий жанр з'явився набагато пізніше, ніж у Китаї та Японії. У період Середньовіччя, коли право на існування мали лише релігійні композиції, пейзаж трактувався живописцями як зображення довкілля, допоміжний, тобто як тло в портретах і сюжетних композиціях. Те ж саме відбувалося і в епоху Відродження. Лише через триста років пейзаж став самостійним жанром. Та при цьому художники змальовували природу прикрашаючи її. Намагалися зобразити її красивішою, ніж бачили.

Велику роль формуванні пейзажного живопису зіграли європейські мініатюристи. У середньовічній Франції при дворах герцогів Бургундських та Беррійських працювали талановиті ілюстратори брати Лімбург – творці чарівних мініатюр до годинника герцога Беррійського. Ці витончені та барвисті малюнки, що розповідають про пори року та

відповідні їм польові роботи та розваги, показують глядачеві природні ландшафти, виконані з майстерні для того часу передачею перспективи.

Яскраво виражений інтерес до пейзажу помітний живопису Ранняго Відродження. І хоча художники ще дуже невміло передають простір, захащаючи його ландшафтними елементами, що не поєднуються один з одним за масштабом, багато картин свідчать про прагнення живописців досягти гармонійного та цілісного зображення природи та людини.

Найважливішу роль пейзажні мотиви почали грати в епоху Високого Відродження. Багато художників почали уважно вивчати натуру. Відмовившись від звичної побудови просторових планів у вигляді лаштунків, нагромадження деталей, неузгоджених у масштабі, вони звернулися до наукових розробок у галузі лінійної перспективи. Тепер пейзаж, представлений як цілісна картина, стає найважливішим елементом мистецьких сюжетів. Так, у вітварних композиціях, до яких найчастіше зверталися живописці, ландшафт має вигляд сцени з людськими постатями на першому плані.

Незважаючи на такий явний прогрес, аж до XVI століття художники включали у свої твори пейзажні деталі лише як тло для релігійної сцени, жанрової композиції чи портрета. Найяскравішим прикладом є знаменитий портрет Мони Лізи, написаний Леонардо да Вінчі. Великий живописець із чудовою майстерністю передав на своєму полотні нерозривний зв'язок людини і природи, показав гармонію і красу. За спиною молодій жінки відкриваються безмежні простори всесвіту: гірські вершини, ліси, річки та моря. Цей величний ландшафт підтверджує думку, що людська особистість так само багатогранна і складна, як світ природи. Але досягнути численні таємниці навколишнього світу люди не в змозі, і це ніби підтверджує загадкова усмішка на вустах Джоконди.

Уже в XIX ст. художники почали зображувати навколишню природу такою, якою вона є. Французькі живописці почали малювати природу з натури, на відкритому повітрі – на пленері.

Розвиток пейзажного живопису в Україні пов'язаний із роботами Т. Шевченка (серія «Мальовнича Україна»). Красу України відтворили у своїх полотнах С. Васильківський, П. Левченко. Найкращі традиції реалістичного пейзажного мистецтва продовжили українські майстри С. Шишко, Т. Яблонська, І. Бокшай та ін.

У сучасному пейзажі художники перш за все намагаються передати свої думки та настрої. В Україні також дуже багато талановитих художників-пейзажистів. До їхнього числа належать такі митці: О. Шовкуненко, І. Айвазовський, А. Куїнджі та багато інших.

Поряд з Орловським, Світославським – найвидатнішими українськими пейзажистами останньої третини XIX – поч. XX ст. – успішно виступали в галузі пейзажного живопису М.І. Мурашко, Ткаченко М.С.

Список використаних джерел:

1. Krysiyna Gutowska-Dudek Krajowa Agncja Wydawnito Warszawa, 1982. Krajowa Agencja Wydawnicza/RSW «Prasa-ksiazka-ruch».

Нифтієва У.Н.

диссертант,

Бакинская Музыкальная Академия

**ОСОБЕННОСТЯХ ФОРМООБРАЗОВАНИЯ
РОМАНСОВ СУЛЕЙМАНА АЛЕСКЕРОВА**

Сулейман Алескеров является одним из ярких представителей азербайджанской композиторской школы. Он своим стилем и профессионализмом принес в нашу музыкальную культуру огромное сокровище. Современники следили за его творчеством, молодое поколение извлекало из этого пользу, а простые люди всегда вдохновлялись произведениями этого композитора. Потому что С. Алескеров был гражданином-патриотом, который мог сказать слово народа на языке музыки. Сулейман Алескеров родился 22 февраля 1924 года в Шуше – в городе который является колыбелью народной музыки и культуры. Начальное образование получил в музыкальном училище по классу тара. После окончания музыкального училища он приехал в Баку и в 1941 году поступил на композиторское отделение Азербайджанской государственной консерватории и окончил класс профессора Бориса Зейдмана. Песня «Жди меня», написанная Сулейманом Алескеровым в 1942 году, сыграла большую роль в его творческих успехах. Эту песню впервые исполнил Бюльбюль, основатель Азербайджанской вокальной школы. После этого, в 1943 году по рекомендации У. Гаджибекова, молодой композитор был принят в Союз композиторов. Творчество Сулеймана Алескерова охватывает вторую половину 20 века.

Жанр оперетты занимает особое место в творчестве С. Алескерова. Его оперетты «Звезда», «Мы себя знаем», «Не было, это было», «Сын нищего миллионера», «Откуда ты из холостяцкой жизни» и другие украсили репертуар Азербайджанского Театра Музыкальной Комедии течения многих лет.

Кроме того, оперы композитора «Бахадир и Сона», «Бледные цветы», несколько кантат, симфонии «Юность» и «Родина», симфонический

мугам «Баяты-Шираз», симфонические стихи и сюиты, 3 тар-концерта, до 200 песен и романсы, 22 бессловесные песни, «Тарантелла», «Танец-токатта», «Рондо», «Ашигвари» и другие произведения являются одними из жемчужин азербайджанской музыки. Сулейман Алескеров скончался 21 января 2000 года.

Особое место в творчестве композитора занимают романсы. Многие его романсы написаны на стихи и газели наших классиков. Украшением репертуара стали газели-романсы «Друг мой прекрасный» («Səvgi xuramanım mənim»), «Это моя родина» («Vətənimdir»), «Что мне делать» («Neyləgəm») наших известных певцов.

С.Алескеров также написал произведения в жанре песни-романса. Самыми популярными из них являются «Я не обижусь» («Küsməgəm»), «Вспомнил» («Yada düşdü»), «Карабах» («Qarabağ»), «Я не знаю» («Bilmirəm»). Эти романсы отличаются разнообразием и своеобразием музыкальных мотивов.

Романс «Что мне делать» написан С. Алескером на стихотворение известного поэта И. Насими в сложной двухчастной форме [1, с. 45–52]. Каждая часть сложной двухчастной формы, в свою очередь, состоит из двух периодов, сформированных начальным и ответным фразами, вопросительными и ответными предложениями. Эта форма характерна для жанра романс. Романс начинается инструментальным вступлением в двенадцать тактов с размером такта 3/4 в тональности «Es – dur», на основе лада «Сегях» с темпом «Moderato cantabile», динамическим знаком «mf<». Вступление состоит из секвенционного развития мотива. Первые шесть тактов завершают вступление, повторяясь далее движениями октавами [1, с. 45–52].

Часть «А» сложной двухчастной формы является простой двухчастной формой. Это значит, что часть «А» состоит из двух периодов: «а» и «б». Начальная фраза «а», являющегося первым периодом в первой части, начинается словами «Зачем мне жизнь без тебя?» («Ah, dilbəra mən səndən ayrıl təndə canı neyləgəm?») тональностью «Es – dur» с динамическим знаком «mf<», а затем «р<», функциональными аккордами «D-T». Начальная фраза завершается частом «Шикестеи-фарс». Далее, эта фраза повторяется в том же порядке и переходит на лад «Шуштар» [1; 2, с. 92–104] (пример 1).

Пример 1

Ah! Dil -bə-ra mən sən-dən ay -rı tən-də ca -nı
 ney -lə-rəm? Ma- lu mül- kü təx-tu ta -cı xa- nı-ma- nı ney- lə-rəm?
 Dil -bə-ra mən sən-dən ay -rı tən-də ca -nı ney -lə-rəm?
 Ma- lu mül- kü təx-tu ta -cı xa- nı-ma- nı ney- lə-rəm?

Далее, звучит ответное предложение вопросительного предложения периода «а», состоящее из слов «Taki, gördüm fəzli halı qılmışam». Данная фраза на основе лада «Шуштар» в гармонической форме тональности «Es – dur» обладает секвенционным развитием (пример 2).

Пример 2

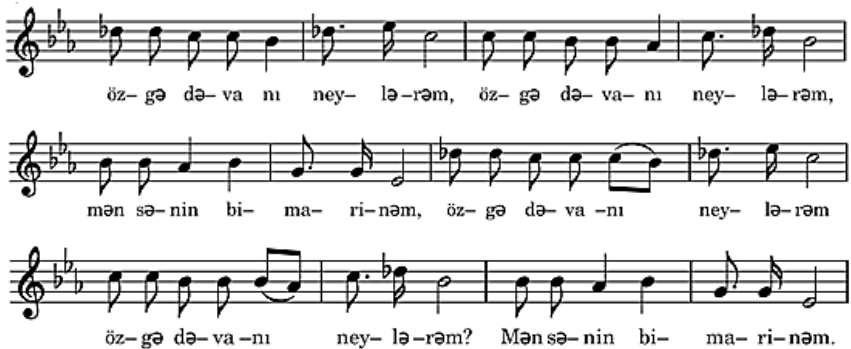

Ta- ki,gör- düm fəz -li ha -lın, qıl -mı-şam dər -də də-va,
 mən sə-nin bi - ma-ri-nəm, öz-gə də-va-nı ney -lə-rəm?

Далее, эта фраза повторяется в том же порядке, однако при повторе завершается ладом «Сегях» [2, с.78–91] (пример 3).

Пример 3

Ta- ki,gör- düm fəz -li ha -lın, qıl -mı-şam dər -də də-va,
 mən sə- nin bi -ma-ri-nəm, öz- gə də- va -nı ney -lə-rəm?

Таким образом, период «а» сложной двухчастной формы заканчивается ответным предложением, и словами «к чему мне другое исцеление» («özgə dəvanı neylərəm») начинается период «б». Вопросительное предложение данного периода также состоит из двух фраз – начальной и ответной фраз. Начальная фраза основывается на тональности «Es – dur» и ладе «Сегях» и повторяется дважды (пример 4). Данная часть романса чем-то напоминает импровизации в кульминации мугама.

Пример 4

öz- gə də- va nı ney- lə-rəm, öz- gə də- va -nı ney- lə-rəm,
 mən sə- nin bi- ma- ri-nəm, öz- gə də- va -nı ney- lə-rəm
 öz- gə də- va -nı ney- lə-rəm? Mən sə- nin bi- ma- ri-nəm.

Словами «О, мусульмане, знайте, этот мир прекрасен, когда вы вместе с любимой» («Ey müsəlmanlar, bilin: yar ilə xoşdur bu sahan») начинается ответная фраза вопросительного предложения периода «б». И снова, внимание привлекают секвенционное развитие мотива, особенно импровизации, повторы в форме вариантов (пример 5).

Пример 5

Ey mü-səl-man-lar, bi-iln,yar i-lə xoş-dur bu ca-han bu ca-han.

Ey mü-səl-man-lar, bi-lin,yar i-lə xoş-dur bu ca-han, bu ca-han.

Ответное предложение периода «b» начинается динамическим знаком «mp» («Я далеко от любимой») («Mən ki, yardan aurgü dūşdüm»). Далее оно переходит на динамический знак «ff», т. е. постепенно достигает кульминации и «А», являющийся первой частью сложной двухчастной формы завершается словами «Очень много я молился» («Çox dualar qılmişam mən xalıqın dərğahına») (пример 6).

Пример 6

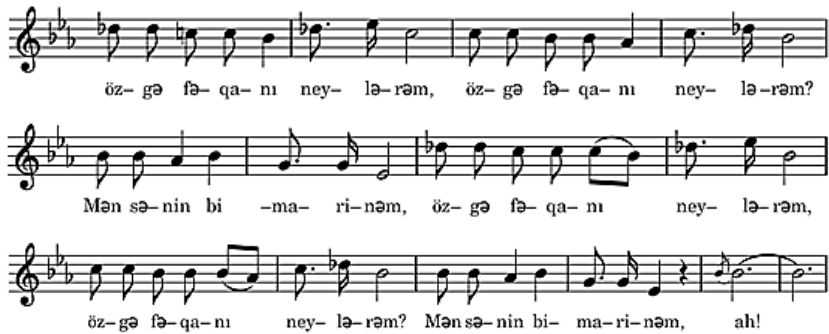
Mən ki,yar- dan ay- rıdüş- düm, bu ca- ha- nı ney- lə-rəm?

Çox- du- a- lar qıl- mı- şam mən xa- li- qın dər- ga- hı- na,

«В», составляющий вторую часть романса, выражает кульминацию произведения. Первый период «а» части «В», начинающейся словами «Ведь мое желание не исполняется» («Çün muradım hasil olmaz») имеет гармоническую тональность «Es – dur». Начальная фраза вопросительного предложения периода «а» завершается динамическим знаком «mf<f>mf», функцией «Т» и глиссандо. Ответная фраза начинается словами «О Насими, терпи» («Ey Nəsimi, səbr elə») и завершается ладом «Сегях» и функцией «Т-D» [2, с.78] (пример 7).

Пример 7

Словами «К чему мне другое горе» («Özgə fəqanı neyləgəm») начинается второй период «b» второй части «B» сложной двухчастной формы. В кульминации наблюдается постепенный переход с высоких нот на низкие. Этот момент свойственен импровизации мугама. Вопросительное предложение периода «b» завершается ладом «Сегях». Далее, повторением этой фразы на тональности «Es –dur» завершается период «b» (пример 8).

Пример 8

В этом романсе С. Алескеров воссоединил классические лады с азербайджанскими национальными ладами, а также интегрировал сложную двухчастную форму в импровизацию мугама и, тем самым, смог создать подобное величественное произведение в жанре романс, которое обогатило азербайджанскую музыкальную культуру.

Список использованных источников:

1. Алескеров С. А. Песни храбрости и сердца. – Баку: Издательство свет, 1978. – 73 с.
2. Шихалиев И. Н. Ладовая теория азербайджанской музыки. – Баку: Зардаби-издательская полиграфия, 2015. – 172 с.

Цвілик К.М.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

**«ШУКАЧ СОНЯЧНОГО СВІТЛА» –
УКРАЇНСЬКИЙ ЖИВОПИСЕЦЬ
ВОЛОДИМИР ДОНАТОВИЧ ОРЛОВСЬКИЙ**

Українське мистецтво 19 століття дало світу велику кількість митців, кожен з них поклав певну кількість зусиль, щоб мистецтво неньки України вийшло на новий рівень. У XIX столітті головним центром освіти в Російській імперії і далі була Академія мистецтв у Петербурзі, багатьох художників приваблює Україна – «нова Італія», як її тоді називали. Мистецький переворот пройшовся по всіх сферах та типах мистецтва починаючи від побутового жанру до побутового мистецтва. Центральне місце в живописі після доби Тараса Шевченка займають сцени з української природи, історичні події.

Розквітом пейзажної творчості стала поява пленерного пейзажу, який пов'язаний зі створенням фарб в тюбіках. Картини пейзажів маслом, яким було легко користуватися і можна було брати з собою, підняли цей жанр на новий рівень. Адже це нововведення дозволило живописцю вийти зі своєї художньої майстерні і працювати на відкритому повітрі, при натуральному освітленні. Це значно збагатило мотиви пейзажних творів, а також наблизило мистецтво до простого глядача: сільські пейзажі стали більш реальними і зрозумілими простій публіці.

На жаль, світ бажає прославляти лише відомих представників забуваючи про не менш видатних постатей того часу. На сьогодні хотілось би згадати Українського діяча мистецтва – Володимир Донатович Орловський. З його творчістю пов'язане становлення в нашому мистецтві пейзажу як жанру. Він відомий як автор творів, яким притаманні строгість композиційної будови, ретельність опрацювання деталей, пильна увага до ефектів природного освітлення. Любов до рідного краю, до його своєрідної й неповторної природи живила творчість художника. В емоційному відтворенні природи в першу чергу випробовувались і згодом брались на озброєння здобутки світового мистецтва.

Народився художник у Києві 20 січня 1842 року. Початкову художню освіту здобув у київській гімназії у художника і педагога Івана Сошенка. Згодом за підтримки Тараса Шевченка вступив і в 1868 закінчив Петербурзьку академію мистецтв.

Брав участь у діяльності малювальної школи Миколи Мурашка, був одним із засновників Київського художнього училища. Після закінчення Академії вивчав сучасне мистецтво у Франції, де близько познайомився з творчістю майстрів так званої барбізонської школи, і саме його можна вважати першовідкривачем барбізонців для українського пейзажного живопису.

Повернувшись на батьківщину, він з особливим захопленням розпочав малювати краєвиди, працюючи на околицях вулиць Петербурга, на Балтиці, в Криму, на Кавказі і особливо плідно на неньці Україні. Оселившись згодом у Києві. Володимир Донатович захоплено малює українські села й хутори, золотаві ниви й убогі хати, живописні ставки й степові далі.

Сучасники називали художника «зіркою першої величини нарівні з Айвазовським», «шукачем сонячного світла», «незрівнянним оспівувачем південної природи». І не дарма. Орловський умів побачити особливу красу та чарівність у повсякденному. Він не просто зображував побачене, а й передавав своє ставлення до цього пейзажу, повністю віддаючи душу витвору мистецтва. Дивлячись на його картини, мимоволі виникає відчуття, що митець всією душею любить те, що пише. І чим більш вдивляєшся, тим глибше проникаєш у таємниці природи. Його полотна немов запрошують глядача поринути в чарівність і пишність рідних краєвидів.

Розробляючи мотиви рідної природи, художник швидко відходить від засвоєної в Академії мистецтв умовної живописної манери, академічних засобів та прийомів композиції і колориту. Його пейзажі збагачуються спостереженими в природі теплими й холодними колористичними та світлотіньовими переходами, вони набувають глибини, безпосередності й ширості живописного виразу. Вже перші біографи художника справедливо виділяли його як «незрівнянного пейзажиста південної природи», зіставляючи з «корифеєм північного пейзажу» І. І. Шишкіним.

Необхідно зауважити, що картини майстра були різноманітні не лише своєю природою, адже на них оживали пейзажі від Фінляндії до Криму, а й змістом. Очевидно, що митець ставив перед собою різноманітні задачі та успішно досягав їх, дивлячись на результати робіт. Орловський майстерно передавав на полотні похмурий осінній день, морозну зимову ніч, захід чи схід сонця, літню спеку, нічні мотиви, гущу столітніх лісів і простори моря. Автор виписував кожну травинку і квіточку, але небесне світило й промені об'єднував у гармонійне ціле полотно. Художник захоплювався відкритими видами і безкрайними просторами полів і луків, які зображував на своїх полотнах протягом усієї своєї творчості. Великий пейзажист описував рідні околиці в усі пори року, з

низовинами, що простягалися під високим небом. Одним з таких пейзажів є представлена в колекції картина «Двоє подорожніх, що йдуть до села в долині».

Картина «Двоє подорожніх, що йдуть до села в долині» наповнена спокоєм і спогляданням. Орловський часто поміщає в свої картини людей. Поставлені і розташовані в полотнах фігури гармонійно вступають у взаємодію з природою, стаючи її невід’ємними елементами. Цей прийом дуже чітко простежується в даному полотні, яке розповідає нам про взаємини людини і природи, пошуків шляхів зближення цивілізації і навколишнього середовища. Це село, до якого йдуть подорожні, оповите природою – головним джерелом мудрості і мірилом справжніх цінностей у селян, їхнє селище майже загубилося між лісом і плідними безкрайними полями. Цей рідний і улюблений душі пейзаж охопив все; тут є і золото пшеничного поля, яке розстеляється до самого горизонту, і майже невлучимі краплі синьо-фіолетових польових квітів, густі гаї і стежки, які губляться в траві. Особливість зображення простору України, її велич, епічний спокій і відчуття краси природи.

Художник залишив велику спадщину мистецтва світові. Останні роки він прожив закордоном в Італії, але похований був в рідному місті Києві. Нині роботи митця прикрашають експозиції багатьох музейних зібрань. Зокрема картини Орловського знаходяться в Державному музеї українського образотворчого мистецтва в Києві, приватних зібраннях, а також у музеях та галереях РФ.

Створені понад століття тому пейзажі Орловського є яскравою сторінкою в розвитку художньої культури, вони й до наших днів не втратили своєї емоційної естетичної дії

Список використаних джерел:

1. Лазанська Т.І. Орловський Володимир Донатович // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наукова думка, 2010. – Т. 7: Мл – О. – С. 640. – 728 с. : іл. – ISBN 978-966-00-1061-1

2. Філімонова А.С. Творчість Володимира Орловського: еволюція стилю в контексті розвитку пейзажного живопису другої половини XIX–XX століття: автореф. дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.05 – образотворче мистецтво. – Київ: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2019. 19 с.

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Грінка Є.С.

студентка,

Харківський національний університет

будівництва та архітектури

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ЦИГАРОК НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Актуальність даної теми стає популярною так як новий формат куріння часто вибирають підлітки і молоді люди, багато в чому завдяки дизайну, компактним розмірам і формі, яка спрощує приховування гаджета.

Нікотин в електронних сигаретах міститься у вигляді солі бензойної кислоти, а не у вільній формі, це збільшує швидкість його доставки і зменшує неприємні відчуття в роті і горлі.

У капсулах для заправки електронних сигарет міститься стільки ж нікотину, скільки в пачці з двадцяти звичайних сигарет. В середньому, одна електронна сигарета витримує близько 1500 затяжок.

За оцінками дослідників в 2021 році в світі близько 60 мільйонів парильників і станом на 2018 рік було доступно 565 різних моделей електронних сигарет, 184 з яких були одноразовими [1, с. 57–62].

Останнім часом на ринку електронних сигарет набирають популярність одноразові системи нагрівання тютюну, такі як HQD і Maskking. Незважаючи на їх популярність, багато користувачів не знають, куди викидати використані електронні сигарети і який із способів утилізації можна назвати найбільш екологічним.

Принцип роботи залишається незмінним незалежно від класу і типу пристрою. Він складається з декількох етапів:

1. Рідина з бака, картриджа або ванночки подається по гніту, що складається з бавовни або льону до спіралі.
2. Користувач активує пристрій натисканням кнопки або безпосередньо затягуванням.
3. Ланцюг замикається, електричний струм від елемента живлення подається на спіраль.
4. Вона розігрівається до певної температури.
5. Рідина перетворюється в пар.

6. При затягуванні він подається від спіралі через випарну камеру, шахту і мундштук в рот або безпосередньо в легені користувача.

У більшості електронних сигарет використовуються літій-іонні акумулятори, які мають тривалий термін служби і можуть заряджатися. Коли прийде час замінити батарею або пристрій, переконайтеся, що ви утилізуєте продукт в спеціально призначеному для цього місці, а не викидаєте його разом зі звичайними побутовими відходами. Матеріали, що зберігаються в батареях, можуть бути відновлені і використані повторно.

Відходи електронних сигарет потенційно становлять більш серйозну загрозу навколишньому середовищу, ніж недопалки, оскільки електронні сигарети вносять пластик, солі нікотину, важкі метали, свинець, ртуть і легкозаймисті літій – іонні батареї у водні шляхи, ґрунт і дику природу [2, с. 361–370].

На відміну від недопалків, відходи електронних сигарет не розкладаються біологічно навіть у важких умовах. Електронні сигарети, залишені на вулиці, в кінцевому підсумку розпадаються на мікропластик і хімічні речовини, які потрапляють в зливові стоки і забруднюють наші водні шляхи.

Відходи вейпа створюють три величезні екологічні проблеми:

- збільшення кількості одноразових пластикових відходів;
- збільшення технічних відходів від їх частин, включаючи літій-іонні батареї;
- введення небезпечних і токсичних хімікатів, таких як нікотин, в навколишнє середовище при утилізації.

Існує гостра назріла потреба в стандартизованих процесах утилізації електронних сигарет, заправок і рідин для електронних сигарет. Заводи з поводження з відходами та утилізації небезпечних відходів в даний час не обладнані для роботи з відходами електронних сигарет, і не можуть утилізувати їх з найменшою кількістю шкоди [3].

У зв'язку з цим багато країн ввели повну заборону на електронні сигарети, – Гонконг, Сінгапур, Малайзія, Філіппіни, Ліван, Таїланд. Імпорт і продаж електронних сигарет заборонені в Катарі, Омані та Йорданії.

В даний час є обмежена інформація про вплив на навколишнє середовище виробництва, використання та утилізації електронних сигарет.

Як парильники, так і інші жителі нашої планети, ми зобов'язані максимально ефективно захищати навколишнє середовище. Та все одно треба зменшити кількість електронних цигарок, бо це негативно відображається на навколишньому середовищі і на здоров'ї людини.

Список використаних джерел:

1. Krause M.J., Townsend T.G. Hazardous waste status of discarded electronic cigarettes. *Waste Manag.* 2015; 39:57–62.
2. Wallbank L.A., MacKenzie R., Beggs P.J. Environmental impacts of tobacco product waste: international and Australian policy responses. *Ambio.* 2017; 46(3):361–370.
3. Public Health Law Center (2019). *Disposing of E-cigarette Waste* (Commercial Tobacco Pollution). URL: <https://www.publichealthlawcenter.org/sites/default/files/resources/Disposing-of-E-Cigarette-Waste-FAQ-for-Schools-and-Others.pdf>

Даниленко Д.М.

студентка,

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

**ГІДРОБІОЛОГІЧНА ОЦІНКА ТА СТАН
ГІДРОБІОЦЕНОЗІВ ЯКОСТІ ВОДОЙМ
СМІЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Смілянський район багатий на природні ресурси гідрологічного значення. Він має у своєму складі узагальнений комплекс гідрологічного заказника «Ірдинське болото», річка Тясмин та його притоки.

Станом на 2018 рік, стан гідрологічних ресурсів у Смілянському районі є недостатньо безпечним для використання. Це зумовлюється антропогенним впливом на функціонування даних екосистем та бездіяльності компетентних органів влади, щодо забезпечення належного функціонування гідробіогеоценозів.

Згідно з даними Черкаського обласного центру з гідрометеорології [1, с. 252], які вони проводили протягом 2019 року на річках Тясмин та Ірдинка, висновки були вкрай не втішними, оскільки лабораторні дані показали помірне забруднення водойм, тобто 3-ого класу якості води. Край не втішні показники для аграрного регіону.

По річці Тясмин було виявлено від 12 видів водоростей, але його суспільна динаміка не простежувалася зовсім. В серпні біомаса клітин викликала ступінь цвітіння у певних видів фітопланктонів, через кілька місяців почався його стабільний розвиток.

Рис. 1. Карта Смілянського району

Джерело: [2]

Розвиток зоопланктонів був досить рівномірний, домінування було пред'явлено коловертками та гіллястовусими ракоподібними. Присутність ракоподібних у даному гідро біоценозу можна називати позитивною тенденцією, але їх частка з року в рік є нестабільною, оскільки антропогенний вплив на функціонування гідробіоценозів і тут залишив свій слід. Видове багатство водних донних ценозів представлено багатьма видами: молюски, водяні жуки, клопи та одноденки.

Щодо стану якості води, на жовтень 2019 року, класифікація складала за макрзообентосом 2-му класу – це були чисті води. Загалом стан відповідав – 3-му стану якості води – помірно-забруднені. Важливим фактором у функціонуванні біоценозів на гідрологічних об'єктах є мікробіологічні показники.

За даними Головного управління Держпродспожив служби [2, с. 367], було відібрано близько 100 проб води з річок Тясмин та Ірдинка та джерел питного водопостачання для населення. З них не відповідали вимогам близько 40 проб з різних джерел. Вплив на стан джерел та річок впливають мікробіологічні та санітарно-хімічні фактори. Це означає, що функціонування як гідрологічних урбоecosистем для сільського

господарства так і для внутрішнього споживання населенням проводиться не якісна санітарна фільтрація питної та технічної води.

Вода з навколишніх гідрологічних об'єктів активно використовується фермерами для поливу власної продукції, якщо мова йде про функціонування агроценозів в Смілянському районі. Стан забруднень гідрологічних об'єктів та функціонування біоценозів дуже значно впливає на медико-екологічну ситуацію в районі та області.

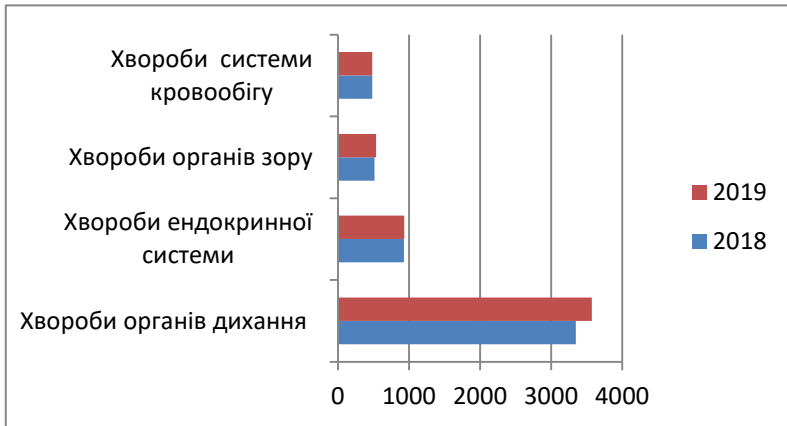

Рис. 2. Діаграма показників захворюваності по Черкаській області внаслідок екологічного впливу на людину

Джерело: розроблено автором

Оскільки по району та місту Сміла немає даних про стан захворюваності внаслідок екологічних проблем, згідно з рис. 1 представляю результати та показники даних по медико-екологічній захворюваності у Черкаській області за 2018 та 2019 роки [3, с. 344].

Отже, можна зробити висновки про те, що водойми в Смілянському районі перебувають у край небезпечному становищі, їх гідробіологічна оцінка потребує ретельного дослідження та покращення задля екологічної безпеки населення та навколишнього середовища в цілому. Також можна зрозуміти, що дана оцінка екологічної ситуації в районі може вплинути ланцюгом через: внутрішнє водоспоживання населенням, через агроценози та вирощуванням фермерами сільськогосподарських культур, які також будуть впливати на загальний стан населення та екосистем.

Список використаних джерел:

1. Маринич А.М., Галицький В.І. Використання та охорона природного середовища Центрального Придніпров'я / за заг. ред Запольський І.А. – К.: «Наукова думка», 2019. – 252 с.
2. Будник С.В., Хільчевський В.К. Гідродинаміка и гідрохімія схиливих водотоків: навч. метод. посібник. – К.: ИГЛ.: Обрії, 2018. – 367 с.
3. Дідух Я.П. Основи біоіндикації / Я.П. Дідух. – К.: Наукова думка, 2019. – 344 с.

Прилуцький С.П.

магістр,

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЗВУКОВИХ ХВИЛЬ НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА ОБМІН БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ РЕЧОВИН В ОРГАНІЗМІ ЛЮДИНИ

Звукові хвилі – це явище в результаті, якого здійснюється рух коливальних частинок у природі. Присутні звукові хвилі, також у різних матеріях: газ, тверді або рідкі тіла. В природі звукові хвилі поділяються на ультразвук та інфразвук. Ультразвукові хвилі уявляють собою хвилі діапазоном понад 20 000 Гц; інфразвук – від 1 до 20 Гц.

В організмі людини та тварини основна система, яка має прямий зв'язок з звуковими хвилями є сенсорна система. До її складу входять органи чуття, які насамперед зв'язані з центральною та периферійною нервовою системою та отримують сигнали у вигляді збудження рецепторних подразників [1, с. 524].

Інфразвукові хвилі мають певні особливості при впливі на фізіологічний стан людини та тварини. Людина не має змогу чути звукові коливання частотами до 20 Гц, на відміну від тварин, які мають можливості відчувати ті діапазони, які не здатні відчувати людина. Це є однією із важливих особливостей в якості відмінностей сенсорної системи людини та тварини. Важливим аспектом інфразвукових хвиль є те, що їх вплив фізіологічні властивості маловивчені проте є широким розповсюдженням в природі.

Таблиця 1

Поширення інфразвукових хвиль у природі

Джерело інфразвуку	Частота, Гц	Рівень шуму, Дб
Автомобільний транспорт	Різносторонній спектр	Від 70 до 90, інколи 120
Залізничний транспорт	10–16	85–120
Вентиляційні установки	3–20	75–95
Реактивні літаки	≈20	До 130

Джерело: розроблено автором

Фізіологічна дія інфразвуку невеликої потужності активно діє на барабанну перетинку вуха, може викликати больові відчуття. Особливо небезпечний діапазон коливання низькочастотних звукових хвиль є від 1 до 10 Гц [2, с. 143]. При потраплянні об'єкта в зону випромінювання відбуваються зміни на біохімічному та молекулярно-генетичному рівні, а саме деформація ядер в клітинах, тобто навантаження йде безпосередньо на молекулу ДНК, провокуючи можливі генетичні мутації різного типу. Також, здійснюється вплив на серцево-судинну систему, порушуючи обмін біохімічних речовин та біоенергетичних процесів. Велика концентрація випромінювання інфразвуку провокує розрив кровоносних судин та дегенерацію аорти, що в результаті до летальних випадків.

На сьогоднішній день інноваційні технології дозволяють використання інфразвукових приладів в якості вібраційного масажу. Але все одно, інфразвукове випромінювання до кінця залишається не вивченим, тим самим актуалізує популяризації досліджень звукових хвиль на організм людини.

Ультразвукові коливання є більш вивченими та активно використовуються в медичній практиці. Представляють собою діапазон, який генерується в понад 20 кГц. Ультразвук має властивість проникності і поглинання тканинним покривом на глибину 4-6 см. Фізіологічна дія даних звукових коливань має сукупність механічних та теплових чинників, також має сукупність впливів на біохімічні процеси в організмі людини. В зоні ураження приладом медичного призначення, який випромінює ультразвукові хвилі спостерігається покращення лімфатичного обігу, кровообігу, спостерігаються окисно-відновні процеси, зменшення больових набряків, прискорення регенеративних функцій, як на фізіологічному, так і на молекулярному рівнях; виникає знеболювальний та протизапальний ефект [3, с. 80].

Результати досліджень показали, що ультразвукові хвилі у медичному застосуванні підвищує проникність шкіри, клітинних та тканинних мембран. На основі цього відкриття, дозволило створити прилад під назвою – ультрафонофорез. Головною його особливістю є те

що, за допомогою ультразвукових коливань є можливість вводити ліки та фармацевтичні препарати, тим самим підвищуючи ефективність дії ультразвукових хвиль при ряді захворювань.

Отже, можна зробити такі висновки, звукові хвилі різних діапазонів мають як позитивний та негативний ефект. На сьогоднішній день, достеменно невідома повноцінна дія інфразвукових коливань та випромінювання. Відомим залишається тим, що внутрішні органи людини здатні генерувати власні низькочастотні випромінювання. У випадку збігу частоти генерації внутрішніх органів та частоти коливань у природі, можливий розвиток ряду фізіологічних захворювань та летальних випадків.

Прилади з генерацією ультразвукових хвиль наразі мають активні інноваційні засоби використання у фізіотерапії, медицині та інших галузях. Тим самим граючи важливу роль у медичній діагностиці, а саме апарати УЗД; фізіотерапевтичні та косметологічні прилади. Роблячи колосальний внесок у розвиток новітніх технологій в медичній галузі з використанням природних факторів.

Список використаних джерел:

1. Біофізика сенсорних систем: навч. посіб. / М. В. Бура, Д. І. Санагурський; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : Вид-во ЛНУ, 2014. – 143 с.
2. Медична і біологічна фізика / Під ред. О.В. Чалого. – К.: Книга плюс, 2004. – 524 с.
3. Мухін В.М. Фізична реабілітація. – К.: Видавництво НУФВСУ «Олімпійська література», 2005. – 80 с.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Баранова Л.Г.

студентка,

Навчально-науковий інститут публічного управління

та державної служби

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО СИСТЕМИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ В УКРАЇНІ

Прийняття рішень – невід’ємна частина діяльності людини в будь-якій її сфері. Ми щоденно приймаємо важливі рішення, але особливої уваги заслуговують рішення прийняті у процесі управління, оскільки вони впливають на значну кількість суспільних відносин.

Під управлінським рішенням у інформаційній сфері розуміють комплекс взаємопов’язаних логіко-структурованих завдань і заходів, упорядкованих у масштабі часу, які спрямовані на розв’язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки, адміністративно-територіальних одиниць чи територіальних громад, організацій та установ і здійснюються в умовах фінансових та інших ресурсних обмежень у визначені терміни.

Особливістю управлінських рішень у інформаційній сфері є розв’язання проблем, які винесені та формалізовані у відповідних урядових документах – урядовій програмі, концепціях чи стратегіях у формі стратегічних пріоритетів чи завдань.

Управлінські рішення у інформаційній сфері спираються на ряд програм і проєктів. Програма – це сукупність взаємопов’язаних за ресурсами, виконавцями і термінами проєктів, які потребують координації та управління реалізацією для досягнення спільної мети.

Ухвалення управлінських рішень у інформаційній сфері – це процес інституалізації у програмно-цільовий формат способів втручання державних органів влади чи органів місцевого самоврядування у соціальну дійсність з метою розв’язання інформаційної проблеми. При цьому в умовах обмеженого часу та ресурсів створюються унікальні продукти чи послуги, які не розроблялися раніше та відрізняються від існуючих аналогів.

Процес інституалізації включає:

- формування структури управлінського рішення;
- розробку стратегії;
- формалізацію процедур і розробку шаблонів координації, управління та фінансування;
- визначення компетенцій та формування вмінь.

Основні характеристики управлінського рішення:

- «наявність проблеми, на вирішення якої буде спрямовано рішення;
- системність та цілеспрямованість;
- взаємозалежність мети, цілей, завдань, дій, ресурсів та очікуваних результатів управлінського рішення;
- формування плану реалізації управлінського рішення на основі залежності між якістю, вартістю та тривалістю робіт;
- виявлення потенційних ризиків та пошук шляхів їх подолання;
- виокремлення та взаємодія процесів творення продукту управлінського рішення та керівництво ним;
- наявність зворотного зв'язку між продуктами, результатами, цілями, діями і ресурсами управлінського рішення;
- розроблена система моніторингу та оцінки для підтримки управлінського рішення;
- фінансово-економічне обґрунтування користі від управлінського рішення, яка має перевищити видатки на його реалізацію» [1, с. 45].

Управлінські рішення складаються з процесів, де процес – це серія логічно упорядкованих дій, які ведуть до результату.

У інформаційній сфері для управління рішеннями використовують методологію управління циклом рішень, яка прийнята Європейською комісією у 1992 році. Згідно з цією методологією процеси управління рішеннями утворюють цикл, який складається з шести етапів: програмування, ідентифікація, формулювання, фінансування, впровадження, оцінювання та аудит.

Для забезпечення ефективного досягнення цілей рішення, тобто наперед визначених результатів, при їх розробці та реалізації використовують методологію управління, яка побудована на основі інтегрованого та логіко-структурного підходів.

Управління рішеннями – це специфічна управлінська діяльність щодо прийняття рішень упродовж життєвого циклу рішення (далі – цикл рішення), яка спрямована на розв'язання інформаційної проблеми через визначення і досягнення запланованих цілей.

Модель управління циклом рішення для реалізації програм у інформаційній сфері обрана тому, що існуюча практика розроблення та втілення програм висвітлювала низку негативних аспектів, які

унеможливлують ефективне впровадження найкращих ідей у цій сфері. Зокрема такими негативами є:

- «розмиті» (нечіткі) стратегічні рамки рішення;
- поверхневий без встановлення причинно-наслідкових зв'язків аналіз ситуації;
- планування орієнтоване на заходи, а не на цілі чи результати;
- ефект від управлінського рішення, який неможливо перевірити;
- короткострокове бачення.

Методологія управління циклом рішення дозволяє чітко відображати цілі, завдання та результати (ефекти) рішення при одночасній мінімізації ризиків, а також передбачає:

- відповідність національних, секторальних, регіональних і місцевих стратегічних пріоритетів стратегії ЄС;
- детальний аналіз проблем;
- планування, орієнтоване на ціль;
- результат, який можна виміряти;
- наскрізну увагу до якості;
- фокусування на сталому ефекті управлінського рішення;
- стандартизований формат документації [2, с. 23].

Базовими принципами методології є інтегрований та логіко-структурний підходи, а також те, що управлінські рішення мають циклічний характер, є системною цілісністю і складаються з фаз та етапів, що повторюються і для яких можна встановити загальні правила.

Список використаних джерел:

1. Гевко І.Б. Методи прийняття управлінських рішень : Підручник. Київ : Кондор, 2009. 187с.
2. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ : ТОВ «Софія-А», 2012. 80 с.

Бойко Н.І.

студентка;

Онищук Ю.В.

*кандидат економічних наук, старший викладач,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ТЕХНОЛОГІЇ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

Після Революції Гідності 2013–2014 рр. гостро постало питання необхідності нових, не пов'язаних із попереднім режимом управлінських кадрів. Для реалізації всіх запланованих новою демократичною владою реформ дані кадри повинні володіти відповідними компетентностями, зокрема прийняття обґрунтованих рішень, що неможливо без знання та розуміння технологій, які використовуються для цього процесу. Тому питання технологій прийняття управлінських рішень в публічному адмініструванні на сьогоднішній день є як і раніше актуальним.

Технологій для прийняття управлінських рішень існує дві: раціональна та інтуїтивна. І перша, і друга включають у себе етапи аналізу ситуації чи проблеми, накопичення необхідного об'єму даних, формулювання можливих варіантів укладення рішення та їх оцінка і власне прийняття та реалізація одного із них, який найбільше відповідає меті та цілям. Головна різниця між раціональною та інтуїтивною технологіями полягає у підході до реалізації згаданих етапів: якщо у першому випадку вони реалізуються колегіально, колективом суб'єктів публічного адміністрування, то в другому майже виключно особисто відповідальним суб'єктом, котрий покладається на власні знання та досвід [1].

Доцільність використання раціональної чи інтуїтивної технології прийняття рішення в публічному адмініструванні залежить від ряду факторів, головним із яких є реалізація згаданих вище етапів. До завдань етапу аналізу ситуації входить спільне формування проблеми, визначення її основних властивостей, розгляд проблеми в контексті аналізу і діагнозу існуючого порядку. Для публічного адміністрування, де остаточне рішення повинно забезпечити гармонізацію відносин влади і громадянського суспільства, даний етап прийняття рішення передбачає поглиблений аналіз політичної ситуації в країні, стану правової сфери та

законодавчої бази, внутрішнього і зовнішнього економічного середовища і новітніх технологій у виробництві та управлінні [2].

Етап формулювання варіантів та їх оцінки становить основу для вибору конкретної концепції вирішення проблеми. Загальна риса цієї фази – застосування креативності мислення з використанням різних технологій, що стимулюють творче рішення, або нестандартний підхід до його реалізації. Процес вибору рішення полягає в прийнятті одного з варіантів, а реалізації – втілення його в практичній площині з використанням сучасних технологій проектування організації виробничого процесу та контролю якості виконання завдання.

Реалізація вказаних етапів раціональною технологією прийняття рішень може бути здійснена за допомогою цілого ряду методологічних підходів – наприклад, «дерева цілей», де наведений термін означає ієрархічну систему пов'язаних цілей. Даний метод слід розглядати як проривний, а також як основу для ряду нормативних методів прогнозування. Цей метод зосереджений на структуруванні основних цілей в наступній послідовності: цілі, субцілі, заходи для їх здійснення (в ієрархічному порядку); критерії та відповідні коефіцієнти ваги для оцінки елементів на кожному рівні створеного «дерева цілей»; додаються коефіцієнти доцільності кожного елемента структури щодо критеріїв на кожному рівні. Застосовуючи цей метод, великого значення набуває використання кількісного аналізу: кожним цілям та субцілям (звісно, за можливості) надається числове значення, виведене розрахунками чи оцінками експертів [3, с. 65].

Раціональний підхід до прийняття управлінських рішень може також бути реалізований за допомогою теорії ігор, а конкретно – прийом ділової гри, тобто спрощеної і формалізованої ситуації, з якою можуть зіткнутись суб'єкти публічного адміністрування. Ділова гра моделюється за певною управлінською ситуацією, причому бажано, щоби модель розроблялася за участі досвідчених та компетентних у даному питанні осіб, в першу чергу керівників, які вже приймали аналогічні реальні рішення. Використовуючи даний прийом, важливо пам'ятати про обмеження в часі, чітко обмежити правила та критерії оцінки якості прийнятих рішень [4].

Що стосується інтуїтивної технології, то прийнято вважати, що даний комплекс у публічному адмініструванні застосовується обмежено. Проте варто пам'ятати, що інтуїція стає в нагоді під час оперування безліччю змінних одночасно. Роль інтуїції полягає в тому, щоб допомогти у складних ситуаціях, коли розум не може визначитись і не приймає рішення, або у нас немає часу, щоб ретельно зважити та розглянути всі можливості. Для повноцінного використання інтуїції необхідно дотримуватись певних принципів, таких як намір (тобто усвідомлений

мотив скористатись саме цією навичкою), готовність присвятити необхідний і достатній проміжок часу, усвідомлення своїх власних обмежень, сприйнятливість (тобто вміння користуватися емпатією) та хоробрість (уміння протистояти страхам) [5].

Категорія управлінців, які покладається на інтуїцію, часто фокусується на проблемі в цілому і під час вирішення нерідко перевизначають її, покладаючись на припущення і розуміння. Тому інтуїція гарно себе показує в публічному управлінні, особливо коли даною технологією користується досвідчений суб'єкт. Якщо відповідного досвіду немає, чи ситуація, з якою зіткнувся суб'єкт чи суб'єкти публічного управління, є нестандартною, то від інтуїтивного підходу варто відмовитися, оскільки прийняте за його допомоги рішення із великою вірогідністю буде помилковим і призведе до значних збитків.

Таким чином, ми можемо зробити наступний висновок, що для публічного адміністрування більш прийнятною є раціональна технологія прийняття рішень, оскільки її методика покладається на чіткі дані та ретельний аналіз. Проте, інтуїтивна технологія також може застосовуватись, однак лише в обмеженій кількості ситуацій, коли важливою є не якість, а швидкість прийняття рішення, і повністю її ігнорувати не варто.

Список використаних джерел:

1. Брюшкова Н. О., Ніколюк О. В., Удовиця О. Ф. Особливості прийняття управлінських рішень в публічному управлінні // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2020. – № 3. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1605>
2. Коврига О. С. Процес прийняття управлінських рішень у публічному управлінні // Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. – 2019. – Том 30(69). – № 4. – Режим доступу: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/14.pdf
3. Копильчак Б. В. Використання методу дерева цілей в стратегічному управлінні молодіжними громадськими організаціями // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Випуск 19. – С. 63–67.
4. Воронов О. І. Ігрові технології прийняття управлінських рішень у системі підготовки державних службовців // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2016. – № 1. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2016_1/1.pdf
5. Nita, Aurel Mircea, Solomon, Ionela Gabriela. The Role Of Intuition And Decision Making In Public Administration // Curentul Juridic, The Juridical Current, Le Courant Juridique, Petru Maior University, Faculty of Economics Law and Administrative Sciences and Pro Iure Foundation. – 2015. – Vol. 61. – P. 84–93. – Режим доступу: <https://ideas.repec.org/a/pmu/cjurid/v61y2015p84-93.html>

Волошка Є.М.

аспірантка,

Комунальний заклад вищої освіти

«Дніпровська академія неперервної освіти»

Дніпропетровської обласної ради

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

З метою реалізації конституційного права громадян України на освіту відповідно до статті 53 Конституції України, створена система освіти, що передбачає доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, фахової передвищої освіти, вищої та післядипломної освіти.

Помітне місце серед названих рівнів освіти, займає фахова передвища, як така, що офіційно виникла в 2019 році, але насправді охоплює низку закладів, які до цього існували в рамках вищих закладів освіти I-II рівнів акредитації [3]. Такі зміни можна пояснити освітніми реформами, розвитком інноваційних систем, глобалізацією економікам та євроінтеграцією. Таким чином, модернізація підготовки фахівців для сучасних ринків праці стала необхідністю.

Кожний фаховий навчальний заклад, як такий, що має власне спрямування та специфіку, характеризується і певними відмінними управлінськими аспектами. Велику цікавість складають заклади фахової передвищої освіти педагогічного спрямування. В основному педагогічні коледжі готують спеціалістів, а сьогодні – фахових бакалаврів, за напрямками «012 Дошкільна освіта», «013 Початкова освіта». Особливість цих закладів полягає у тому, що їх випускник йде працювати у початкову школу, яка сьогодні переживає чи не найсуттєвіший період реформ за все існування незалежної України. Таким чином, від рівня підготовки такого фахівця залежить розвиток початкових ланок системи освіти сучасної України. Цей фактор необхідно враховувати під час формування стратегії управління закладами фахової передвищої освіти педагогічного спрямування.

Враховуючи новизну термінології «фахова передвища освіта» вона потребує доопрацювання правової бази. Має проводитися суттєва робота з поліпшення якості управлінських кадрів та підвищення їх професіоналізму, оволодіння управлінськими технологіями. Технологія управління розглядається як ефективне поєднання можливостей наявних

умов для провадження освітньої діяльності (матеріальна база, технічні засоби навчання, методичне та навчальне забезпечення) і організаційних форм роботи (планування, аналіз, прийняття рішень, організація їх виконання) [2].

Особливо важливим залишається питання дослідження функціонування зарубіжних закладів відповідної сфери освіти та інтеграція набутого досвіду в рамках управлінського процесу у вітчизняний вимір, з продовженням розширення і поглиблення взаємовигідних міжнародних зв'язків. Потребує додаткового дослідження питання фінансового і матеріально-технічного забезпечення, організації правового і соціального захисту працівників закладів фахової передвищої освіти тощо.

Найгострішою проблемою залишається питання фінансування закладів фахової передвищої освіти. Бюджетні ресурси системи фахової передвищої освіти мають бути сконцентровані на підготовці кадрів, яких найбільше сьогодні потребує держава. При цьому, популярність напряму «Освіта» не є надто високою серед абітурієнтів, але саме цей напрям вимагає надзвичайно високого рівня компетентності та вмінь фахівця-випускника такого закладу. Механізми державного управління необхідно скерувати на подолання такої диспропорції. Тому до державного регулювання системи фахової передвищої освіти потрібно підходити комплексно, розглядаючи економічні, соціальні, правові, політичні та організаційні форми і методи впливу держави на суб'єкти освітніх процесів, які одночасно відповідали б як стратегічним інтересам держави, так і безпосереднім інтересам самих цих суб'єктів [1].

Удосконалений механізм державного регулювання системи фахової передвищої освіти дасть змогу вдосконалити діяльність органів державного управління у сфері освіти: спрямувати навчально-виховний процес у системі фахової передвищої освіти на всебічний розвиток особистості якої так потребує сучасна освіта.

Список використаних джерел:

1. Крисюк С. Державно-громадське управління освітою // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: матеріали наук-практ. конф. / С. Крисюк / за ред. В. І. Лугового, В. М. Князєва. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – Т. 3. – С. 350–353.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / за ред. В. Кременя. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 147 с.
3. Про фахову передвищу освіту: Закон України за станом на 20 березня 2020 р./ Верховна рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

Ковтуненко О.В.

аспірантка,

Навчально-науковий інститут публічного управління

та державної служби

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ З МАЛОМОБІЛЬНИМИ ГРУПАМИ НАСЕЛЕННЯ

Маломобільні групи населення – це особи, які відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі, зокрема особи з інвалідністю, особи з тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, громадяни похилого віку, особи з дитячими візками [1].

Основні етичні принципи спілкування з маломобільною групою населення включають: толерантність, терпимість, рівність, розуміння, повагу, визнання та сприйняття.

Правила спілкування з цими людьми залежать від їх дефектних характеристик. Існує кілька груп:

- явні та постійні порушення функції слуху;
- важкі порушення зору;
- мають серйозні мовні бар'єри (алалія, афазія, заїкання, дизартрія);
- захворювання опорно-рухового апарату;
- з стійкою розумовою відсталістю;
- складні розлади з багатьма функціями (сліпоглухонімі; люди з тяжкими порушеннями слуху або зору в поєднанні з розумовою відсталістю).

Загальні правила спілкування з цими категоріями людей.

Визнайте, що вони рівні.

Зазвичай, коли особа з інвалідністю з'являється в кімнаті, страх і розгубленість вперше з'являються на обличчі здорової людини. У такі моменти ми прагнемо сором'язливо опускати очі. І нам не потрібно цього робити! Для такої людини найгірше, що ми можемо зробити, це знову нагадати їй, що вона «не така». Найкраще вести себе природно. Для цього вам не потрібно боятися дивитися на цю людину і проявляти ініціативу, щоб з нею розмовляти. Під час розмови розмовляйте з людиною безпосередньо, а не з супроводжуючим або перекладачем жестової мови, який присутній під час розмови.

Представляючись, намагайтеся потиснути руку, навіть якщо у людей з обмеженими можливостями руху руки обмежені або у них є протези.

Запропонуйте допомогу, але зачекайте, поки її приймуть, і надайте допомогу так, як просила інша сторона. Не гнівайтесь через відмову. Якщо Ви не впевнені, що саме Вам потрібно зробити, запитайте.

Скористайтесь можливостями.

Звертаючись до людини з обмеженими можливостями, важливо не помилитися через необережність і не поставити її та себе в незручну ситуацію. Уточніть заздалегідь, у його рідних, які його справжні можливості. Наприклад, хворі на церебральний параліч знають, що їм говорять. Але вони не можуть рухати ні руками, ні ногами. Якщо ви говорите з ними занадто голосно і членороздільно, як з дитиною, ви можете їх образити. Якщо особа з інвалідністю вміє щось робити самостійно, не варто пропонувати йому допомогу.

Намагайтеся не виявляти співчуття.

Якщо інші не приймуть цей факт і ставляться до нього спокійно, життя особи з інвалідністю ніколи не покращиться. Щоб подолати хворобу, потрібна мужність. Найкраща стратегія – не милосердя, а віра в силу і спокій. Спокій – це платформа для всіх досягнень. Тому серед таких людей приберіть співчутливий погляд. Найкраще спробувати поліпшити їхній настрій доброю посмішкою.

Використовуйте толерантну термінологію.

Будь-які необережні слова образять і назавжди відбивають бажання спілкуватися з вами. Те, як ми говоримо, тісно пов'язане з нашими думками та тим, як ми ставимося до інших. На жаль, такі неприпустимі слова та порівняння, як «хворий – здоровий», «нормальний – ненормальний, розумово відсталый», «звичайний – неповноцінний», «даун», «каліка» тощо. Приклади толерантних термінів для осіб, які належать до маломобільних груп населення: «особи з особливими потребами», «люди на візках», «особи з травмами хребта», «люди з інвалідністю», «незрячий» – цілком викликають нейтральну асоціацію. Слово «Інвалід» викликає різні почуття, але загалом більшість людей вважає його прийнятним, оскільки це слово є офіційним, часто вживаним і стало дещо абстрактним.

Особливості взаємодії з різними групами.

При спілкуванні з людьми, які відчують труднощі при пересуванні.

По-перше, люди з порушеннями опорно-рухового апарату повинні мати можливість повідомити місце яке вони відвідують про те, що їм потрібні послуги чи допомога. У цьому випадку необхідно забезпечити можливість спілкування працівників з відвідувачами. Для цього необхідно встановити двосторонній зв'язок, наприклад, рації. Цей вид технічного зв'язку повинен бути розташований біля входу в резиденцію

та доступний для людей на інвалідних візках. Це обладнання має бути позначене міжнародним символом доступності.

З'ясувавши причину звернення через канал зв'язку людини з порушенням опорно-рухового апарату. Якщо особі на інвалідному візку потрібно потрапити до громадського приміщення, дізнайтеся, як допомогти. Не хапайтеся за інвалідний візок без попередження. Якщо ви спілкуєтеся з кимось у інвалідному візку, намагайтеся тримати погляд на одному рівні з його очима. Ви можете сісти перед нею на початку розмови. Пам'ятайте, інвалідний візок – це недоторканий простір для людини. Не спирайтеся на нього, не штовхайте. Почати катати інвалідний візок без згоди особи з інвалідністю – це те саме, що пограбувати та носити чуже майно без згоди.

Перш ніж запропонувати допомогу, обов'язково запитайте, чи потрібна допомога. Якщо потрібно відкрити важкі двері або пройти по плюшевому килиму, запитайте про допомогу. Якщо ваша пропозиція прийнята, запитайте, що робити, і суворо дотримуйтеся інструкцій. Якщо ви можете перемістити візок, котіть його повільно. Візок швидко прискорюється, і несподівані удари можуть призвести до втрати рівноваги. Завжди особисто перевіряйте наявність запланованих місць проведення заходів. Заздалегідь запитайте, які проблеми можуть виникнути і як їх вирішити. Майте на увазі, що у людей з обмеженою рухливістю зазвичай немає проблем із зором, слухом і розумінням. Однак слід зазначити, що у таких людей можуть виникнути проблеми з використанням канцтоварів. Запитайте, чи потрібна допомога з цього приводу.

При спілкуванні з людьми зі слабким зором і незрячими.

Існує багато ступенів порушення зору. Лише близько 10% людей повністю сліпі, а решта мають обмежений зір, розрізняють світло і тінь, іноді розрізняють колір і форму предметів. У когось слабкий периферичний зір, а у когось прямий. Все це необхідно прояснити і розглянути. Під час надання допомоги направляйте іншу людину, не тримайте її за руку міцно, ходіть як зазвичай. Не потрібно ловити сліпого і тягнути його за собою. Коротко опишіть, де ви знаходитесь. Попередження про перешкоди: сходи, низькі ворота тощо. Наприклад, «Тепер будуть сходи, двері з порогами тощо». Якщо можливо, повідомте про це навколишнє середовище. Під час руху не робіть жорстоких, насильницьких рухів. Якщо ви супроводжуєте сліпу особу до офісу чиновника, будь ласка, повідомте про своє місцезнаходження та зателефонуйте цій особі та іншим присутнім.

Якщо ви збираєтесь читати незрячій людині, будь ласка, попередьте попередньо. Говоріть нормальним голосом. Не замінійте читання будь-якого документу його переказом, особливо, якщо при цьому треба поставити підпис. Назвіть себе та представте інших присутніх

співрозмовників; під час спілкування з групою незрячих людей не забувайте щоразу вимовляти ім'я людини, з якою ви спілкуєтесь. Коли ви пропонуєте незрячій людині сісти, наведіть пальці на спинку або підлокітник стільця. Уникайте нечітких визначень і вказівок, які зазвичай супроводжуються жестами, наприклад, «Склянка є десь на столі». Використовуйте правило годинника: «Документ знаходиться на 3 годині».

Спілкування з особами із порушеннями слуху.

Існує багато видів і ступенів глухоти, тому існує багато способів спілкування з людьми з вадами слуху – мова жестів, міміка, рухи тіла, письмо. Найкраще при першій зустрічі запитати, який шлях віддає перевагу відвідувачу. Перш ніж розмовляти з людиною, дайте їй сигнал, що ви хочете йому щось сказати. Говорячи, дивіться прямо на користувача. Не затемняйте своє обличчя і не загороджуйте його руками, волоссям або якимись предметами. Ваш співрозмовник повинен розуміти вираз вашого обличчя. Підійдіть до людини і говоріть повільно і чітко, але не надто голосно (втрата слуху зазвичай супроводжується підвищеною чутливістю до гучних звуків). Деякі люди можуть чути, але сприймають окремі звуки неправильно. У цьому випадку, будь ласка, говоріть голосно і чітко та виберіть відповідний рівень. Якщо людина втрачає здатність сприймати високі частоти, просто зменшіть висоту звуку.

Щоб привернути увагу, назвіть по імені. Якщо відповіді немає, можна обережно доторкнутися до тіла або махнути рукою. Говоріть чітко і рівно, вам не потрібно щось перебільшувати. Кричати, особливо на вухо, не варто. Ви повинні дивитися на обличчя людини, говорити чітко і повільно, використовувати прості фрази і уникати невідповідних слів. Якщо вас просять щось повторити, спробуйте написати речення. Крім того, використовуйте міміку, жести та рухи тіла. Переконайтеся, що вас зрозуміли, не соромтеся запитати у співрозмовника. Іноді контакт досягається пошепки: в цьому випадку покращується вимова і легше читається з губ. Якщо надана вами інформація містить номери, спеціальні умови, адреси, листи, факси чи електронні листи, звичайно, потрібно писати чітким почерком, а не формулювати довгі фрази.

Якщо вам важко спілкуватися усно, запитайте, чи не буде легше спілкуватися листуванням. Пам'ятайте, що у просторій чи переповненій кімнаті важко спілкуватися з людьми з вадами слуху. Яскраве сонячне світло або тіні також можуть стати перешкодами. Якщо ви спілкуєтесь через перекладача жестової мови, не забудьте, що вам слід звернутися безпосередньо до співрозмовника.

Спілкування з людьми із затримкою в розвитку і проблемами спілкування.

Використовуйте зрозумілу мову, щоб точно викласти суть. Не думайте, що вас не зрозуміють. Припустимо, що дорослі з відставанням

у розвитку мають той самий досвід, що й інші дорослі. Будьте готові повторити це кілька разів. Якщо вас не зрозуміли з першого разу, не опускайте руки. Даючи завдання чи вказівки, «крок за кроком» розповідає все. Після того, як ви поясните йому, дайте своєму співрозмовнику можливість виконати кожен крок.

При спілкуванні з людьми, що мають психіатричні проблеми.

Психічні розлади відрізняються від проблем розвитку. Люди з проблемами психічного здоров'я можуть відчувати емоційні розлади, які ускладнюють їхнє життя. У порівнянні з більшістю людей вони мають труднощі з розумінням або низьким коефіцієнтом інтелекту, що не відповідає дійсності. Ці люди мають свій унікальний світогляд. Якщо людина з психічним розладом засмучена, будь ласка, спокійно запитайте, чим ви можете їй допомогти. Не говоріть нецензурної лексики, навіть якщо у вас є на це підстави. Не слід вважати, що люди з психічними розладами більш схильні до насильства, ніж інші. Якщо ви дружні, вони почуватимуться дуже комфортно.

При спілкуванні з людьми, які відчують утруднення в мовленні.

Не перебивайте і не поправляйте людину, починайте говорити лише тоді, коли ви впевнені, що вона закінчила свої думки. Не намагайтеся прискорити розмову, будьте готові, що вона триватиме довше. Якщо ви поспішаєте, то краще спочатку вибачитися, а потім домовитися про спілкування. Подивіться на обличчя співрозмовника, підтримуйте зоровий контакт і зосередьте всю свою увагу на розмові. Не думайте, що мовні труднощі є ознакою низького інтелекту людини. Намагайтеся задавати питання, на які потрібно коротко відповісти або кивнути. Не вдавайте, що розумієте, якщо ні, не соромтеся запитати. Якщо ви знову не можете зрозуміти це, попросіть їх вимовляти слова з меншою швидкістю, можливо, по буквам. Не забувайте, що людям з порушеною вимовою теж потрібно говорити. Не переривайте співрозмовника. Якщо у вас виникли проблеми зі спілкуванням, запитайте у співрозмовника, чи не бажає він використати інший спосіб спілкування [2].

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» щодо посилення захисту осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення при здійсненні містобудівної діяльності : Закон України від 16.01.2020 р. № 473-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-20> (дата звернення: 21.10.2021).
2. Робота бібліотек на допомогу людям з обмеженими можливостями. Випуск 1. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека / Всем хорошим во мне я обязан книгам © М. Горький. URL: <http://old.zounb.zp.ua/node/4559> (дата звернення: 21.10.2021).

Марусіна Л.В.

студентка магістратури,

Навчально-методичний центр післядипломної освіти

та підвищення кваліфікації,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сьогодні електронне урядування є однією із форм публічного урядування. Завдяки впровадження електронного урядування спрощується процедура отримання громадянами адміністративних послуг, залучення населення до участі в управлінні державними справами, шляхом надання звернень через Інтернет-ресурси, а також електронне урядування сприяє відкритості та прозорості державних органів влади. Впровадження інноваційних інструментів публічного адміністрування надає можливість значно підвищити ефективність здійснення публічних функцій і якості життя.

Відповідно до Концепції розвитку електронного урядування в Україні термін «електронне урядування» слід розуміти як форму організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. Цей спосіб організації державного управління дозволяє громадянам, юридичним особам спілкуватися з державними органами віддалено і в режимі реального часу, що значно спрощує процес комунікації. Таке спрощення досягається в основному внаслідок використання глобальних і локальних інформаційних мереж, забезпечує відносну доступність і ефективність комунікації з державними органами. Таким чином, розвиток електронного урядування сприяє формуванню сучасної держави, яке в першу чергу направлене на забезпечення вільного здійснення прав і свобод громадян [4].

Електронне урядування за своєю правовою природою є міжнародним явищем, яке стосується усіх публічних органів влади, а саме – центральних, регіональних та місцевих. Аналіз впровадження електронного урядування протягом останніх 10 років показав, що реформи лише на центральному рівні не дають бажаного результату, оскільки кошти державного бюджету витрачаються марно. На думку низки вчених, доцільно було б перейняти досвід закордонних країн та об'єднати зусилля, які направлені на розвиток

електронного урядування на центральному й місцевому рівнях. Тому що місцеві органи влади є ближчими до громадян, адже надають основну частину адміністративних послуг. Завдяки ефективному зросту е-урядування на місцевому рівні, як свідчить досвід європейських країн, можливе активне піднесення даного процесу на загальнодержавному та центральному рівнях [3, с. 24].

Е-урядування на місцевому рівні слід розуміти як особливу форму організації діяльності органів місцевої влади, за допомогою якої громадяни можуть отримати адміністративні послуги в електронному варіанті через Інтернет-ресурси. Впровадження даного процесу базується на загальноновизначених принципах, до яких насамперед відносять:

1. Принцип ефективності, який полягає в здатності місцевих органів влади швидко надати відповідь громадянам, при цьому забезпечити належну якість послуг.

2. Принцип прозорості та підзвітності, тобто кожен громадянин має право отримати інформацію про роботу місцевих органів влади, останні у свою чергу повинні звітувати перед громадою.

3. Принцип орієнтації на громадян – громадяни є не лише споживачами послуг, але й тими, хто формує публічну владу, визначає основні напрямки розвитку.

4. Принцип безпеки, який означає, що усі додатки та web-сайти повинні бути перевірені та відповідати загальним стандартам [1, с. 70].

Метою електронного урядування – є зміна самої природи влади, зробити її більш прозорою та підконтрольною громадськості. Воно створює умови для нормального розвитку бізнесу, поліпшення інвестиційного клімату, зростання економіки, а також забезпечує реальну участь громадян у політичних процесах. Але на практиці це дуже важко зробити, адже виникають проблеми при впровадженні такого урядування. Наприклад, в органах місцевого самоврядування існує низька якість управління розроблення та впровадження інформаційно-телекомунікаційних систем (бази даних, реєстри тощо) та ресурсів (центри обробки даних, телекомунікаційні мережі) органів влади, це все призводить до того, що взаємодія між органами місцевого самоврядування та юридичними і фізичними особами, зокрема щодо надання електронних послуг та доступу до відкритих даних, не відбувається в повному обсязі.

Також існує проблема щодо фінансування впровадження електронного урядування на місцях, що призводить до низьких темпів розвитку внутрішніх систем електронного документообігу та сучасні інформаційно-аналітичні інструменти не працюють так як повинні. Останніми роками просліджується тенденція щодо недостатнього рівня готовності державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування до запровадження і використання інструментів

електронного урядування. Для вирішення цієї проблеми проводяться тренінги для таких осіб, де навчають і допомагають швидше зрозуміти суть електронного урядування, але виникає інша проблема. Адже не всі працівники на місцях проходять таку підготовку через різні причини, що значно вповільнює розвиток електронного урядування в органах місцевого самоврядування.

За результатами громадського моніторингу впровадження в діяльність органів місцевого самоврядування України механізмів електронного урядування, на сьогоднішній день не на всіх веб-сайтах органів місцевого самоврядування наявна інформація щодо переліку та опису адміністративних послуг, які надаються міською владою (така інформація відсутня на 6% веб-сайтів органів місцевого самоврядування). Більшість веб-сайтів органів місцевого самоврядування (70%) надає можливість завантажити бланки заяв, необхідні для одержання адміністративної послуги, проте отримати адміністративні послуги в електронній формі можна лише на 11% веб-сайтів органів місцевого самоврядування. Так само вкрай рідко громадяни мають можливість відслідкувати стан опрацювання заяви на отримання адміністративної послуги (9% веб-сайтів органів місцевого самоврядування) [5].

Отож одним із головних завдань електронного урядування є забезпечення широкого доступу населення до інформації про діяльність місцевих органів влади, безпосереднє залучення громадян до участі в управлінні державними справами. Запровадження е-урядування на місцевому рівні полягає в активній взаємодії місцевих органів влади із громадянами, бізнесом та некомерційними організаціями [2, с. 152].

Для того аби е-урядування було ефективним необхідно переглянути основні засади діяльності публічних органів влади, реформувати їх. Потрібно вирішити низку проблем, а саме – організувати систему електронного документообігу, забезпечити наявність веб-сайтів, де повинна міститися вичерпна інформація стосовно компетенції, призначення відповідного органу, а також розміщення іншої інформації на вимогу громадян, проведення інформаційно-роз'яснювальних робіт для громадян про наявні можливості використання веб-сайтів щодо отримання адміністративних послуг, надання звернень та іншої взаємодії з органами місцевої влади.

Отже, запровадження електронного урядування в Україні на місцевому рівні несе в собі ряд позитивних змін, оскільки саме реформування «знизу» допоможе покращити систему загальнодержавного урядування, зменшиться рівень корупції в органах публічної влади, покращиться якість адміністративних послуг, що надалі забезпечить умови для розвитку електронної демократії, а також до переваг слід віднести економію як матеріальних, так і часових ресурсів.

Державні установи та організації у свою чергу повинні взаємодіяти із населенням, швидко реагувати на їх звернення, а держава забезпечити достатнє фінансування для здійснення цих функцій. Тому було б доцільно розробити відповідні програми для впровадження електронного урядування на місцевому рівні та доповнити чинне законодавство, яке має стати основою для локальних актів.

Список використаних джерел:

1. Коновал В. О. Методологічні засади електронного урядування на місцевому рівні: поняття, принципи, моделі та передумови. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 2. С. 65–72.
2. Дніпро О. С. Електронне урядування на місцевому рівні: поняття, принципи та передумови. *Науковий вісник ХДУ Серія Юридичні науки*. 2018. Том 1. № 1. С. 149–153.
3. Котова Л. В. Правові особливості впровадження та розвитку електронного урядування на місцевому рівні. *Актуальні проблеми права*. Северодонецьк : СХУ ім. В. Даля, 2017. № 2(34). С. 23–30.
4. Концепція розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження КМУ від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
5. 100 міст – крок вперед. Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування, як основи надання адміністративних послуг в електронному вигляді. URL: <http://nc.gov.ua/news/index.php?ID=1577>

Самсонова Я.І.

аспірантка,

Комунальний заклад вищої освіти

«Дніпровська академія неперервної освіти»

Дніпропетровської обласної ради

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процес входження України у загальноєвропейський освітній простір вимагає переходу до якісно нового стану всіх складових національної системи освіти, включаючи позашкільну, та потребує вдосконалення державного регулювання у цій сфері. Особливої актуальності набуває

проблема ефективності позашкільної освіти шляхом вдосконалення існуючих та впровадження нових механізмів державного управління.

Оскільки обрана тематика дослідження в наукових працях практично не представлена, то варто відзначити необхідність у систематизації та встановленні причинно-наслідкових зв'язків між конкретною проблемою і можливими шляхами її вирішення.

Мета дослідження – виявити шляхи удосконалення механізмів державного управління у сфері інформаційного забезпечення системи позашкільної освітньої діяльності.

Важливим аспектом є інструменти реалізації функцій електронного державного управління позашкільною освітою. Під інструментами управління реалізацією управлінських функцій слід розуміти сукупність моделей і методів, що використовуються для вирішення проблем позашкільної освіти та їх інформаційного, організаційно-методичного забезпечення.

Перш за все, варто відзначити ключові проблеми, що стосуються функціонування механізмів державного управління у сфері інформаційного забезпечення в Україні.

По-перше, проблема формування та широкого впровадження єдиного освітнього інформаційного простору України та забезпечення належного наукового забезпечення цих процесів.

По-друге, низький рівень інформаційно-комунікаційних та технологічних компетенцій та інформаційних компетенцій населення, використання застарілих підходів до навчання та низька мотивація суб'єктів освітнього процесу до використання передових ІКТ.

По-третє, нерозуміння важливості позашкільної освіти як владою, так і педагогічною спільнотою. Фінансування закладів позашкільної освіти є компетенцією місцевих бюджетів, що дуже часто здійснюється на залишковій основі.

Розгортання та вдосконалення необхідних елементів інфраструктури регіональних інформаційних та телекомунікаційних мереж, взаємопов'язаних як між собою, так і з глобальною мережею Інтернет, дозволить подолати «цифрову нерівність» у різних регіонах України, зокрема у сільській місцевості.

Неминучим має стати формування сучасного інформаційно-освітнього середовища [1, с. 9], педагогічно збалансоване проектування та використання комп'ютерно-орієнтованих методологічних систем навчання, а також відповідне вдосконалення системи підготовки і перепідготовки педагогічних та науково-педагогічних працівників, менеджерів освіти. Пріоритетами у створенні інформаційного й освітнього середовища мають бути: широке використання комп'ютерних інструментів та навчання ІКТ у освітньому процесі, практичне

впровадження технологій дистанційного навчання, підтримка ІКТ для досліджень, широке впровадження ІКТ в управлінні освітою на різних рівнях [2, с. 3].

Впровадження електронного врядування підвищить ефективність та якість позашкільної освіти. Слід зазначити, що є системні проблеми на рівні управління щодо реалізації функцій державного управління в електронній формі, такі як відсутність чіткого розподілу повноважень та системи управління програмою електронних регулювань та документообігу, відсутність нормативних актів рамки електронної взаємодії та відсутність стандартів, які забезпечують моніторинг ефективності інформаційних систем.

Крім того, існує низка проблем, пов'язаних із взаємодією та реалізацією функцій управління суб'єктами освітнього процесу позашкільної освіти. Цей процес, відповідно до цілей державного управління, має бути спрямований на задоволення потреб позашкільного закладу освіти. Але через відсутність єдиних принципів та настанов щодо розподілу та класифікації таких функцій позашкільні заклади змушені самостійно розробляти підходи до визначення та класифікації функцій електронного уряду та долати труднощі у виборі необхідних інструментів. Управління в електронній формі забезпечить повноцінне функціонування закладу позашкільної освіти за допомогою електронних засобів зв'язку. Головна мета – забезпечення відкритості позашкільної освіти, підвищення якості та доступності позашкільних освітніх послуг.

Таким чином, подальший розвиток інформатизації системи позашкільної освіти має здійснюватися на основі науково-технічного прогресу та психолого-педагогічної науки, впровадження в освітніх системах парадигм антропоцентризму та рівного доступу до якісної освіти, принципів відкритої освіти, всебічного застосування сучасного ІКТ в освіті, поглиблення інститутів співробітництва та суб'єктів господарювання галузі ІКТ у забезпеченні якісної позашкільної освіти, формуванні ефективних економічних механізмів залучення до спільної діяльності та її стимулювання.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Категорії простір і середовище: особливості модельного подання та освітнього застосування. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 2. С. 3–16.
2. Биков В. Ю., Спірін О. М., Пінчук О. П. та ін. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України». ІТЗН НАПН України, 2016. 15 с.

Сидоренко С.В.

кандидат філософських наук,

Департамент інформаційної діяльності та комунікацій

з громадськістю

Запорізької обласної державної адміністрації

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Буття теперішнього динамічного світу обумовлено викликами глобалізації: штучний інтелект, генна інженерія, нанотехнології, безпілотні автомобілі, Інтернет речей – це далеко не всі ознаки глибинних зрушень, трансформацій в області діджиталізації (цифровізації). Діджиталізація – це розробка, впровадження новітніх цифрових технологій в усіх сферах буття сучасного суспільства, які характеризуються досягненнями Google, Amazon, Apple, IMB, Macrosoft, Facebook у США, Alibaba і Tencent у Китаї. Адже наука й технології впливають на життя цивілізації, поступово трансформуючи підвалини людського існування. За словами провідної американської футурологині, професорки стратегічного прогнозування, засновниці «Інституту майбутнього сьогодні» Еммі Вебб, ми в розпалі фундаментальних змін, не схожих на ті, які пережило покоління промислової революції [2, с. 9]. Розповсюдження Інтернету у світі сприяло не тільки становленню *діджиталізованої епохи*, але й формуванню нового типу людини *Ното digitalis* – «людини цифрової». На думку В. Воронкової, у *діджиталізованому* світі відбуваються системні та глибокі зміни, що впливають на *всі сфери життєдіяльності* та слугують тими рушійними силами, що породжують нові мегатренди у суспільстві, бізнесі, економіці, індивідуальному виміру життя людини, викликані глибинною трансформацією – точками докорінних технологічних зламів та їхнього суспільного впливу [3, с. 32].

Уряди світових країн зацікавлені у створенні аналітичних центрів з розробки передових технологій, проведенні «круглих столів», різноманітних наукових конференцій для узагальнення світового досвіду як в області економіки, так і в інших областях, наприклад, у державному управлінні.

Україна не залишається осторонь від світових процесів діджиталізації. В наукових дискусіях з державного управління актуальною залишається думка про те, що органам влади потрібно орієнтуватися на результати *діджиталізації*. Актуальності дана проблема набуває у дослідженнях українських науковців В. Воронкової,

В. Михальчук, Л. Федулової, Т. Запорожець, Н. Петренко, Л. Машковської, Ю. Карпенко, Н. Дяченко та ін.

Так, Л. Федулова стверджує, що для попередження великої кількості ризиків і необхідності адекватно змінювати свою поведінку вже сьогодні органам влади потрібно орієнтуватися на результати цифрової революції, що досить активно про себе заявила себе, змушуючи країни включати цифровізацію як державну політику в плани свого розвитку [9, с. 127].

Дослідниця впевнена, що ефективність діяльності державних органів залежить від рівня автоматизації процесів, пов'язаних з виконанням щоденних рутинних операцій, таких як кадровий, бухгалтерський облік, бюджетне планування і виконання державних закупівель, листування з іншими державними органами та ін. Досвід передових економік світу показує, що найбільший ефект для бізнесу і громадян може бути досягнутий за рахунок впровадження цифрових технологій в державне управління. Вводиться алгоритмізація цифрових послуг [9, с. 128].

Продовжуючи дискусійну тему *діджиталізації*, науковці зосереджують увагу на проблемі *інтелектуального управління*, яке передбачає використання елементів штучного інтелекту, управління на базі нечіткої логіки, генетичних та еволюційних алгоритмів управління, інтелектуальних агентів, мультиагентських систем, експертних та заснованих на знаннях систем, машинних алгоритмів навчання, управління на основі нейронних систем, плануючих систем [6, с. 33]. Сучасні системи інтелектуального управління повинні інтегрувати традиційну теорію управління, теорію штучного інтелекту, теорію прийняття рішень та гнучко адаптуватися до зовнішніх змін, модифікацій самої системи [6, с. 45].

На думку Н. Дяченко, інтелектуальне управління знаходять відображення у спробах впровадити *електронне урядування*, яке забезпечує якісно новий рівень управління державою, гарантує рівень інформаційної відкритості та прозорості діяльності органів державної влади, скорочення витрат часу на реалізацію людиною та громадянином своїх конституційних прав за рахунок створення нових та модернізації діючих відомчих сайтів у мережі Інтернет тощо [4]. В найближчі роки урядом України планується впровадження проєкту «The Vote», який забезпечить електронне голосування в країні [8].

Державне агентство з питань електронного урядування України працює над об'єднанням усіх відомств у єдину систему міжвідомчого документообігу. Така система гарантує надсилання електронних документів і надає можливість отримання юридично значущих повідомлень про доставку [7]. В контексті розвитку діджиталізації державного управління актуальними залишаються теми цифровізації державних послуг. В 2019 році в Україні владою запроваджено програму

«Держава в смартфоні», яка передбачає можливість отримання послуг в електронному вигляді. Запровадження електронних послуг сприяє ефективності взаємодії органів державної влади та громадянина. На сьогодні в Україні вже діє понад 100 електронних послуг. До 2024 року влада планує перевести 90% всіх державних послуг в режим онлайн, втричі зменшивши кількість взаємодії громадян та бізнесу з владою з метою зменшення існуючого рівня корупції у цій сфері, знизити рівень бюрократії, налагодити взаємовідносини з міністерствами; удосконалити процедури надання адміністративних послуг тощо [1, с. 111]. В контексті програми «Paperless» впроваджено портал «Гід електронних послуг», який містить інформацію про всі наявні державні послуги.

Міністерство та комітет цифрової трансформації розробляє наступні проєкти: «Дія – державні послуги онлайн», «Дія. Цифрова освіта», «Дія. Бізнес», «ЦНАП», «Безпека дітей в Інтернеті», «е-Резиденство», «Дія City», «Євроінтеграція», «Ноутбук кожному вчителю», «Віртуальні активи», «Де приймають Дію?».

Важливим кроком для України було прийняття Закону «Про внесення змін до Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 30.03.2021 № 1368-IX.

Робота щодо розвитку цифровізації в Україні триває, більшість науковців погоджується, що найважливішими кроками в області діджиталізації є впровадження механізмів інформаційно-технологічної взаємодії влади і суспільства через удосконалення цифрової грамотності населення України, яка залежить від інфраструктури, соціально-демографічних показників, освіти.

Список використаних джерел:

1. Бігняк П., Михальчук В. Реформування державного управління: цифровізація. *Інвестиція, практика та досвід*. 2021. № 15. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2021/18.pdf (дата звернення: 27.10.2021).
2. Вебб Е. Велика дев'ятка. Як IT-гіганти та їхні розумні машини можуть змінити людство. Харків, 2016. 352 с.
3. Воронкова В. Формування цифрових цінностей цифрового суспільства та суспільства четвертої промислової революції. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 17-28 листопада 2019 року. Запоріжжя, 2019. 212 с.
4. Дяченко Н. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2013. № 2. URL: <https://bit.ly/3bh1dy2> (дата звернення: 27.10.2021).
5. Запорожець Т. В. Концептуальні джерела запровадження механізмів інтелектуального управління в діяльності органів державної влади: еволюція

наукової думки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 5. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/22.pdf (дата звернення: 27.10.2021).

6. Павлов В.В., Шепетука Ю.М., Мельников С.В., Волков А.Е. Интеллектуальное управление: подходы, результаты и перспективы развития. *Кибернетика и вычислительная техника*. 2017. № 1(187). URL: <https://bit.ly/3mkrstL> (дата звернення: 25.10.2021).

7. Петренко Н.О., Машковська Л.В. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. № 2. URL: <https://bit.ly/3mj2CdK> (дата звернення: 25.10.2021).

8. Радчук О. Цифровізація довіри: чи готові українці до виборів онлайн. *Слово і діло*. 19.10.2021. URL: <https://bit.ly/3vNU2qC> (дата звернення: 27.10.2021).

9. Федулова Л. Цифровізація державного управління. Перша міжнародно-практична конференція. *Цифрова економіка: тренди та перспективи*. URL: <https://bit.ly/3vTeOFo> (дата звернення: 27.10.2021).

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Самчинська О.О.

здобувач вищої освіти,

Науковий керівник: Бондаренко Г.В.

кандидат історичних наук, професор,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ФОРМУВАННЯ ПАМ'ЯТІ

МИНУЛОГО ВОЛИНЕЗНАВСТВА В СТІНАХ ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Сьогодні в сучасному світі, в галузі освіти, науки, культури Волинезнавство відіграє важливу роль, адже світовий інформаційний простір постійно розвивається, проте важливо завжди пам'ятати про багате минуле Волинської області.

Одним із важливих музеїв в збереженні пам'яті та спогадів про війну та історичні події краю є Волинський краєзнавчий музей. Волинський краєзнавчий музей – головний музей Волинської області, найбільший і найдавніший з нині діючих музеїв Волині. Відкритий 16 червня 1929 року у м. Луцьку як Волинський музей [1].

На базі закладу 1940 року було організовано обласний історико-краєзнавчий музей. У роки Другої світової війни колекція музею зазнала значних втрат, однак уже 1944 року, одразу після вигнання нацистських загарбників з теренів Волинської області, музей відновив свою роботу як Волинський державний історико-краєзнавчий музей. 17 серпня 1985 року Волинський краєзнавчий музей було відкрито у новому приміщенні в центрі Луцька.

Нині Волинський краєзнавчий музей має в своєму складі ще п'ять діючих музеїв. Це філія – Колодязненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки, створений 1949 року, із сектором – Музеєм «Лісової пісні» в урочищі Нечимне (2004 р.), чотири відділи: Художній музей (1973 р.), Музей волинської ікони (1993 р.) і Музей історії Луцького братства (2011 р.) у Луцьку, та меморіальний музей В'ячеслава Липинського (2011 р.) у с. Затурці Локачинського району [1].

Цікавим є те що перша повоєнна експозиція музею, створена у 1950 роках, розкривала тему «Волинь у Великій вітчизняній війні». Пізніше було ще дві експозиції у Волинському краєзнавчому музеї –

у приміщеннях по вулиці Шопена 7 і по вулиці Шопена 20, особливістю музею були тематичні експозиції про події війни на Волині на широкомасштабному загальному тлі Великої Вітчизняної війни. Нині діюча експозиція «Волинь у роки великої Вітчизняної війни 1941–1941 рр.» діє на новій сучасним станом дослідження історичних тем [2, с. 209].

До ювілейних дат в історії Волині в Другій світовій війні і видатних діячів воєнної історії краю традиційно створюються невеликі пересувні фотодокументальні виставки. Наприклад: «Скорботне літо 41-го», «Війна: люди, події, пам'ятники».

На основі сторичної спадщини Волині, Волинський краєзнавчий музей через музейні виставки, експозиції, тематичні вечори, такими способами проводить масово-освітню та виховну роботу серед населення краю, молоді й школярів. Музейні реліквії дають глибше зрозуміти та оцінити з позиції сьогодення події минулого, зокрема і Другої Світової війни.

Одним із важливих музеїв в збереженні пам'яті та спогадів про війну та історичні події краю є Волинський краєзнавчий музей. Волинський краєзнавчий музей – головний музей Волинської області, найбільший і найдавніший з нині діючих музеїв Волині. Відкритий 16 червня 1929 року у м. Луцьку як Волинський музей.

На базі закладу 1940 року було організовано обласний історико-краєзнавчий музей. У роки Другої світової війни колекція музею зазнала значних втрат, однак уже 1944 року, одразу після вигнання нацистських загарбників з теренів Волинської області, музей відновив свою роботу як Волинський державний історико-краєзнавчий музей. 17 серпня 1985 року Волинський краєзнавчий музей було відкрито у новому приміщенні в центрі Луцька.

Нині Волинський краєзнавчий музей має в своєму складі ще п'ять діючих музеїв. Це філія – Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки, створений 1949 року, із сектором – Музеєм «Лісової пісні» в ур. Нечимне (2004 р.), чотири відділи: Художній музей (1973 р.), Музей волинської ікони (1993 р.) і Музей історії Луцького братства (2011 р.) у Луцьку, та меморіальний музей В'ячеслава Липинського (2011 р.) у с. Затурці Локачинського району [1].

Цікавим є те що перша повоєнна експозиція музею, створена у 1950 роках, розкривала тему «Волинь у Великій вітчизняній війні». Пізніше було ще дві експозиції у Волинському краєзнавчому музеї – у приміщеннях по вулиці Шопена 7 і по вулиці Шопена 20, особливістю музею були тематичні експозиції про події війни на Волині на широкомасштабному загальному тлі Великої Вітчизняної війни. Нині діюча експозиція «Волинь у роки великої Вітчизняної війни

1941–1941 рр.» діє на новій сучасним станом дослідження історичних тем [2, с. 209].

До ювілейних дат в історії Волині в Другій світовій війні і видатних діячів воєнної історії краю традиційно створюються невеликі пересувні фотодокументальні виставки. Наприклад: «Скорботне літо 41-го», «Війна: люди, події, пам'ятники.».

На основі сторичної спадщини Волині, Волинський краєзнавчий музей через музейні виставки, експозиції, тематичні вечори, такими способами проводить масово-освітню та виховну роботу серед населення краю, молоді й школярів. Музейні реліквії дають глибше зрозуміти та оцінити з позиції сьогодення події минулого, зокрема і Другої Світової війни [1].

Отже, на сьогодні історія минулого це цінний скарб, який може навчити багатьох українців вивчати та розуміти минуле своєї держави, на прикладі минулого. Сьогодні Волині насправді є чим пишатися. Багатою історією, унікальною культурною спадщиною, сучасними містами і селами, в цьому нам допоможуть музеї та різні пам'ятки культурної спадщини. Гарним прикладом збереження минулого є Волинський обласний музей.

Список використаних джерел:

1. Волинський краєзнавчий музей : офіційна веб-сторінка. URL: <http://volyn-kray-mus.at.ua/> (дата звернення: 06.09.2021).
2. Волинь у Другій світовій війні : зб. науков. та публ. ст. / гол. ред. М. М. Кучерепа. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2005. 252 с.

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Деревенко М.І.

студентка,

Львівська національна академія мистецтв

Науковий керівник: Рибак О.З.

членкиня правління Української Асоціації

Дослідників Жіночої Історії;

докторка історичних наук, професорка,

Львівська національна академія мистецтв

ДИЗАЙН КІМОНО НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ 2021 ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УЯВЛЕНЬ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ КУЛЬТУРУ: СПРОБА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ

Олімпійські ігри чи не вперше за всю історію їх проведення, окрім спортивних досягнень продемонстрували зацікавлення до особливостей культур країн-учасниць. Це стало можливим завдяки японській ініціативі проекту Imagine One World. Згідно із задумом його творців, Олімпійська платформа для спорту мала б об'єднати світ завдяки художньо втіленим кімоно, що презентували найвизначніші, чи то радше найбільш упізнавані, культурні здобутки більш ніж 200 країн по всьому світу. Відтак, за допомогою кольору, фактури матеріалів та національної символіки держав традиційне японське кімоно трансформувалось у самобутній твір мистецтва ХХІ ст.

Дизайн кімоно України, Польщі, Росії, Білорусії для мистецтвознавчого аналізу обрано не випадково, оскільки саме ці країни – є географічно державами-сусідами. Тому, з точки зору японських майстрів, важливо простежити спільні риси, що характеризують ці країни, культура яких у певні історичні періоди перетиналась, а відтак певні ознаки були запозичені чи інспіровані. Згідно з цим доцільно розглядати зображальне наповнення кімоно за принципом протиставлення окремих країн, а саме: Україна-Польща та Росія-Білорусь.

Українське кімоно (ілюстрація 1), виконане японським митцем Масанобу Оота, базується на поєднанні трьох кольорів: синього, жовтого і блакитного. Основними композиційними акцентами є зображені у польоті лелеки, соняхи та орнаментальні мотиви на білому

ті. Варто зазначити, що усі елементи мальовані енергійно та динамічно, відчувається легкий подув вітру від крил лелек, а соняхи наче кружляють навколо своєї осі завдяки включенням візерунків писанок у центральну частину квітки. Зокрема візерунки писанок трактовані різноманітно, здебільшого центричні і побудовані на геометричних фігурах: коло, трикутник, ромб, квадрат, овал, що магічно переплітаються у хрести, крапки, зірки, утворюючи своєрідні мандали-символи родючості і життя. Анатомічно довершені фігури лелек спрямовані горизонтально, один із птахів зацікавлено спрямовує погляд на «поле соняхів». Загалом, при спогляданні кімоно перед очима постає традиційна ще з багатьох століть сільська картина – пара лелек повертається з вирію для того, щоб гніздитися і формувати нове потомство, ці уявлення підкреслюють і яскраві весняні барви і чисте безхмарне небо. Певного ритму у структуру зображення додають зелені барви, витончено розмита зелень листя і локальний колорит поля з графічними силуетами пшеничних колосків. На противагу активному відтворенню зелених елементів твору, доволі несподівано з композиції виринає сірий обрис бронзового пам'ятника, в якому впізнаємо монумент Володимирі Великому авторства В. Демут-Малиновського і П. Клодта у Києві.

У свою чергу червоно-чорне орнаментальне вирішення краю рукавів, навіяне вишивкою Сумщини, вносить етнічні акценти в архітекtonіку кімоно.

Подібно до кімоно України, горизонтально спрямоване включення фігур лелек містить і польське кімоно (ілюстрація 2). У ньому майстер Кунйо Аріма вкомпонував у похилі смуги безмежні квіткові поля посеред блакиті основного фону. З-поміж різнобарв'я квітів і енергійних вигинів стебел і пагонів, приковують увагу орнаментальні композиції у колі, де обабіч символічного дерева життя у дзеркальній симетрії розташовані півні, павичі, зозулі. Над квітами ширяють птахи з синяво-білим пір'ям і дрібні комахи. Зображальне наповнення кімоно можна вважати ландшафтним, оскільки саме мальовниче втілення квітів (помаранчево-червоні маки, білі і жовті нарциси, сині волошки, хризантеми, фіолетові та рожеві братки, цвіт ріпаку та ін.), що подекуди не піддаються класифікуванню через надміру виражену орнаментальність, складає основну частину композиції.

Ілюстрація 1. Masanobu Oota.
Ukraine. 2019 р.

Ілюстрація 2. Kunio Arima.
Republic Poland. 2018.

Тошйю Куяма у співпраці з Норімічі Мацуда продемонстрували доволі витончений аристократичний підхід до вирішення російського кімоно (ілюстрація 3), що поєднує в собі насичені блакитно-сині барви з частковим розбіленням. Таким чином досягається ефект білосніжного мерехтіння шляхом колірної градації білого і синіх відтінків. Зокрема привертає увагу нестандартне, подекуди казкове поєднання реального і фантастичного, втілення неба, адже з одного боку зображені лебеді у польоті, обриси куполів храмів, вдалині видніються гори, а з іншого – зоряний простір та слід від польоту космічного судна. Завдяки використанню давньої японської техніки «Сага Нішікі» [1] (це унікальний японський варіант парчі, де «японський папір» використовується в якості основи та має золоте, срібне чи лакове покриття, що вдало з'єднується з фарбованими нитками шовку) твір набуває особливого декоративного звучання та створює враження блиску коштовностей.

Композиція твору побудована на протиставленні контурів архітектурних форм, що нагадують Ермітаж, та фольклорних мотивів з казки про Царевича-Івана і жар-птицю. При чому варто зауважити, що традиційний образ Івана-Царевича у мультиплікації чи книжковій ілюстрації російської народної версії дещо порушено, оскільки перед нами постає не юнак, а зрілий чоловік – придворний імператорського палацу (на це вказує блідість обличчя, що була тенденцією XVIII ст. та костюм, який складався з вузьких кюлот, мереживної сорочки з жабо і

череви́ків з пряжками). Значну частину простору, своєрідний смисловий акцент російської культури, зосереджено на детально промальованих конструктивних елементах фрагментів архітектури, де численні аркоподібні чи трикутні обрамлення вікон фасаду споруди дисонують з розкішним вестибюлем інтер'єру, де підносяться сходові марші, освітлені дорогоцінними люстрами та канделябрами з позолотою. Враження благородності підсилює горда постава павича неподалік сходових деталей, а цитата Ф. Достоевського «Краса врятує світ», вкомпонована у зоряне тло, передає один із ключових меседжів проєкту.

Білоруське кімоно демонструє багатство орнаментів, що характерні для білоруської вишивки: солярні знаки-символи бога слов'янської міфології Ярила, ромби, трикутники, восьмикутні симетричні зірки, розділені на сектори та ін. Моцумі Окуно загалом вирішує дизайн роботи у світлих тонах з яскравими акцентами у вигляді синіх волошок, червоних орнаментів та зелені вінків з білими квітами. Значної динаміки твору додає доволі масштабне зображення лелеки у фас, відтак створюється враження, що птах у наступну мить покине площину тканини та полетить прямо на глядача. Основний декоративний і смисловий акцент припадає на зображення хреста в центрі композиції, що вказує на православний характер культури, в обрамленні фрагменту білоруської поезії патріотичного змісту.

Отже, внаслідок художнього аналізу зображальних характеристик кімоно окремих країн, можемо вважати, що попри очевидні намагання звертатись до індивідуальних особливостей культури вище згаданих країн, все ж простежуємо спільний підхід і подібні образи-символи. Зокрема, найбільше споріднених елементів бачимо між кімоно України та Польщі (горизонтально спрямовані лелеки, зображення квітів у польському варіанті та соняхи в українському, орнаментальні мотиви у колі, пов'язані з родючістю і життям). Загалом для усіх цих кімоно є властивим орнітологічний підхід, тобто зображення птахів, що на думку японських майстрів, є символами країн, причому в польському, українському та білоруському костюмі це зображення лелек. У цьому контексті вирізняється лише російське кімоно, де зображені лебеді, алегоричні фігури жар-птиці та павича. Натомість включення текстового фрагменту в композицію характерне для білоруського та російського кімоно, однак у першому випадку простежується більш націоналістичний підхід за сенсом цитування, а в другому – радше загально філософська думка. Співзвучними за візерунчастим ладом є орнаментальні вишивані сполучення, що базуються на червоному і чорному кольорах в українському та білоруському кімоно. Відтак, у японському творчому методі демонстрації культури держав-учасниць, простежуємо вплив культурних символів і стереотипів їх сприйняття.

**Ілюстрація 3. Toshio Kojima,
Collaborated with Norimichi Matsuda.
Russian Federation. 2016**

**Ілюстрація 4. Mutsumi Okuno.
Republic of Belarus. 2019**

Список використаних джерел:

1. Imagine One World. Kimono project. URL: <http://kimono.piow.jp/kimonolist.html> (дата звернення: 17.10.2021).

Кулик В.Г.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ АРТ-АКТИВІЗМУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

В умовах швидких змін у політичних, соціальних та економічних аспектах життя сучасного суспільства роль культури та мистецтва тільки збільшується. У світі панує думка, що саме ці аспекти односторонньо диктують напрям для творчості митців, але місце має і зворотній ефект, коли мистецтво впливає на прийняття політичних чи економічних рішень. Невпинний розвиток протестного мистецтва зумовлює потребу в виявленні ключових його рис з наукової точки зору, тому наразі головною метою є аналіз витоків арт-активізму, визначення його

особливості як мистецького явища та ролі в сучасному світі. Однак додаткових досліджень також вимагає проблема бачення арт-активізму як форми соціальної дезорганізації.

Аналізуючи існуючі дослідження та публікації, можна виявити, що тема арт-активізму стабільно розвивається і детальніше розкривається в працях іноземних авторів з країн, де великого значення надають протестній культурі. Вітчизняні науковці приділяють більше уваги конкретним різновидам арт-активізму – стріт-арту та акціонізму, соціально-документальним коміксам. Серед авторів можна виокремити роботи Н. Фелшин [10] і М. Штейнмана [6]; Н. Самутіна, О. Запорожець та В. Кобища [5] досліджували стріт-арт як частину культури міста, С. Думасенко [3] – у контексті мистецтвознавчої теорії. Проте науковий фундамент для розкриття ролі арт-активізму все ще потребує укріплення.

Більшість науковців вважає, що починати розглядати арт-активізм (артивізм) потрібно з поняття «протестна культура», що часто зображається ідеєю незгоди з суспільними нормами та критики представлених цінностей. Протестні настрої ніколи не залишаються в одній сфері, вони поширюються далі – на інші області людської діяльності, і мистецтво не є виключенням.

Арт-активізм слід вважати продовженням протестної культури. Точно встановити час неможливо, але вважається, що як окремий напрям явище з'явилося на території Європи та США у 70-х роках ХХ століття у вигляді стріт-арту – на той момент дедалі більше вуличних митців зверталися до графіті, перформансів та флешмобів. У сучасному ж розумінні під арт-активізмом мають на увазі мистецтво, спрямоване на конкретні суспільні зміни прогресивного характеру.

Наразі дослідники визначають такі риси артивізму: існуюча проблема, яка часто вважається головною темою творчості художника, аудиторія, поширення інформації про роботу чи подію у медіапросторі, інтерактивність [10].

Серед сучасних видів арт-активізму зазвичай виділяють: стріт-арт, акціонізм, музичний андеграунд. До стріт-арту відносять малюнки та написи на стінах споруд чи дорогах, вуличні інсталяції, перформанси. Суть акціонізму (мистецтва створення) полягає в тому, що митець може бути як суб'єктом власного твору, так і об'єктом, а спостерігачі можуть ставати учасниками процесу створення. Акціонізм може включати не тільки візуальні види мистецтва, але й публічні читання або відеопоезію. Музика активістів сфокусована на презентації конкретної проблеми не через складну композицію пісень, а через зміст лірики та оригінальну подачу.

Витвори мистецтва активістів та цілих рухів часто використовуються на демонстраціях та мітингах, тоді вони сприймаються громадянами ще й як важливе інформаційне повідомлення. Поза політичними інтересами чи соціальною позицією художники-активісти прагнуть вийти за межі галерей чи музеїв заради «публічного мистецтва», таким чином вони хочуть і вирішити нагальні проблеми, і подолати систему капіталізму. Головний принцип для арт-активізму – це те, що мистецтво завжди повинно залишатися в публічному доступі. У такому просторі митці можуть вільно комунікувати з аудиторією, враховуючи її настрої та думки [7].

Загальним тенденціям розвитку арт-активізму значною мірою сприяють медіа та Інтернет. Саме вони відкривають цілодобовий доступ до інформації про події в середовищі арт-активістів. Зараз арт-активізм може переходити й на віртуальний рівень – науковці це явище називають медіа-активізмом [2]. Такий підхід максимально збільшує простір для творчої уяви митців, надає розширену можливість анонімності.

На основі вивчення матеріалів про стан і значення арт-активізму на теперішньому етапі можна визначити основні його риси та місце в сучасному світі, провести огляд досліджень про основні закономірності розвитку протестної культури як головного витoku арт-активізму, проаналізувати контекст діяльності та мотивацію митців, залучених до участі в арт-проектах активістського характеру.

Існує безліч думок щодо майбутнього арт-активізму та його впливу на свідомість суспільства у теперішньому. Деякі дослідники зазначають, що пасивна політично частина населення досить негативно ставиться й до мистецтва активістів. Культура підтримки арт-проектів соціально-політичного спрямування розвинена недостатньо на всіх рівнях, незважаючи на те, що арт-активізм можна вважати дієвим інформаційним інструментом впливу навіть у кризових геополітичних ситуаціях. Однак зацікавленість у реалізації проектів арт-активістів кожного року зростає, змінюється лише фокус творчості – расова дискримінація, права жінок, екологічні проблеми, права сексуальних меншин, ксенофобія, гендерні стереотипи, економічні та політичні проблеми.

Арт-активізм – це мирний спосіб демонстрації позиції митців чи незгоди громадян, і наразі цей спосіб можна назвати дійсно дієвим, бо завдяки сучасним технологіям він залучає набагато більше учасників, ніж здається. Поки кількість політичних, соціальних та економічних проблем збільшується, а напруга в світі зростає, арт-активізм набуває глобальних масштабів.

Список використаних джерел:

1. Акунина Ю. Арт-активизм как актуальная форма протеста: социокультурный анализ / Ю. Акунина // Вестник МГУКИ. – 2014. – № 1.
2. Волкова Т. Арт-активизм сейчас будет только расцветать. URL: <https://iskusstvo-info.ru/tatyana-volkova-art-aktivizm-sejchas-budet-tolko-rastsvetat/>
3. Думасенко С. Мурал-арт у контексті мистецтвознавчої теорії / С. Думасенко // Аркадія. – 2016. – № 1. – С. 44–48.
4. Кудряшов И. Стрит-арт как феномен современной культуры: проблема генезиса и семиотические особенности сообщения / И. Кудряшов // Критика и семиотика. – 2014. – № 2. – С. 220–233.
5. Самутина Н. Не только Бэнкси: стрит-арт в контексте современной городской культуры / Н. Самутина, О. Запорожец, В. Кобыща // Неприкосновенный запас. – 2012. – № 6.
6. Штейнман М. Анатомия маски протеста: коммуникативный протест / М. Штейнман. // Вестник РГГУ. Серия: Политология. История. Международные отношения. Зарубежное регионоведение. Востоковедение. – 2013. – № 1. – С. 74–85.
7. Activist Art. URL: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/activist-art>
8. Deepwell K. Feminist Art Activisms and Artivisms / K. Deepwell. – 2020. – 448 с.
9. Duncombe S. WHY ARTISTIC ACTIVISM: NINE REASONS / S. Duncombe, S. Lambert // The center for artistic activism. – 2018. URL: <https://c4aa.org/2018/04/why-artistic-activism/>
10. Felshin N. But Is It Art? The Spirit of Art as Activism / N. Felshin. – New York, 1995.

МЕДИЧНІ НАУКИ

Забродська О.С.

аспірант;

Гримайло Н.А.

аспірант;

Ятчук Е.М.

студентка,

Науковий керівник: Слободян О.М.

доктор медичних наук, професор,

Буковинський державний медичний університет

ФЕТАЛЬНА ТОПОГРАФІЯ ПІДШЛУНКОВОЇ ЗАЛОЗИ

За останні роки спостерігається чітке збільшення поширеності патології підшлункової залози (ПЗ) в осіб молодого віку. ПЗ – змішана залоза, яка є екзокринною структурою, що становить 98 % усієї її маси і секретує травні ферменти, що надходять через вивідні протоки в просвіт дванадцятипалої кишки (ДПК), та ендокринною, що складається з декількох груп клітин, які утворюють острівці Лангерганса, що продукують низку гормонів [1, с. 12; 2, с. 21].

ПЗ у пренатальному періоді розвитку розвивається в три етапи. Упродовж 5-10 тиж. (перший етап) відбувається закладка органа, визначається її форма і топографія. Другий етап (11-20 тиж.) характеризується активним гістогенезом залози, становленням її кровоносного русла і нервового апарату. Також відзначають третій етап, який триває до народження, коли відбувається диференціювання панкреатичних структур, їх кількісний ріст. Цей період вважають початком функціонування ПЗ [3, с. 34; 4, с. 12].

Форма ПЗ вирізняється значною мінливістю: S-подібна (31 %), молоткоподібна з розвинутим гачкоподібним відростком (44 %) і булавоподібна (25 %). На поперечному перерізі ПЗ має плоску (55 %) або трикутну (45 %) форму, крім цього, трапляється укорочена (36 %) або подовжена (64 %) ПЗ [5, с. 11].

На передню черевну стінку ПЗ проєктується на середині відстані між мечоподібним відростком груднини та пупком. Її подовжня вісь спрямована косо справа на ліво та знизу догори [6, с. 21].

Голівка ПЗ визначається праворуч від серединної лінії біля внутрішньої частини трикутника Шоффара. Його сторонами є: права реброва дуга, серединна лінія та горизонтальна лінія, що проходить через пупок. Тіло та хвіст розміщуються ліворуч від серединної лінії. Голівка ПЗ проектується по бісектрисі кута між серединною та горизонтальною лініями [7, с. 43].

Голівка розміщена на рівні I – III поперекових хребців. З трьох боків її оточує ДПК. Верхньою межею є *pars superior duodeni*, ззовні – *pars descendens*, знизу – *pars horisontalis (inferior)*.

Спереду голівки ПЗ розміщені: корінь брижі поперечної ободової кишки, сальникова сумка, воротарна частина шлунка, *a. et v. pancreaticoduodenalis superior et inferior*. Позаду голівки – *v. cava inferior*, *ductus choledochus*, *a. et v. renalis dextra*, початковий відділ *v. porta hepatis* та *v. mesenterica superior*. Гачкуватий відросток (*processus uncinatus*) відмежовує *v. et a. mesenterica superior* від *v. cava inferior*. На межі між голівкою та тілом залози в *incisura pancreatis* розміщуються *a. et v. mesenterica superior*. Ця частина залози разом зі спільною жовчною протокою та протокою ПЗ щільно прилягають до нижньої частини дванадцятипалої кишки [8, с. 54].

Тіло ПЗ має тригранну форму. Розрізняють передньоверхню, задню та передньонижню поверхні (*facies anterosuperior*, *facies posterior et facies anteroinferior*), які розмежовані трьома краями – верхнім, переднім та нижнім (*margo superior*, *margo anterior et margo inferior*).

До передньонижньої поверхні тіла ПЗ прилягають зв'язка Трейтца та *flexura duodenojejunalis*. Хвіст ПЗ досягає воріт селезінки. Розміщений на рівні XII грудного – I поперекового хребців. Попереду хвоста ПЗ розміщені дно шлунка та сальникова сумка. Хвіст ПЗ стикається з лівим вигином ободової кишки, і підходить до селезінки, прилягає до її нутрощевої поверхні нижче воріт органа.

Зв'язковий апарат ПЗ представлений: шлунково-підшлунковою зв'язкою (*lig. gastropancreaticum*), воротарно-підшлунковою зв'язкою (*lig. pyloricopancreaticum*), підшлунково-селезінковою зв'язкою (*lig. pancreaticosplenicum*) [9, с. 15].

Паренхіма ПЗ представлена зовнішньосекреторними клітинами (екзокриноцитами), які формують ацинуси, та внутрішньосекреторними клітинами (ендокриноцитами), які формують острівці [10, с. 13; 11, с. 17]. Стромальний компонент ПЗ представлений сполучнотканинним каркасом, утвореним колагеновими волокнами, в якому знаходяться як фібробласти, так і фіброцити. До складових стромальної частини залози належать кровоносні та лімфатичні судини, нерви, вивідні протоки.

До складу зовнішньосекреторних відділів підшлункової залози належить і протокова система, яка забезпечує надходження секрету

екзокриноцитів у дигестивну систему. До вивідних проток відносяться вставні протоки, внутрішньочасточкові та міжчасточкові протоки. Вставні протоки представлені одношаровим епітелієм [12, с. 4].

Отже, ПЗ бере участь відразу в двох життєво важливих функціях організму: травній та гормональній. Вона продукує ферменти, що беруть участь у перетравленні їжі, і гормони, які регулюють обмінні процеси в організмі.

Список використаних джерел:

1. Слободян О.М. Морфометрична характеристика кільцеподібної дванадцятипалої кишки в 7-місячних плодів. *Клінічна анатомія та оперативна хірургія*. 2007. 6(1):75–8.
2. Слободян О.М. Інтегроване морфометричне дослідження дванадцятипалої кишки в перинатальному періоді онтогенезу. *Клінічна анатомія та оперативна хірургія*. 2007. 6(4):47–9.
3. Слободян О.М. Анатомічні особливості підшлункової залози в перинатальному періоді онтогенезу. *Вісник морфології*. 2008. 14(2):305–8.
4. Слободян О.М. Морфогенез підшлункової залози в перинатальному періоді онтогенезу. *Морфологія*. 2008. 2(3):67–71.
5. Слободян О.М. Анатомія артеріальних судин панкреатодуоденального органокomплексу в перинатальному періоді онтогенезу. *Клінічна анатомія та оперативна хірургія*. 2008. 7(3):75–80.
6. Слободян О.М. Гістотопографічні особливості панкреатодуоденального органокomплексу в плодів та новонароджених. *Морфологія*. 2008. 2(4):47–50.
7. Олійник І.Ю., Цигикало О.В. Особливості закладки та органогенезу підшлункової залози людини. *Вісник проблем біології і медицини*. 2016. 1(2):313–17.
8. Процак Т.В., Забродська О.С. Анатомо-морфологічні особливості гісто- та органогенезу травних залоз. *Вісник проблем біології та медицини*. 2018. 1(2):38–41.
9. Радченко О.М., Радченко Л.М. Підшлункова залоза та метаболічний синдром [Текст]. *Сучас. гастроентерологія : Укр. наук.-практ. спеціаліз.журн.* 2013. 5:21–26.
10. Іскра Р.Я, Янович В.Г. Біохімічні механізми дії хрому в організмі людини і тварини. *Укр. біохім. журнал*. 2011. 83:5–12.
11. Іскра Р.Я. Методи оцінки системи антиоксидантного захисту організму тварин за дії сполук хрому: метод. рекомендації. Львів, 2011. 35.
12. Манчуленко Д.Д., Рогозін О.М., Смоляк М.П. Взаємовідношення вісцеральних гілок черевної частини аорти з голівкою підшлункової залози плода : Матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. студ. та молодих вчених. Ужгород, 2006. 134.

Якименко С.Р.

студент,

*Вінницький медичний фаховий коледж
імені академіка Д.К. Заболотного*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ У СУЧАСНІЙ ЛІКУВАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

В сучасному суспільстві невинно зростає темп життя, щоденно збільшується кількість нової інформації, складні економічні умови вимагають від кожної особистості психологічної витримки, стійкості, толерантності та уважності. Це нерідко приводить до катастрофічного зростання станів психоемоційної напруги, наслідком яких нерідко стають психогенні психічні розлади і психосоматичні захворювання. У наш час психологічне здоров'я де-юре є аспектом практичної роботи психологів, але де-факто кожний медичний працівник під час лікування пацієнта надає не тільки медичну допомогу, але й психологічну.

Взаємозв'язки медичних наук та психології настільки тісні, що для психологів, які працюють у даній сфері, медичні знання абсолютно необхідні. Водночас медики все більше усвідомлюють необхідність психологічних знань для успішної лікувальної роботи. Таким чином, медична психологія – це галузь наукових знань і частина практичної роботи, яка рівнозначно належить як медицині, так і психології. Практична робота психологів у медицині спрямована, насамперед, на розробку і застосування методів психодіагностики та психокорекції. Найважливіший напрямок роботи медичних психологів – робота з соматичними хворими.

На етапі сьогодення медична психологія як наука має досить розвинений методологічний підхід, необхідний для ефективного лікування хворого [3, с. 24].

Теоретичні та практичні дослідження в області медичної психології сприяють розвитку і удосконаленню її як науки, що допомагає у професійній діяльності багатьох груп людей, але проблеми у взаємозв'язку медицини та психології зберігаються. У ході повсякденної практики більшість лікарів наголошує на важливості психології у системі медицини, але, незважаючи на це, медична психологія як наука розвивається досить повільно.

В загальному у системі медичної освіти психологія є однією із основних дисциплін, без яких не можна підготувати лікаря високого рівня, який буде здатний як до дослідницької роботи, так і до

практичного застосування здобутих знань. Дуже часто підготовка лікаря за фахом потрібна для діагностики та вироблення доцільних рекомендацій при лікуванні захворювань різного виду, що беруть свій початок у внутрішньому світі пацієнта [1, с. 18].

Беручи до уваги реальну ситуацію, що склалась з психологічними станами населенням України, а також потребу наближення медицини до європейських стандартів, з'явилася нагальна необхідність у спеціалістах галузі медична психологія, тобто лікарів-психологів, метою яких є поновлення особистості, а також досягнення гармонії індивідуальних компенсаторних можливостей.

Тому, оволодівши такою наукою, як медична психологія, медичні працівники в процесі лікування захворювання можуть скласти правильні висновки про психологічний стан хворого, вплив фізичного захворювання на психіку. Розлади, які здаються органічними, у багатьох випадках засновані на глибинних психологічних причинах. Знаючи основи медичної психології, лікарі сприймають більш тонкі зміни в стані пацієнта, краще встановлюють психологічний контакт з пацієнтом, створюють оптимальний клімат у стаціонарі та загальну психологічну і соматичну корекцію стану пацієнтів.

Незважаючи на актуальність професійної психологічної роботи в медичній сфері, проблеми конструктивної взаємодії психології та медицини в процесі повсякденної лікарської практики все ще до кінця не вирішені і викликають суперечки, відповідно в системі охорони здоров'я України тільки відбувається формування професії медичного психолога та психологічної служби. Україна розробляє та реалізує значну кількість проєктів для розвитку і популяризації даної спеціальності за досвідом європейської медицини.

Список використаних джерел:

1. Вітенко І.С. Психологічні основи лікувально-профілактичної діяльності та підготовки лікаря загальної практики. – Х., Основа, 2002. – 388 с.
2. Медична психологія: навч. посіб. / Н.Г. Пшук, М.В. Маркова, А.І. Кондратюк, Л.В. Стукан [2. вид.]. – Вінниця, 2012. – 134 с.
3. Медична психологія: державний національний підручник / І.Д. Спіріна, І.С. Вітенко, О.К. Напресенко та ін. – Дніпропетровськ: ЧП «Ліра» ЛТД, 2012. – 444 с.
4. Основи медичної психології: навчально-методичний посібник / В.М. Ждан, А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Г.Т. Сонник, М.О. Денєко. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2014. – 255 с.
5. Федосова Л.О. Клінічна психологія. – Київ: Персонал, 2013. – 247 с.

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Сідлецька П.В.

студентка,

*Науковий керівник: **Маковський С.О.***

кандидат політичних наук, асистент,

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ФАКТОР ВОЛИНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ В ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Волинська трагедія протягом довгого часу була суперечливим питанням в польсько-українських відносинах, але антагонізм навколо неї продовжує загострюватись, негативно впливаючи на польсько-українські відносини [1].

Резолюцією польського Сейму від 22 липня 2016 року події на Волині і в Галичині 1943–1945 років названі геноцидом громадян Польщі, організованим українськими націоналістами. За документом, День пам'яті жертв цієї трагедії у Польщі щороку відзначатиметься 11 липня [2]. У січні 2018 року польський сейм, а згодом і сенат, схвалили поправки до закону, доповнивши список злочинів, які вивчає і розслідує ІНП, тими, які вчинили «українські націоналісти» й «члени українських організацій, що співпрацювали з Третім Рейхом» у період між 1925-м та 1950 роком [3]. Згідно із законом, заперечення таких злочинів каралося штрафом або позбавленням волі до трьох років. Чинні президент Польщі, Анджей Дуда, і прем'єр-міністр, Матеуш Моравецький гостро висловлювались про Волинську трагедію [4; 5]. Крім того, в Польщі було встановлено понад триста пам'ятників та меморіальних дощок [6] Волинської трагедії, і вони продовжують встановлюватись.

Можна, тим не менш, зауважити, що Польща і Україна сьогодні мають всі ознаки позитивних двосторонніх відносин. Польща завжди підтримувала українську європейську інтеграцію, лобіювала підтримку санкцій ЄС проти Росії та у боротьбу з проектом газопроводу «Північний потік-2». У першому кварталі 2019 року Польща стала найбільшим серед інших країн світу імпортером українських товарів, обійшовши Російську Федерацію [7]. Протягом 2014–2017 роки, Польща

була четвертим за величиною іноземним постачальником військової допомоги українській армії, а після 2014 року співпраця між оборонними секторами країн значно зросла [8].

Водночас загострення суперечки навколо історичної пам'яті може вплинути на формування у держав негативного образу один одного, гальмувати співпрацю, а також створити поле для маніпуляцій з боку Російської Федерації.

З огляду на позитивні двосторонні відносини країн, виникають питання, чому Польща невпинно нагадує про Волинську трагедію, а також чому зі сторони України спостерігається одночасно бажання «примирити історію» та відмова засудити дії УПА.

Антагонізм навколо Волинської трагедії почав загострюватись з приходом до влади у Польщі консервативної партії Право і Справедливість (ПіС). Частина українських та польських дослідників пов'язують політику історичної пам'яті партії її бажанням закріпити владу в країні шляхом створення образу «ворога». Слід зазначити, що подібна думка підтверджується рядом фактів:

- За перші шість місяців руками ПіС було замінено 96,9% керівників державних компаній, а також керівні посади в державному управлінні як на національному, так і на місцевому рівнях;

- За вісім з половиною місяців відбулося повне підпорядкування партії Національної ради з питань мовлення та ЗМІ, включаючи радіо, телебачення та Польське агентство преси;

- У грудні 2015 року відбулася перебудова системи правосуддя, що базувалася на радикальній зміні кадрів на ключових посадах;

- Державна підтримка національно-католицької, антиліберальної, антимусульманської та гомофобської риторики в ЗМІ наразі становить понад 43,5 млн. Євро;

- Протягом виборчої кампанії 2019-2020 ПіС розгорнула пропаганду проти ЛГБТ меншин, оголосивши її загрозою католицькій церкві та традиційним цінностям народу;

- У 2020 році Польща та Угорщина наклали вето на наступний бюджет ЄС та фонд відновлення COVID-19, адже детектива ЄС від 2018 р. напряму зв'язує фінансові питання із дотриманням норм закону [9].

Користуючись диверсійною теорією, можна допустити, що образ ОУН УПА став одним із інструментів партії за допомогою якого вона формує політичний капітал та відносно вдало проводить недемократичні реформи (соціологічне дослідження 2016 р. виявило, що А. Дуду підтримувало 54 % поляків, що стало рекордним рівнем довіри до польського президента) [10].

Поки диверсійна теорія викриває механізм маніпулювання народом, вона не пояснює чому ці маніпуляції так вдало ним підтримуються.

Для дослідження важливе не тільки те, як політичні еліти формують свої загрози чи ворогів, а й сприйняття населенням цього дискурсу. Ці причини часто пов'язані з продукуванням дискурсу, що перетворює їх на загрозу інтересам та/або ідентичності групи більшості. Відповідно, аргументацію вибору ворога слід пояснювати за допомогою ідентичності та колективної пам'яті народу.

Національна ідентичність поляка невідривно пов'язана з католицькою церквою та подіями Другої світової війни. За словами Орла-Буковської, релігія була єдиним постійним носієм національного етносу і відіграла важливу роль в національному становленні.

Як і в інших колишніх республіках СРСР, у Польщі пам'ять Другої світової війни стала важливим елементом свідомості, враховуючи, що «поляки були першими офіційними жертвами війни, вони боролися проти двох тоталітаризмів, єдиною нацією на континенті, яка не співпрацювала та офіційно не здалася Третьому Рейху; і хоча і була принесена в жертву радянському тоталітаризму, врятувала Європу від німецького фашизму та сприяла миру на континенті» [11].

У боротьбі «за нашу і вашу свободу», Польську історію почали розуміти як серія жертвоприношень та боїв проти будь-якої влади, яка підкорила б її народ: чи то радянська Росія, чи нацистська Німеччина, чи український націоналізм.

Прихід ПiС до влади збігається із періодом значних трансформацій в Україні після Революції Гідності. І хоча говорити про впливовість націоналістичних тенденцій в Україні було б перебільшенням, існують об'єктивні ознаки того, що Україна в кінцевому підсумку включила УПА до позитивної традиції національної історії.

В першу чергу це доводять два суперечливих закони: «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо посилення соціального захисту учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті та Указ Президента про присвоєння звання «Герой України» Степанові Бандері та Романові Шухевичу, поновлений в дії у 2019 році [12]. Крім того, в Україні налічується понад 500 вулиць, провулків та проспектів названих на честь Степана Бандери, а також йому встановлено не менше 40 пам'ятників та погрудь [13–14]. Значного резонансу набуло оголошення 2019 року роком святкування 110-ї річниці дня народження Степана Бандери, а також рішення назвати стадіон на його честь [15].

Всі ці дії супроводжувались негайним засудженням польської сторони на рівні президента та міністрів. Водночас, говорити про героїзацію ОУН УПА після Революції Гідності було б дещо перебільшенням. Це доводять, в першу чергу, статистичні опитування про ставлення українців до ОУН УПА загалом і до Степана Бандери

зокрема [16] та непопулярність серед виборців консервативно-націоналістичної партії Свобода [17–18].

Однак, навіть якщо загроза українського націоналізму не більше ніж карта в грі польської партії зі своїми виборцями, не слід недооцінювати наслідків, які може мати неоднозначна позиція щодо історичної пам'яті про ОУН УПА.

З одного боку, спадщина націоналізму – важливий елемент української ідентичності. «ОУН – єдина політична сила, яка з перших своїх днів у формі УВО від 1920 р. і до проголошення Незалежності України 1991 р. системно і цілеспрямовано вела боротьбу за визволення української нації та побудову УССД. Справді, для легітимної та суверенної України, яка від самого початку і особливо в умовах збройного конфлікту ставилась під сумнів як всередині, так і ззовні держави, годі шукати кращого «виправдання» ніж ОУН УПА. Історія цих організацій пролягала у боротьбі з, в першу чергу, радянською Росією, що найкраще відбиває потреби сучасності. Це стало особливо помітно під час Революції Гідності та з початку агресії Російської Федерації.

Члени й прихильники «Свободи», організацій, що входили до громадського руху «Правий сектор», інших націоналістичних структур відзначалися чіткою ідеологічною зорієнтованістю та становили активне ядро революційного Майдану, що після завершення справив загалом світоглядний вплив на українське суспільство. Націоналістичні вітання «Слава Україні! Героям Слава!», як і гімн ОУН «Зродились ми великої години», запроваджено для офіційного використання в Збройних силах України (ЗСУ)» [19, с. 158].

Цікавим є те, що хоча націоналізм допомагає сформувати національну ідентичність молоді та слабкої української держави, він водночас не вирішує нагальні внутрішні проблеми. Щобільше, він шкодить міжнародному іміджу України, поглиблює розкол між сходом і заходом, а також створює поле для маніпуляцій з боку сусідніх держав.

Отже, причини «історичних суперечок» навколо Волинської трагедії лежать, в першу чергу, у внутрішньополітичній площині Польщі та України. З приходом до влади в обох країнах правих партій, ця подія стала ще більш нагадувати місце зіткнення світоглядних інтересів, важливих для формування національної ідентичності. Однак, такі зіткнення мають і негативні наслідки, що за характером більш далекосяжні, ніж погіршення двосторонніх відносин.

Список використаних джерел:

1. Борщик Я. В. Усні джерела до історії українсько-польських відносин на Волині під час Другої світової війни: типологія, інтерпретація, верифікація: дис. канд. іст. наук: УДК 801.81(477. / Борщик Ярослав Вікторович. – Київ, 2016. – 239 с.
2. Сейм Польщі визнав Волинську трагедію геноцидом [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2016. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27873307.html>
3. Що ж вирішив Конституційний суд Польщі щодо «українських націоналістів» [Електронний ресурс] // BBC News Ukraine. – 2019. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46911415>
4. Лист Президента Польщі Анджея Дуди до учасників заходів із вшанування 77-річчя Волинського злочину [Електронний ресурс] // Monitor Wołyński. – 2020. – Режим доступу: <https://www.monitor-press.com/ua/extensions/s5-tab-show/8518-26114.html>
5. Polish PM pledges to fight for 'whole truth' of WWII massacres [Електронний ресурс] // Polish Radio. – 2018. – Режим доступу: <http://archiwum.thenews.pl/1/10/Artykul/347692>
6. Adam Kruczek, Kropla w morzu kresowej krwi, dodatek «Wołyń. Fałszowanie pamięci. 1943-2013», Nasz Dziennik nr 160/2013, s. VIII.
7. Христофоров В. Польща обігнала Росію в рейтингу імпортерів українських товарів [Електронний ресурс] / Христофоров // Промисловий портал. – 2019. – Режим доступу: <https://uprom.info/news/ekonomika/rinok/polshcha-obihnala-rosiuv-rejtnynhu-importeriv-ukrainskykh-tovariv/>
8. Konończuk W. Polityka Ukrainy wobec Polski: spojrzenie z Warszawy / Wojciech Konończuk // Friedrich Ebert Stiftung. – 2018. – С. 2–10.
9. Kinowska-Mazaraki Z. The Polish Paradox: From a Fight for Democracy to the Political Radicalization and Social Exclusion / Zofia Kinowska-Mazaraki // Department of Studies of Elites and Political Institutions, Institute of Political Studies of the Polish Academy of Sciences. – № 18. – С. 1–10.
10. Рейтинг президента Польщі стабільно високий [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 2016. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2016/08/31/7053967/>
11. Orla-Bukowska A. New Threads on an Old Loom: National Memory and Social Identity in Postwar and Postcommunist Poland / Annamaria Orla-Bukowska // The Politics of Memory in Postwar Europe / Annamaria Orla-Bukowska. – Durham and London: Duke University Press, 2006. – С. 177–208.
12. Див. <https://dostup.pravda.com.ua/request/51414/response/123805/attach/3/2281..pdf>
13. Лицом к Кремлю. Бюст Степана Бандеры установят в ста километрах от России [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2020. – Режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/30381108.html>
14. Реєстр адміністративно-територіального устрою [Електронний ресурс] // Набори даних – Портал відкритих даних. – Режим доступу: <https://data.gov.ua/dataset/a2d6c060-e7e6-4471-ac67-42cfa1742a19>

15. Посол України в Польщі Андрій Дешиця: «Якнайдалі від Москви» [Електронний ресурс] // Посольство Республіки Польща в Україні. – 2019. – Режим доступу: <https://poland.mfa.gov.ua/news/6575-posol-ukrajini-v-polyshhi-andrij-deshhicya-jaknajdali-vid-moskvi>

16. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. – К.: НІСД, 2011. – 336 с.

17. Депутатські фракції і групи IX скликання [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_fractions

18. Public Opinion Survey of Residents of Ukraine // Center for insight for server research. – 2017. – С. 16.

19. Сич О. М. Сучасний український націоналізм: політологічні аспекти трансформації парадигми: дис. докт. політ. наук: 23.00.01 / Сич Олександр Максимович – Київ, 2020. – 457 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Власнова А.А.

студентка,

Національний університет «Острозька академія»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДРУЖНИХ СТОСУНКІВ ІЗ РІЗНИМ ТИПОМ ПРИВ'ЯЗАНOSTІ У РІЗНІ ВІКОВІ ПЕРІОДИ

Основою для формування прив'язаності між партнерами, як потреби в надійних, безпечних і довірливих стосунках є сім'я, як базовий осередок суспільства, всередині якої і відбувається зародження, розвиток і задоволення потреби у прихильності. Згідно з теорією прив'язаності, вважається, що сталість стилю батьківських взаємин у процесі розвитку дитини впливає на незмінність типу прив'язаності [11–12].

З 1990-х років дослідженнями прив'язаності дорослих займалися американські вчені М. Микулинсер, К. Бреннан, Р. Борнстейн, Н. Колінс, Б. Фіней, П. Крітендер, Дж. Холмс, Л. Кіркпатрік, М. Мейн, а також В. Ролс, Дж. Сімпсон та Е. Вотерс. У вітчизняній психології дослідження даного почуття у дорослих вивчається з 2000-х років такими вченими як, В.О. Анікіна, Е.О. Смирнова, Р. Радєва, С. Калмикова, М.А. Падун, Т.В. Казанцева, В.Н. Куніцина та ін.

Вступаючи у подружні відносини, партнери формують інститут сім'ї, який для них відкриває можливість до гармонійного існування як всередині маленького осередку суспільства – сім'ї, так і в суспільстві в цілому, виробляє навички правильної партнерської взаємодії, є потужним стимулом для формування позитивної оцінки себе та іншого, формування позитивної картини життя, що, в свою чергу, допомагає успішно справлятися із складними ситуаціями, протистояти стресам [4, с. 29].

Саме в сім'ї формуються різноманітні стилі прихильності, від яких і залежить подальша взаємодія людини з суспільством: чим надійніше стиль прихильності – тим вище здатність людини до гармонійного існування всередині соціуму.

Теорія прихильності є концептуальною базою для безлічі досліджень відносин, як дітей, так і дорослих. Спочатку ця теорія була сформульована англійським психіатром і психоаналітиком Дж. Боулбі для опису і пояснення дитячо-батьківського емоційного зв'язку, і надалі служить основою при вивченні подружніх відносин дорослих, та

психологічних процесів таких як міжособистісне функціонування, емоційна регуляція [3, с. 192].

Виходячи з теорії прив'язаності виділяють чотири її типи:

- Надійний тип – характеризується відчуттям комфортності у близьких, довірливих стосунках, з легкістю створюються та підтримуються довготривалі емоційно близькі стосунки.

- Тривожно-амбівалентний – проявляється емоційними крайнощами від нав'язливого поглинання партнером до ревнощів та конфліктів.

- Уникаючий – характерний страхом близькості, непорозумінням, відсутністю підтримки у складний момент та недовіри до партнера.

- Боязливий – проявляється негативним ставленням як до себе, так і до партнера, незадоволенням взаємостосунками з партнером [15].

У даному дослідженні взаємозв'язку типу прив'язаності та взаємостосунків у подружній системі у різні вікові періоди взяли участь 20 подружніх пар, віком від 25 до 55 років, із стажем подружнього життя (від 6-14 років – 42,5%, 15-15 років – 30%, понад 25 років – 27,5%).

У дослідженні було використано комплекс теоретичних, емпіричних методів та методи статичної обробки даних. До теоретичних методів належать аналіз, синтез, узагальнення дослідних даних з обраної теми дослідження. До комплексу емпіричних методів увійшли: опитування та тестування. При обробці даних використовувались комп'ютерні програми MS Excel; SPSS 17.0.

У емпіричному дослідженні було застосовано методіку – Тест на визначення якості прив'язаності К. Карвера (MAQ) (адаптація І. Семків). Тест базується на відповідях по типу самозвіту. Питання у тесті групуються у 4 шкали, які відповідають 4 типам прив'язаності: «безпека (надійний тип)», «уникнення», «амбівалентність занепокоєння», що відповідає тривожно-амбівалентній прив'язаності, та «амбівалентність заглиблення у себе», що відповідає дезорганізованому (боязливому) типу прив'язаності.

Розглянемо більш детально результати обробки даних.

При аналізі рис. 1 частка респондентів з уникаючим типом прив'язаності складає 70%, з надійним типом – 23%. Боязливий тип прив'язаності виявлено в 7% опитаних. Цікаво, що тривожно-амбівалентний тип прив'язаності не спостерігається в жодного респондента.

У діаграмі рис. 2 прослідковується тенденція до зростання домінування уникаючого типу прив'язаності зі збільшенням тривалості шлюбу (20% у тих, чий шлюбний вік складає 6-14 років та 32% у тих, чий шлюбний вік понад 25 років). При цьому надійний тип прив'язаності найбільш виражений у подружжя, чий шлюбний вік триває 6-14 років (15%) та понад 25 років – (7,5%). Боязливий тип прив'язаності

представлений найрідше: лише у 2,5% тих, чий шлюбний вік 6-14 років та 5% тих, чий шлюбний вік 15-25 років.

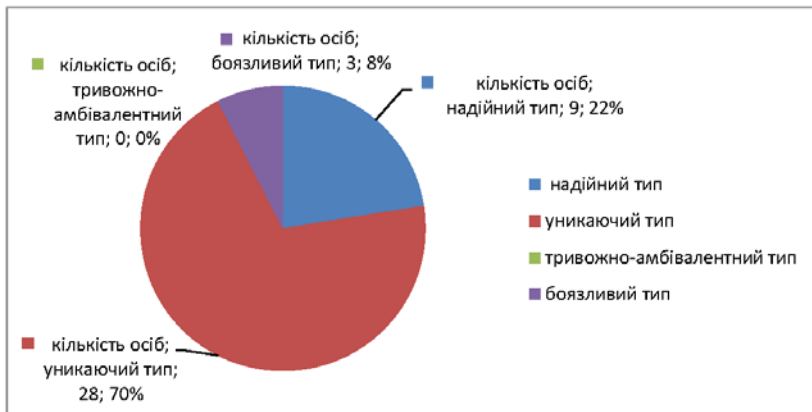

Рис. 1. Частка осіб з різними типами прив'язаності

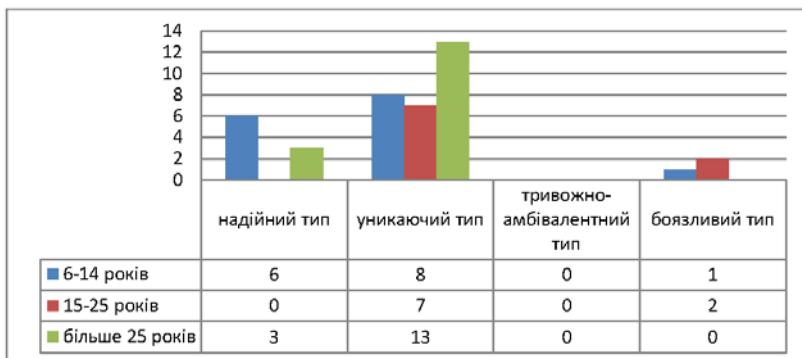

Рис. 2. Частота різних типів прив'язаності в залежності від тривалості шлюбу

В розрізі статі, у жінок та чоловіків домінує унікаючий тип прив'язаності, однак у жінок він зустрічається дещо частіше (42,5% проти 27,5% відповідно). Надійна прив'язаність також домінує частіше у жінок (13%), однак розрив з чоловіками є незначним (10%). Боязливий тип прив'язаності притаманний виключно жінкам (7,5%).

На основі проведеного теоретичного аналізу окреслюється важливість прив'язаності, як певного біологічного складника, який

відповідає за безпеку та задоволення базових потреб. Тобто будь-яке зародження стосунків починається з певних фізіологічних реакцій, які формуються у дитячому віці при батьківсько-дитячій взаємодії. Тому сформований у дитинстві тип прив'язаності визначає способи встановлення, підтримання та розірвання стосунків у дорослому віці, а також визначає психічне здоров'я особистості.

У процесі емпіричного дослідження встановлено декілька тенденцій:

- найбільш частим типом привязаності у пар є уникнення (70%); він характерний приблизно однаково як жінкам, так і чоловікам (42,5% проти 27,5% відповідно).

- домінування унікаючого типу прив'язаності зростає зі збільшенням тривалості шлюбу (20% – 6-14 років, 32% – понад 25 років).

- надійний тип прив'язаності характерний лише 23% респондентам, із них 13% жінкам. Надійна прив'язаність найбільш виражена у подружжя, чий шлюбний вік становить 6-14 років (15%).

- тривожно-амбівалентна прив'язаність не була домінуючою в жодного респондента.

- боязливий тип привязаності притаманний (7,5 %) респондентів: у 2,5%, чий шлюбний вік 6-14 років та 5%, чий шлюбний вік 15-25 років і це виключно жінки.

Таким чином, у дослідженні вдалось виявити певні соціально-психологічні особливості різних типів прив'язаності у різні вікові періоди.

Список використаних джерел:

1. Багатовимірність особистості: психологічний ракурс: колективна монографія / [Н. П. Гапон, С. Л. Грабовська, В. А. Гупаловська та ін.] ; за заг. ред.: С. Л. Грабовської, Р. І. Карковської. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 374 с.
2. Боулби Д. Создание и разрушение эмоциональных связей / Пер. с англ. В.В. Старовойтова. – 2-е изд. – М.: Академический Проект, 2004. – 232 с. – (Руководство практического психолога).
3. Бриш К. Терапия нарушений привязанности. От теории к практике / Карл Бриш / Пер. с нем. – М.: Когито-Центр, 2012. – 316 с.
4. Кернберг О. Отношения любви. Норма и патология / Отто Ф. Кернберг. – 2004. – 256 с. – (Библиотека психологии и психотерапии. Вып. 76).
5. Кляйн М. Зависть и благодарность и другие работы 1955–1963 / Мелани Кляйн. – 2010. – 320 с. – (Психоаналитические труды. Т. 6).

Дзекелева С.М.

соціальний педагог,

Комунальний заклад Сумської обласної ради

Глухівський ліцей-інтернат

з посиленою військово-фізичною підготовкою

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ПРЕВЕНЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ДІТЕЙ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ

В умовах переходу українського суспільства до ринкових відносин відбулись зміни в економіці, політиці, соціальній сфері, способі життя та поведінці українців. Поряд із позитивними перетвореннями виникають певні соціальні проблеми, які безпосередньо впливають на становлення молоді.

Через напруженість в економічній сфері батьки менше уваги приділяють своїм дітям, зменшується їх роль у вихованні, що призводить до збільшення кількості неповних сімей. Недоліки шкільного виховання та значне скорочення кількості позашкільних закладів призводять до збільшення кількості дітей, чия поведінка виходить за межі моральних норм.

Девіантна поведінка – (від лат. *deviatio* – відхилення) – поведінка, що порушує соціальні норми певного суспільства. Вона виражається у вчинках, діях (або бездіяльності) як окремих індивідів, так і соціальних груп, що відстають від встановлених законодавчо або сформованих в конкретному соціумі загальноприйнятих норм, правил, принципів, зразків поведінки, звичаїв, традицій [1, с. 84].

У такій ситуації найбільш актуальними та соціально значущими завданнями стають стримування зростаючої девіації дітей шкільного віку в умовах інтернатного закладу, збільшення ефективності відповідних превентивних заходів. Виникає необхідність у формуванні нового соціального дискурсу, що відображає основні особливості й тенденції, причини та фактори дитячої девіації.

Сам термін «превенція» (профілактика) зазвичай асоціюється з запланованим попередженням будь-якої несприятливої події, тобто із усуненням причин, які здатні привести до негативних наслідків. Отже, профілактичні технології повинні бути представлені у формі запланованих дій, що спрямовані на досягнення бажаного результату, попередження можливих негативних явищ, які провокують виникнення відхилень у поведінці.

Виходячи з цього, профілактика різних форм девіацій – це певний вплив суспільства, інститутів соціального контролю, окремих громадян на причини та фактори виникнення девіантної поведінки, що призводить до скорочення або зміни структури девіацій та призупинення девіантних вчинків [2, с. 251].

Отже, превенція будується на припущенні, що найкращий спосіб запобігання девіантної поведінки – втручання в девіантну активність на ранніх стадіях, що передбачає діяльність індивідів, груп, організацій, спрямовану на утримання дітей від можливостей порушення законів [4, с. 123].

У сучасній практиці розрізняють три рівні превенції: *primary prevention* – загальна соціально-психологічна профілактика – вплив на середовище, економічні, політичні, соціальні умови життя людини; *secondary prevention* – спеціальна профілактика – забезпечення заходів безпеки, вплив на «групи ризику», усунення обставин, що впливають на скоєння правопорушень; *tertiary prevention* – індивідуальна профілактика [2, с. 265].

Переконані, що пріоритет у виборі методів та програм превенції повинен надаватися тим із них, які дозволяють мотивувати школярів на самостійне вирішення власних проблем, на навчання навичкам, необхідним для досягнення нормальної життєдіяльності. Профілактична робота, таким чином, з площини суб'єкт-об'єктних відносин переходить в різновид суб'єкт-суб'єктних. Як суб'єкт соціальної діяльності, людина може і повинна активно застосовувати свої здібності та можливості в таких важливих сферах самоствердження і самореалізації, як проєктивна, освітня, творча тощо.

Питання про способи організації профілактичної діяльності багатьма авторами ставилося з точки зору можливості зміни так званих відхилень зі знаком «мінус» на соціально прийнятну або ж позитивну девіантну (творчу) поведінку.

У межах нашої проблеми цілком погоджуємося з міркуванням науковця А. Яковлєва, який вважає, що «ефективне попередження девіантної поведінки школярів досягається не тимчасовими обмеженнями небажаних форм поведінки, а заміною їх на соціально корисні суспільству та індивіду форми і види» [6, с. 105].

Дослідженню організації діяльності школярів в сфері дозвілля присвячує свої роботи Л. Волошина. Дослідниця розглядає відсутність об'єктивних та суб'єктивних можливостей для нормальної реалізації дозвілля дітей як один із криміногенних факторів. Авторка обґрунтовує необхідність всебічного забезпечення можливостей для відпочинку, розваги, зняття психологічної напруги. Діяльність в цьому напрямку

дозволяє, на думку Л. Волошиної, мінімізувати наслідки «дозвільної злочинності» [3, с. 158].

Виходячи з цього, стверджуємо, що якісне проєктування виховних, освітніх, дозвіллевих та інших технологій може забезпечити сприятливий профілактичний ефект. Однак, превентивні технології в порівнянні з іншими соціально-психологічними технологіями, на наш погляд, мають ряд специфічних особливостей:

- результат превентивної роботи не завжди передбачуваний; після одного циклу взаємодії неможливо гарантувати 100 % успіх;
- після кожного циклу взаємодії потрібно визначення груп, які негативно налаштовані на запропоновані заходи;
- у випадку стійкого неприйняття профілактичних заходів, включених у технологію, необхідно проведення додаткової діагностики причин та розробки нових технологічних проєктів;
- профілактичні технології мають свої психологічні обґрунтування. Деякі технологічні засоби засновані на наочності, інші – на особливостях асоціативного мислення, треті – на емоційній структурі сприйняття, четверті – на здатності нервової системи до несвідомого засвоєння інформації або набуття навичок в процесі діяльності;
- профілактичні технології на всіх етапах вимагають постійної активності й суб'єкта, і об'єкта впливу, перенесення їх із рівня суб'єкт-об'єктних відносин на рівень суб'єкт-суб'єктних [4, с. 68].

Ефективність превентивної роботи обумовлюється принципами її організації, до яких відносяться:

- випереджаючий характер впливів;
- комплексність (організація впливу на різних рівнях соціального простору, одночасний вплив на характеристики, риси особистості, на почуття, розум тощо);
- адресність (урахування вікових, статевих та соціальних характеристик);
- масовість (пріоритет групових форм роботи);
- позитивність інформації;
- мінімізація негативних наслідків;
- особиста зацікавленість та відповідальність учасників;
- максимальна активність особистості;
- спрямованість у майбутнє (оцінка наслідків поведінки, актуалізація позитивних цінностей та цілей, планування майбутньої нормативної поведінки) [5, с. 225–230].

Превентивна діяльність соціального педагога щодо попередження виникнення девіантної поведінки серед дітей в умовах інтернатного закладу передбачає такі напрями роботи:

- посилення адаптивної поведінки школярів; попередження або послаблення неадекватної поведінки;
- усунення дефіциту в поведінкових моделях поведінки;
- усунення реакцій тривоги;
- розвиток ефективних соціальних навичок, вміння розслаблятися, здатності до самоствердження та саморегулювання;
- формування особистісної композиції соціально-ціннісних відносин.

З огляду на зазначене вище нами було розроблено модель профілактики девіантної поведінки серед учнів інтернатного закладу (рис. 1).

Рис. 1. Модель превенції девіантної поведінки

Превентивна робота повинна будуватися на принципах суб'єкт-суб'єктних відносин. Обираючи методи профілактики девіантної поведінки школярів, пріоритет повинен надаватися тим із них, які дозволяють мотивувати дітей на самостійне вирішення власних проблем, на формування та закріплення навичок, необхідних для досягнення нормальної життєдіяльності людини.

Отже, профілактична робота соціального педагога щодо попередження виникнення девіантної поведінки серед дітей

інтернатного закладу повинна бути спрямована на: усунення дефіциту в поведінкових моделях поведінки; посилення адаптивної поведінки школярів; попередження або послаблення неадекватної поведінки; усунення реакцій тривоги; розвиток ефективних соціальних навичок, вміння розслабитися, здатності до самоствердження та саморегулювання; формування особистісної композиції соціально-ціннісних відносин.

Список використаних джерел:

1. Большой толковый психологический словарь [Текст] / Артур Ребер; [пер. с англ.]. Т. 1 (А-О). АСТ, Вече, 2003. 592 с.
2. Гишинский Я.И. *Девиянтность, преступность, социальный контроль. Избранные статьи*. СПб. : изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. 322 с.
3. Менделевич В.Д., Садыкова Р.Г. Психология зависимой личности, или Подросток в окружении соблазнов. Йошкар-Ола : Марев, 2002. 239 с.
4. Татарова С.П. Социальная технология по предупреждению табакокурения, алкоголизма и наркомании среди старших школьников. Улан-Удэ : НоНПарель, 2005. 174 с.
5. Технологии социальной работы : учебник / под общ. ред. проф. Е.И. Холостовой. Москва : ИНФРА-М, 2002. 400 с.
6. Яковлев А.М. Социология преступности (криминология): основы общей теории. Москва, 1985. 211 с.

Нінько С.М.

практичний психолог,

Комунальний заклад Сумської обласної ради

Глухівський ліцей-інтернат

з посиленою військово-фізичною підготовкою

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ

Інтернатний заклад – це навчально-виховне середовище, в якому відбувається постійний пошук шляхів та ефективних зусиль сім'ї та педагогічного колективу з метою сприятливого входження учнів у шкільну дійсність, оскільки проблема шкільної дезадаптації на сьогодні сягає значних масштабів.

Уміння дитини увійти в дитячий колектив, діяти спільно з іншими, поступатися, дотримуватися правил – якості, необхідні дитині для успішної адаптації до нових соціальних умов.

Питання впливу соціального середовища на розвиток особистості дитини розкриті в працях А. Макаренка, А. Мудрика, В. Семенова та ін.

Поняття «соціальна адаптація» висвітлено в наукових розвідках Г. Гусева, І. Милославової, Л. Растової, Р. Барнера, А. Маслоу, Г. Тарда, Р. Парка, Е. Берджесса, Т. Парсонса, Е. Шилза, У. Томаса, Ф. Знанецького, Л. Уайта, Дж. Стюарда, Дж. Мердока, М. Харріса та ін.

Сучасне суспільство потребує особистість, якій притаманна динамічність, активність, уміння швидко орієнтуватися в складних ситуаціях, самостійність у прийнятті рішень, почуття відповідальності. Усі ці риси можливо сформувати за умови успішної соціальної адаптації дитини. Особливо гостро постає це питання в закладах інтернатного типу, де навчаються різні категорії учнів (діти зі звичайних сімей, діти з неповних та неблагополучних сімей, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування).

Перш за все, звернемося до визначення значення дефініції «соціальна адаптація».

Л. Ковальова визначає адаптацію як природний стан особистості, який проявляється в пристосуванні до нових умов життя, нової діяльності, нових соціальних контактів, соціальних ролей. Значення цього періоду входження в незвичну для дитини життєву ситуацію виявляється в тому, що від його перебігу залежить не лише успішність оволодіння навчальною діяльністю, а й комфортність перебування в школі, а головне – здоров'я дитини, її ставлення до школи і навчання [2].

Г. Спенсер соціальну адаптацію розглядає як безперервну підтримку відповідності внутрішніх відносин зовнішнім [4].

Цікавим є погляди Т. Шибутані, який визначає соціальну адаптацію як єдність процесів перетворення середовища «під себе» і себе «під середовище» [5].

Соціальна адаптація особистості – це атрибутивна властивість суб'єктів соціальної життєдіяльності, що реалізується шляхом інтерпретації внутрішніх та зовнішніх інформаційних моделей соціального буття з погляду їхньої відповідності адаптивним установкам, які не суперечать розумінню оточуючої дійсності та були цілеспрямовано сформовані зовні, стихійно засвоєні в процесі соціалізації, відкриті самостійно [1].

Соціальну адаптацію до умов інтернатного закладу розглядаємо як психологічно організований процес сприйняття дітьми досвіду соціального життя, пізнання різноманіття соціальних ролей, що сприяє їх активному включенню в шкільне середовище.

На успішний процес адаптації дитини до умов інтернатного закладу впливають різні умови: індивідуально-психологічні та вікові особливості дитини, психічне та фізичне здоров'я, рівень готовності до школи (мотивація до навчання, рівень інтелекту, комунікативні навички, бажання вчитися, розвиток психофізіологічних функцій, вміння адекватно реагувати на ситуацію), особливості школи, взаємовідносини з однокласниками та педагогічним колективом, основні параметри її психічного розвитку та особистісні якості, мікроклімат в сім'ї.

Крім того, соціальна адаптація є беззаперечною умовою та результатом успішної соціалізації дитини, яка, як відомо, відбувається в трьох основних сферах:

- діяльність (розширення видів діяльності, орієнтація в кожному з них, її осмислення та засвоєння, оволодіння відповідними формами і засобами);
- спілкування (збільшення кола спілкування, наповнення та поглиблення його змісту, засвоєння норм і правил поведінки, прийнятих у соціумі, оволодіння різними його формами, прийнятими в соціальному оточенні дитини й суспільстві в цілому);
- свідомість (формування образу «власного Я» як активного суб'єкта діяльності, осмислення своєї соціальної приналежності та соціальної ролі, формування самооцінки).

Цікавою в межах нашого дослідження виявилася думка А. Петровського, який розвиток особистості розглядає як зміну фаз адаптації, індивідуалізації та інтеграції (рис. 1).

Завдання практичного психолога – створити оптимальні умови для ефективного проходження учнями всіх фаз.

Соціальна адаптація може здійснюватися у формі: *акомодатії* (повного підпорядкування вимогам середовища без їхнього критичного аналізу); *конформізму* (вимушеного підпорядкування вимогам середовища); *асиміляції* (свідомого й добровільного прийняття норм та цінностей середовища на основі особистісної солідарності з ним).

Соціальна адаптація має принципові соціально-психологічні риси, в основі яких лежать такі аспекти:

- соціальна адаптація має соціально трансформовані способи та засоби входження особистості в змінні соціальні обставини, тому має якісні відмінності механізмів пристосування в світі тварин;
- соціальна адаптація особистості є динамічним явищем, що у процесі функціонування проходить певні стадії, послідовність перебігу та розгортання яких різняться;
- в суспільному житті адаптація особистості виступає фактором оптимізації та регуляції спілкування, умовою та передумовою ефективності діяльності;

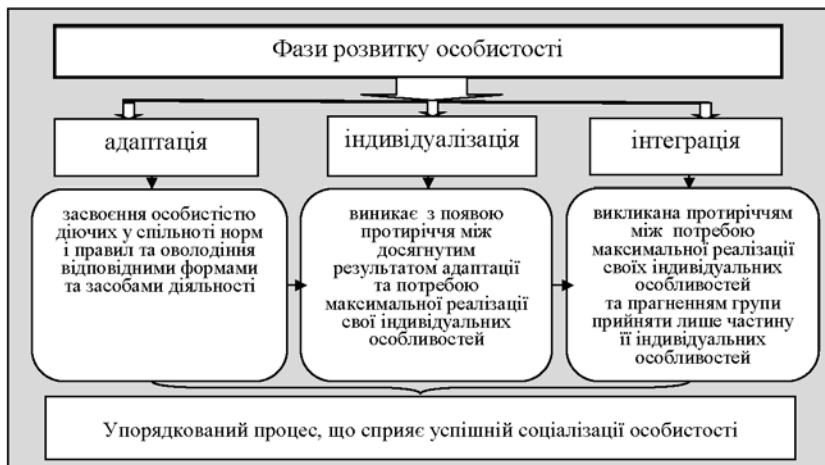

Рис. 1. Фази розвитку особистості (за А. Петровським) [3]

– соціальна адаптація у своїй структурі містить два взаємопов’язаних компоненти: адаптивна ситуація та адаптивна потреба.

Грунтуючись на даних положеннях нами було визначено психолого-педагогічні умови, необхідні для успішної адаптації дитини в межах інтернатного закладу:

- створення атмосфери емоційного комфорту для зняття тривожності, напруженості та депривації (у дітей-сиріт);
- організація творчої та суспільно корисної діяльності, що сприяє оптимальній реалізації особистісних та соціально значущих потреб;
- урахування вікових особливостей та стан здоров’я;
- психологічна (інтелектуальна, особистісна, емоційно-вольова) та соціально-психологічна (комунікативна, соціальна та мовна компетентність) готовність;
- корекційно-розвиткова робота психолога;
- сприяння становленню соціального «Я»;
- створення необхідних умов, що сприяють самореалізації особистості.

Отже, адаптація учнів в умовах інтернатного закладу – це дуже важлива сходинка на шляху до успішного навчання, становлення особистості, тому не варто недооцінювати її значення.

Використання розроблених нами адаптованих методик щодо вивчення процесу входження учнів в умови інтернатного закладу дозволяє досягти кількісно-якісних змін в адаптації учнів.

Процес створення умов для сприятливої соціальної адаптації учнів в умовах інтернатного закладу носить планомірний характер та проводиться на всіх рівнях життєдіяльності учнів.

Дані напрямки роботи щодо соціальної адаптації учнів носять систематичний характер та охоплюють всі сфери шкільного життя.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи: монографія. Київ, 2006. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19667907.pdf>
2. Ковалева Л.М. Психологический анализ особенностей адаптации первоклассников к школе. *Начальная школа*. 2006. № 3. С. 15–19.
3. Петровский В.А. Психология неадаптированной активности. Москва : ТОСГ «Горбунок», 1992. 224 с.
4. Спенсер Г. Опыты научные, политические и философские. Т. 1–3. URL: www.iu.ru/biblio/archive/spenser_opyty
5. Шибутани Т. Социальная психология. Ростов н/Д : Феникс, 1999. 539 с.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Дудченко В.О.

студент;

Хижняк М.І.

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
старший науковий співробітник,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ УМОВ ДЛЯ НАГУЛУ ПРОМИСЛОВИХ ВИДІВ РИБ КАХОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

Каховське водосховище являє собою водойму площею водного дзеркала 215,5 тис. га при НПР 16 м, яка знаходиться між двома греблями. Водосховище було створено у 1956 р. шляхом зарегулювання стоку Дніпра греблею Каховської ГЕС [1, ст. 5].

На відміну від інших рівнинних водосховищ України, Каховське відрізняється відносною глибоководністю (середня глибина – 7,7 м за максимальною до 38 м). У водосховищі істотно збільшилися глибини та значно зменшилися проточність і водообмін, а в зв'язку з цим дещо змінився температурний режим. Навесні спостерігається уповільнення прогрівання води, восени – відповідно довготривалішим стало її охолодження, особливо на нижній ділянці водойми. Внаслідок несприятливого гідрологічного режиму в період нересту відсутня затоплена лугова рослинність і риба змушена у якості нерестового субстрату використовувати вегетуючу та відмираючу водну рослинність, кореневища верби, очерету [2].

Як і на більшості великих водосховищ, роботи по підготовці ложа водойми для активного рибальства в Каховському водосховищі не проводилися, а роботи з поліпшення умов відтворення рибних запасів зводилися переважно до встановлення штучних нерестовищ [1, ст. 6].

Первинний склад іхтіофауни Каховського водосховища сформувався за рахунок видів, що перебували в р. Дніпро в зоні затоплення із істотним впливом напівпрохідних форм Нижнього Дніпра та Дніпровсько-Бузької естуарної системи. До складу іхтіофауни в перші роки існування водосховища входило 47 видів, основними з яких були

плоскирка, синець, лящ, чехоня, тюлька, верховодка, окунь. На даний час іхтіофауна Каховського водосховища нараховує 42 види риб, які належать до 15 родин, з яких промислове значення мають біля 20 видів. Основними промисловими видами є лящ, плітка, судак, сріблястий карась, тюлька, білий і строкатий товстолобики [1, ст. 6].

Основні нерестові угіддя каховської популяції судака розташовані в середній частині водосховища. Особливу перевагу судак віддає мілководним піщаним ділянкам, більш захищеним від інтенсивного вітрового і хвильового впливу. Основні кладки ікри судака відзначені на глибинах 0,5-1,0 м [1, ст. 7].

В період 1999–2009 років промисловий вилов риби на Каховському водосховищі має загальну тенденцію до збільшення: від 2 тис. т у 1999 р. до 2,8 тис. т у 2009 р. Основним фактором позитивного впливу на зростання валового вилову було збільшення чисельності та іхтіомаси сріблястого карася, негативного – зменшення технічної інтенсивності лову тюльки та скорочення запасів плітки. Вилов інших основних промислових видів протягом останніх 10 років характеризується значною стабільністю. Рибопродуктивність водосховища в 2009 р. становила 12,8 кг/га, що є на рівні середньої по каскаду [3].

Якщо порівнювати, то в 2021 році зменшено кількість сіток у всіх дніпровських водосховищах у порівнянні з 2019 роком. Зокрема, у 2019 році в Київському водосховищі було дозволено встановлення 6740 сіток, а у 2021 році 4467, у Канівському – 4690 та 3758 відповідно; у Кременчуцькому 17115 та 13662; у Дніпровському 3890 та 3130 і Каховському 13830 та 11631 [4]. Такі засоби свідчать про створення умов та бережного ставлення до водних біоресурсів, а також для відновлення їх популяцій. При цьому максимальна довжина сіток становить 70 метрів. Також збільшилася кількість ощадливих знарядь лову таких як ятерів частикових, що є прикладом створення умов для бережного ставлення до молоді водних біоресурсів, зокрема на Каховському водосховищі у 2019 році – 910, а в 2021 році – 1011. Також передбачено обмеження промислового добування на верхніх ділянках Каховського водосховища оскільки вони виконують надважливу функцію у процесах відтворення та нагулу молоді аборигенних видів риб.

Отже, нормальні умови природного відтворення риб у верхній та середній частинах Каховського водосховища формуються лише за сприятливим гідрологічним режимом.

Список використаних джерел:

1. Захарченко І.Л. Біологічна характеристика популяції судака Каховського водосховища. Київ, 2006. С. 5–7.

2. Павлов О.М. Водний фонд запорізької області та його рибогосподарське використання. URL: <https://miest2016.forum2x2.ru/t192-topic>

3. Захарченко І.Л. Оптимізація якісних характеристик рибопромислового навантаження на Каховському водосховищі. URL: <http://oaji.net/articles/2015/2115-1435056762.pdf>

4. Державне агенство меліорації та рибного господарства України. URL: https://darg.gov.ua/_pro_rezhimi_ribalstva_2021_0_0_0_10526_1.html

Макарова С.В.

учениця,

Комунальний заклад освіти «Науковий медичний ліцей «Дніпро»

Дніпропетровської обласної ради

Науковий керівник: Новіцький Р.О.

доктор наук, професор,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

АСПЕКТИ ВПЛИВУ МІКРОВОДОРОСТІ ХЛОРЕЛА (CHLORELLA) НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СКЛАД ГІДРОБІОНТІВ

Особливе місце в житті людини займає вода. З усіх видів природних ресурсів вона використовується в найбільших кількостях. Але усієї води на Землі лише 3% становить прісна, тому людство систематично намагається знайти різноманітні шляхи її отримання. Незважаючи на це, 40% населення Землі все ще страждає від нестачі питної води. Причиною цього є одна з найактуальніших екологічних проблем сучасності – забруднення водойм.

Якщо вдалося наштовхнутися на чисту, прозору річку, у якій легко можна розгледіти її мешканців, які до того ж іще й виглядають значно більшими й здоровішими за своїх родичів, що живуть в інших водоймах, то, скоріше за все, тут живе чимала кількість мікрowodоростей під назвою хлорела. Вона відноситься до фотоавтотрофів, отже здатна до фотосинтезу, в результаті якого утворюється кисень. Хлорела активно насичує цим киснем водойму, а він, як ми знаємо, необхідний для дихання, росту й розвитку всіх живих організмів, у тому числі й самої хлорели. Ця мікрowodорість також здатна знищувати шкідливі бактерії за допомогою хлорофілу, якого в клітині цієї водорості доволі багато. Цим

можна пояснити, чому водойми, в яких знаходиться хлорела, такі чисті й прозорі.

Можна зробити висновок, що хлорела є корисним і працьовитим мешканцем прісних водойм.

Метою даної роботи є в'явити, чи справді хлорела допомагає організмам, які проживають в одній водоймі з нею, досягти доволі великих розмірів. Об'єктами досліджень є мікроводорість хлорела та коропи звичайні. Предметом досліджень є фізіологічний стан коропів, їхній розвиток в умовах симбіозу з хлорелою.

Підготовка до експерименту

Хлорела вирощувалася в лабораторних умовах. Суспензія хлорели – сама хлорела, що знаходиться в прісній воді – розташована в ємкості об'ємом 10 літрів. Вона має зелений колір, причому насиченість кольору залежить від кількості особин, що знаходяться в посудині. Кожного дня слід робити деякі маніпуляції з суспензією, щоб водорість повністю не осідала на дно посудини, тобто «розмішувати» її. Потім слід розрахувати об'єм сильногазованої води, яку ми будемо туди додавати. На 3 літри суспензії кожного дня зазвичай припадає 200 мл сильногазованої води, тобто 1/12 від всього об'єму, що знаходиться в посудині. На 10 літрів це вийде приблизно 667 мл кожного дня. Але тут ми формулюємо закон: об'єм долитих поживних речовин до суспензії дорівнює об'єму відливої культури в іншу посудину для подальшого використання. Це означає, що спочатку ми повинні відміряти 667 мл від суспензії й перелити цей об'єм в іншу посудину, а до основної долити стільки ж сильногазованої води. Хлорела є автотрофним організмом, тобто вона здатна перетворювати неорганічні речовини в органічні для її подальшої експлуатації, отже, вуглекислий газ, яким насичена вода, є своєрідним харчовим продуктом для нашої мікроводорості. І CO_2 є не тільки харчовим продуктом. Він також бере участь у фотосинтезі, внаслідок якого, як було зазначено раніше, утворюється кисень O_2 . Той факт, що хлорела може виробляти багато кисню, є дуже важливим. У кожній рослині та живій істоті Оксигену значно більше, ніж будь-якого іншого елемента [2, с. 134]. Тому для мешканців водойми, в якій живе хлорела, вона має неабияке значення. Спостерігати утворення кисню ми можемо, коли бачимо бульбашки.

У якості харчових продуктів може також бути поживне середовище – невелика концентрація солей, розчинених у воді. Коли ми їх доливаємо, то можемо спостерігати збільшення кількості бульбашок, отже, виділяється більше кисню. Робимо висновок, що це поживне середовище впливає на вміст хлорофілу у водорості. І справді, найбільший вплив на накопичення хлорофілів у хлорели чинить сульфід натрію (пригнічується синтез хлорофілів від 12% до 46%). Це пояснюється

утворенням нерозчинних сполук сульфідів металів (Fe, Mn, Zn), які беруть участь у біосинтетичних процесах та фотосинтезі [1, с. 15]. Отже, щоб збільшити кількість виробленого O_2 , нас цікавлять солі Na_2S , FeS , ZnS , або ж їх сульфати – Na_2SO_4 , $ZnSO_4$.

При вирощуванні одноклітинної водорості хлорела ми також маємо дотримуватися температурного режиму. За комфортних умов хлорела набагато швидше розмножується. Температура має бути близько 25 градусів за Цельсієм.

Якщо температура нестабільна, можна спостерігати доволі цікаву закономірність: чим менша температура, тим пасивніше веде себе хлорела. За низьких температур водорість осідає на дно і розмножується повільно.

Для підтримання температурного режиму слід ставити посудину з суспензією біля вікна. Якщо доступ до сонячного випромінювання відсутній, можна поставити будь-яке джерело світла поблизу.

Проведення експерименту

Експеримент полягав у тому, що потрібно було порівняти швидкість розвитку риб в двох різних акваріумах по 70 л кожний: в одному була звичайна вода об'ємом 36 л та група з 10 піддослідних коропів, які не адаптовані до умов перебування в хлорельному середовищі, в іншому – вода, насичена представниками роду *Chlorella* та група з 10 коропів, які пристосовані до перебування в хлорельному середовищі.

Протягом 21 дня за коропами велося спостереження. Кожен день приблизно в один і той самий час коропів годували, при цьому враховували кількість корму, яку вони не з'їли. Також була врахована температура повітря і води, концентрація кисню. По закінченню експерименту проводилося зважування всіх коропів і підсумовування даних про частку корму, що коропи не з'їли.

У результаті є два найважливіших показника:

1. Вага 10 риб – показує, наскільки сильно середовище, в якому знаходяться коропи, впливає на їхній розвиток;
2. Рівень O_2 – характеризує фотосинтезуючі можливості міководорості хлорела.

Отже, ми маємо:

Експериментальна група № 1 (група, яка не пристосована до умов існування в хлорельному середовищі):

- 1) Вага 10 риб – 347 г;
- 2) Рівень кисню – 6.5 мг/л.

Експериментальна група № 2 (група, яка на протязі 21 дня перебувала в хлорельному середовищі й пристосована до даних умов):

- 1) Вага 10 риб – 273 г;
- 2) Рівень кисню – 7.71 мг/л.

Аналіз результатів експерименту

Якщо порівняти рівень кисню в першому та другому акваріумах, ми бачимо, що рівень кисню в хлорельному середовищі значно перевищує норму, що дорівнює 5-6г/л. Із цією задачею хлорела справилася добре – в результаті фотосинтезу в акваріумі утворилося багато кисню.

А от із вагою риб ситуація стає значно цікавішою й не такою очевидною: вага десяти риб, що перебували в хлорельному середовищі є значно меншою.

Логічно було б допустити, що риби в симбіозі з хлорелою отримують більше кисню, отже мають більшу вагу, тому що кисень, в основному, важливий для розвитку опорно-рухової та кровоносної систем. Але в ході нашого експерименту ми спостерігаємо абсолютно обернену до цього ситуацію.

Можливо, якщо була б врахована вага не просто всіх десяти рибок, а й кожної особини окремо, пояснити дану ситуацію було б легше. Адже той факт, що в одній із груп якась одна особина мала, скажемо, поганий апетит і їла недостатню кількість корму, щоб набрати певну вагу, міг сильно вплинути на спільну вагу всіх десяти особин. Незважаючи на те, що всі риби відносяться до одного й того ж виду, їх розміри були неоднакові. Тому це питання ще потребує детальніших неодноразових досліджень з урахуванням усіх неточностей.

Висновки: після детального вивчення даного експерименту та його неодноразових перевірок ми зможемо створювати різноманітні технології на основі отриманого досвіду та впроваджувати їх в декількох напрямках, зокрема для сільського господарства та покращення екологічного становища водойм.

Список використаних джерел:

1. Голуб Н.Б., Бунча В.Ю. Вплив іонів лужних металів на приріст біомаси та накопичення ліпідів (метаболізм) у *Chlorella vulgaris*. *Наукові вісті НТУУ «КПІ»*. 2012. № 3. С. 12–17.
2. Новіцький Р.О. Відновна іхтіоекологія. (Реабілітація аборигенної іхтіофауни природних водойм України) : навч. посіб. / Й.В. Гриб; наук. ред. Й.В. Гриб, В.В. Сондак ; Національний ун-т водного господарства та природокористування, Інститут гідробіології НАН України. Рівне : Волинські обереги, 2007. 630 с.: рис. Бібліогр.: в кінці розд. ISBN 978-966-416-118-0
3. Новіцький Р.О. Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології : матеріали XI міжнар. іхтіол. наук.-практ. конф., 18-20 верес. 2018 р., м. Львів [редкол.: Ю. М. Забитівський та ін.]; Нац. акад. аграр. наук України [та ін.]. Львів : Галицька видавнича спілка, 2018. 239 с. : рис., табл. Текст укр., рос., англ. Бібліогр. в кінці ст. 250 прим. ISBN 978-617-7363-72-8

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Гаган К.Р.

магістр,

Науковий керівник: Яценко М.М.

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

ОЦІНКА ВПЛИВУ ТЕХНІКО-ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НА ТЕХНІЧНУ ГОТОВНІСТЬ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Серед основних техніко-експлуатаційних факторів, які впливають на технічну готовність автотранспортних засобів можливо виділити сім основних: 1 – пробіг (інтенсивність використання) автотранспортного засобу (АТЗ); 2 – завантаженість АТЗ (перевезена вага); 3 – швидкість руху; 4 – якість дорожнього покриття, 5 – кваліфікація персоналу, що експлуатує АТЗ; 6 – кваліфікація обслуговуючого персоналу; 7 – характеристика маршруту (кількість зупинок).

Використовуючи метод експертних оцінок коефіцієнти важливості кожного фактора обчислюються за формулою [1, с. 56]:

$$\beta_{\tau} = \frac{\Theta \cdot (\tau + 1) - \Omega_{\tau}}{0,5 \cdot \Theta \cdot \tau \cdot (\tau + 1)}, \quad (1)$$

де Θ – чисельність експертів; Ω_{τ} – сума рангів по кожному факторі дії; τ – порядковий номер фактора.

За результатами проведення експертного опитування отримані за формулою (1) вагові коефіцієнти вказують на те, що найбільш вирішальним експлуатаційним фактором, що впливає на технічний стан АТЗ, є пробіг автобуса. Дуже близьким за значимістю є характеристика дорожнього покриття, а також вага пасажирів, що перевозиться автобусом (кількість перевезених пасажирів). Необхідно зазначити, що, незважаючи на важливість вказаних факторів, існуюча система обслуговування і ремонту АТЗ враховує тільки пробіг. Четвертим за важливістю є швидкість руху АТЗ (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл вагових коефіцієнтів факторів впливу експлуатаційних умов на технічний стан АТЗ

Джерело: побудовано автором на основі розрахунків

Результати можна представити у вигляді відносної величини впливу. Так, якщо прийняти міру впливу найбільш вагомого експлуатаційного фактора, пробіг АТЗ, $\beta_{\max}$ за «1», що відповідатиме максимальному значенню впливу, міру впливу інших факторів можна розрахувати за формулою [1, с. 57]:

$$\xi_{\tau} = \frac{\beta_{\tau}}{\beta_{\max}}, \quad (2)$$

де ξ_{τ} – відносна величина впливу; β_{τ} – ваговий коефіцієнт фактора; $\beta_{\max}$ – ваговий коефіцієнт найбільш вагомого фактора.

Результати розрахунків за формулою (2) представлені в таблиці 1.

В процесі аналізу має бути врахований той факт, що фактори впливу були сформульовані експертами як такі, що мають найбільший вплив на технічний стан АТЗ. Судячи з цього, недооцінювати вплив працівників та інших факторів на процес зносу АТЗ не можна, проте їх істотність значно нижча.

Таблиця 1

Вагові коефіцієнти факторів, отримані експертним методом

Фактори	Вагові коефіцієнти, β_t	Відносна величина впливу, ξ_t
Пробіг АТЗ	0,2139	1,000
Завантаженість АТЗ	0,1798	0,833
Швидкість руху	0,1476	0,675
Якість дорожнього покриття	0,1837	0,848
Кваліфікація персоналу, що експлуатує АТЗ	0,0669	0,330
Кваліфікація персоналу, що обслуговує АТЗ	0,0896	0,439
Характеристика маршруту (кількість зупинок)	0,1185	0,579

Джерело: розраховано автором на основі отриманих даних

Із застосуванням експертного методу здійснена оцінка істотності впливу експлуатаційних факторів на технічний стан автобусів. Для математичного опису впливу експлуатаційних факторів на статистику відмов АТЗ необхідно зібрати початкові дані за параметрами виділених факторів і відповідні дані про виконання позапланових ремонтів.

В процесі експлуатації АТЗ необхідно вести облік основних техніко-економічних показників його роботи в цілому. Аналіз даних дозволяє в першому наближенні виявити наявність та істотність впливу експлуатаційних характеристик на технічний стан автобусів.

Передбачається, що зміна експлуатаційних характеристик при незмінній системі організації обслуговування і ремонту транспортних засобів вплине на статистику відмов АТЗ. На підставі даних, отриманих методом експертних оцінок, відібрані такі експлуатаційні фактори: пробіг автобуса, якість доріг, по яких рухався автобус, швидкість його руху, рівень завантаженість (кількість перевезених пасажирів).

Дослідження здійснювалися в АТП 11231 (м. Дніпро). Дані для обробки збиралися шляхом аналізу документації, яка ведеться різними службами АТП. За відсутності необхідних величин – розраховувалися коефіцієнти, які здатні відобразити величину і зміну необхідного експлуатаційного фактора.

Обробка документації дозволила виділити такі дані, що в даний час фіксуються службами АТП і максимально близько відображають режими роботи і експлуатаційні чинники АТЗ.

Першим буде розраховано кількісний інтегральний показник дорожніх умов. Виходячи з необхідності застосування агрегатно-

системного принципу, в якості об'єкту дослідження виберемо функціональну систему силового приводу машини, що включає двигун і агрегати трансмісії АТЗ, режими роботи яких взаємозв'язані [2].

З рівняння потужнісного балансу [3] випливає, що параметри режимів роботи силових агрегатів залежать не лише від опору руху (дорожніх умов), але і від швидкості руху АТЗ, яка у свою чергу визначається дорожніми факторами і умовами руху. Таким чином, до досліджуваних властивостей АТЗ відносяться: технічна швидкість руху, параметри режимів роботи двигуна і міра їх нестационарності. Вибір значимих дорожніх факторів необхідно здійснювати за впливом на реалізацію вказаних властивостей АТЗ.

Таблиця 2

Критерії оцінки значимих дорожніх факторів за впливом на реалізацію досліджуваних властивостей автотранспортних засобів

Найменування груп значимих факторів дорожніх умов	Критерії оцінки значимих факторів за впливом на реалізацію експлуатаційних властивостей АТЗ		
	Технічна швидкість	Параметри режимів роботи двигунів	Міра нестационарності режимів роботи двигунів
Технічна категорія дороги	1. Опір руху 2. Обмеження за умовами безпеки	1. Опір руху	1. Частота і амплітуда зміни опору руху
Рельєф місцевості	1. Опір руху 2. Обмеження за умовами безпеки	1. Опір руху	1. Частота і амплітуда зміни опору руху
Стан покриття дороги	1. Опір руху 2. Обмеження за умовами безпеки 3. Обмеження по плавності ходу	1. Опір руху	1. Частота і амплітуда зміни опору руху
Умови руху	1. Режим руху 2. Насиченість перешкодами	1. Режим руху	1. Нестационарність режиму руху

Джерело: [1, с. 60]

Застосування методів, викладених в [2] і аналіз літературних джерел дозволили виявити значимі фактори дорожніх умов, що істотно впливають на реалізацію досліджуваних властивостей, які доцільно об'єднати в групи значимих факторів за однорідністю їх потенційних властивостей і механізму дії: технічна категорія дороги, рельєф

місцевості, стан покриття дороги і умови руху АТЗ. Критерії оцінки груп значимих дорожніх факторів представлені в табл. 2.

З таблиці 2 видно, що технічна категорія дороги, рельєф місцевості і стан покриття дороги мають загальні критерії оцінки впливу вказаних груп значимих дорожніх факторів на реалізацію досліджуваних властивостей АТЗ: опір руху і варіація опору руху по частоті і амплітуді. Узагальненим вимірником вказаних критеріїв є коефіцієнт сумарного опору дороги.

В якості вимірника, що характеризує частоту і амплітуду зміни опору руху різних доріг, прийнята умовна частота зміни кутів подовжнього профілю (ухилів), величина якої визначається за формулою [1, с. 67]:

$$n_{ci} = f + \frac{i_{\max}}{1000}, \quad (3)$$

де $i_{\max}$ – величина виняткового ухилу дороги, що відповідає i -й системній ланці, %; f – середня величина коефіцієнта опору коченню.

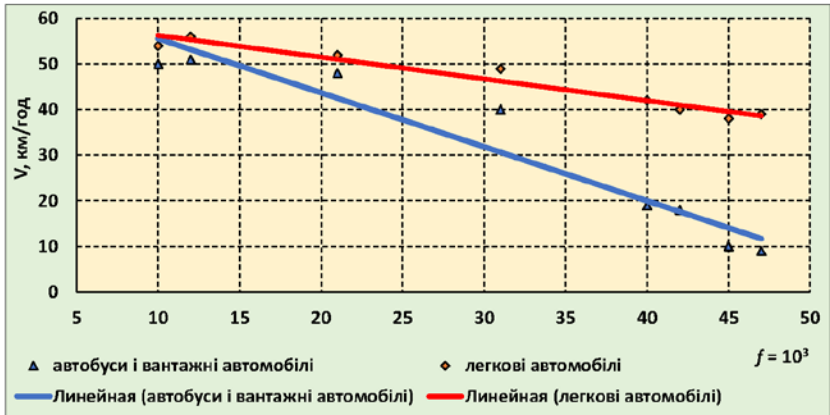

Рис. 2. Залежність середньої технічної швидкості руху АТЗ від сумарної величини коефіцієнта опору коченню і міри рівності дорожнього покриття
Джерело: побудовано автором на основі розрахунків

Маючи значення вимірників потенційних властивостей доріг, можна переходити до кодування поєднань значимих факторів дорожніх умов, наведених в систематизації, і до формування коефіцієнтів приведення (рис. 2).

Для кодування наведених в систематизації поєднанні груп значимих факторів дорожніх умов може бути прийняте рівняння потужнісного

балансу автомобіля. Застосування методу елімінування при аналізі вказаного рівняння дозволяє констатувати пропорційну залежність значень вимірників потенційних властивостей дорожніх умов і параметрів досліджуваних властивостей АТЗ.

Пропорційна залежність дозволяє визначити коефіцієнти як відношення:

$$K_{\psi} = \frac{\psi_{cvi}}{\psi_{cвет}}, \quad (4)$$

$$K_n = \frac{n_{ci}}{n_{cвет}}, \quad (5)$$

де K_{ψ} – коефіцієнт відносної величини режиму навантаження на дорозі з i -м поєднанням факторів; K_n – коефіцієнт відносної частоти зміни режиму на дорозі з i -м поєднанням факторів; $\psi_{cвет}$, $n_{cвет}$ – еталонні значення вимірників (дорога першої технічної категорії, розташована в рівнинному типі рельєфу місцевості, має сухе і рівне покриття).

Чисельні значення K_{ψ} і K_n з погіршенням дорожніх умов збільшуються, а значення вихідних характеристик силових агрегатів відхиляються від оптимальних.

Список використаних джерел:

1. Воробьев С.А. Методика оценки влияния условий эксплуатации на техническую готовность автотранспортных средств : дис. ... канд. техн. наук : 05.22.10. Санкт-Петербург, 2013. 205 с.
2. Бодров В.А. Повышение эффективности использования автомобилей путём регламентирования текущих ремонтов : дис. ... д-ра техн. наук : 05.22.10. Ярославль, 2002. 449 с.
3. Иларионов В.А. Эксплуатационные свойства автомобиля : учеб. Москва : Машиностроение, 1966. 280 с.

Ібрагімов Е.Р.

магістр,

Науковий керівник: Павловський М.В.

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

АНАЛІЗ ІНСТРУКТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ПО НОРМУВАННЮ І ПРОГНОЗУВАННЮ ПОТРЕБИ В ЗАПАСНИХ ЧАСТИНАХ

Для визначення напрямів вдосконалення нормативно-методичного забезпечення і підвищення якості планування потреби в запасних частинах (ЗЧ) необхідно розглянути, порівняти і проаналізувати документи, згідно яких передбачено нормування витрати і прогнозування потреби в ЗЧ.

Згідно інструкції [1] норми витрати складаються з вартісних і подетальних. Подетальні норми це середні норми витрати ЗЧ на 100 автомобілів в рік, призначалися для планування виробництва і централізованого розподілу. Середньогалузеві норми витрати ЗЧ на капітальний ремонт на 100 автомобілів, призначалися для визначення потреби в ЗЧ авторемонтного виробництва (АРВ). Середньогалузеві норми витрати ЗЧ на ПР на 100 автомобілів в рік, призначалися для визначення потреби автотранспортного підприємства (АТП) в ЗЧ. Вони встановлені на основі загальних норм і входять в сукупність диференційованих норм витрати ЗЧ на поточний (ПР) і капітальний (КР) ремонт автомобіля.

Вартісні норми витрати ЗЧ визначені для планування собівартості перевезень, КР і виражаються в грн, розраховуються на основі подетальних. Вартісні норми поділяються на: загальні середні на один автомобіль в рік; середньогалузеві на КР одного автомобіля, агрегату, приладу або механізму; середньогалузеві на ПР автомобіля на 100 км пробігу; середньогалузеві по інтервалах пробігу автомобіля.

За методикою [2] загальні середні подетальні норми витрати ЗЧ, визначаються за формулою:

$$N = \frac{(L_{сер} - R_H) \cdot 100 \cdot n}{R_{ЗЧ} \cdot T_{сл}}, \quad (1)$$

де N – норма витрати ЗЧ, шт. на 100 автомобілів в рік; $L_{сер}$ – середній пробіг автомобіля до списання, тис. км; R_H – середній ресурс деталі до

першої заміни, тис. км; $R_{3ч}$ – середній ресурс ЗЧ, тис. км; T_{cl} – середній термін служби автомобіля до списання, років; n – кількість деталей даного найменування на автомобілі, шт.

Норми ЗЧ, що визначаються за формулою (1) використовувалися при плануванні їх виробництва, розподілу, в якості подетальних середньогалузевих норм в АТП і АРВ. Методика має серйозні недоліки, вона не дозволяє врахувати зміну витрати ЗЧ для автомобілів у зв'язку зі зміною їх технічного стану, умов експлуатації, віку, не враховує пробіги з початку експлуатації та ін. Формулу (1) намагалися удосконалювати, вводячи поправочні коефіцієнти, що характеризують умови експлуатації і ремонту. Використання, яких не забезпечило необхідну точність розрахунків і дійсну потребу в ЗЧ в умовах АТП. Різноманітність умов роботи автомобілів, що належать одному АТП, знижує точність результатів, отриманих за допомогою поправочних коефіцієнтів.

Аналіз методики [3] викладено в [4]. Її недоліки: жорсткі обмеження на вид закону розподілу ресурсу нового елемента, до уваги береться змінність при ПР, допускається недовикористання ресурсу елементів при агрегатному методі ремонту. Перевагою її є математичний апарат теорій відновлення і масового обслуговування. На основі останньої запропоновано математичне обґрунтування розрахунків нормативної потреби агрегатів і оборотного фонду.

У методиках [5; 6] враховані деякі з перерахованих недоліків. Формула зональної потреби уточнена. У методиці НІИПіН [6] при визначенні натуральних зональних нормативів потреби в ЗЧ вид закону розподілу ресурсу нового елемента не потрібний. В розроблених нормативах на відновлені деталі є можливість коригування нормативів і номенклатури ЗЧ в залежності від факторів експлуатації і від отримуваної інформації.

Методика НІИАТ [5] призначена для розробки норм витрати ЗЧ на ПР і КР і використовує асимптотичні формули процесу відновлення. В методиці [7] застосовується НІИАТ [5] як складова частина при розрахунку середньогалузевих подетальних норм витрати ЗЧ на ПР дослідним шляхом по середньому прогнозованому ресурсу елементів до заміни при врахуванні функцій відновлення. Початкова інформація при розрахунку норм витрати ЗЧ дослідно-статистичним методом містить дані про фактичну витрату ЗЧ в АТП.

Без АІТ, при існуючому обліку в АТП, важко отримати об'єктивні дані про витрату ЗЧ по факту. Порівняльний аналіз методик при розрахунку норм витрати ЗЧ за літературними даними [8], показує розбіжності в оцінках норм витрати і свідчить про необхідність поліпшення методів визначення норм.

У інструкції [1] середні норми витрати на ПР і КР визначаються звітно-статистичним методом. Метод використовує фактичну витрату як початкову інформацію. Метод має різновиди: дефектно-аналітичний, визначає кількість замін ЗЧ при КР; екстраполяції величин річної витрати ЗЧ на перспективу; статистичний, по фактичному попиту; диференціювання затвердженої загальної середньої норми на КР і ПР автомобілів. [1] дає можливість враховувати по можливості велику і різноманітну за характером інформацію про витрату ЗЧ. Для планування потреби в ЗЧ [1] пропонує використати заявки споживачів, що недоцільно через низьку якість складання останніх і недостовірних даних в них.

Головний недолік інструкцій, що використовують для планування потреби середніх норм ЗЧ, це неповне врахування факторів, що визначають витрату ЗЧ в конкретних АТП. Середньогалузеві норми не враховують структуру парку за віком і пробігам з початку експлуатації. Ці фактори істотно визначають витрату ЗЧ, як і фактори умов експлуатації і ремонту.

Аналіз методик і інструкцій по нормуванню витрати ЗЧ для автомобілів свідчить про неврахування або часткове врахування умов і режиму експлуатації, використовувану систему ремонту, інтенсивності поповнення і списання парку, його вікової структури, пробігу з початку експлуатації, природно-кліматичних факторів і т.д. Звідси є істотна різниця між фактичною витратою ЗЧ в конкретному АТП і розрахованою за нормами. Сучасні математичні методи спільно з АІТ це основа удосконалення методів нормування витрати і визначення нормативної потреби в ЗЧ. Частково ці методи використані в розглянутих матеріалах.

Список використаних джерел:

1. Инструкция по нормированию расхода запасных частей на капитальный и текущий ремонт подвижного состава автомобильного транспорта. Москва : ЦНИЛ, 1984. 40 с.
2. Методика по составлению и уточнению номенклатуры и норм расхода автомобильных запасных частей. Москва : НАМИ, 1966. 49 с.
3. Методика разработки нормативов потребности в запасных частях и агрегатах к автомобилям, тракторам и сельхозмашинам на ремонтно-эксплуатационные нужды. Москва : ГосНИТИ, 1974. 82 с.
4. Шейнин В.А. Методы нормирования расхода запасных частей для автомобилей: Конструкция автомобилей. Москва : НИИавтопром, 1976, № 6. С. 51–56.
5. Отраслевая методика разработки нормативов потребности в запасных частях к автомобилям на ремонтно-эксплуатационные нужды. Москва : НИИАТ, 1976. 38 с.

6. Типовая методика разработки нормативов потребности в запасных частях и восстановленных деталях тракторов, автомобилей и сельскохозяйственных машин на ремонтно-эксплуатационные нужды. Москва : НИИПиН, 1980. 80 с.

7. Методика нормирования запасов товарно-материальных ценностей в транспортных управлениях Министерства автомобильного транспорта. Москва : ЦНИЛ, 1983. 40 с.

8. Сергеев В.И., Лукинский В.С. Анализ метода расчёта количества запасных частей к автомобилям. Совершенствование хозяйственного механизма на автомобильном транспорте. Ленинград : ЛИЭИ, 1981. С. 65–78.

Островський В.І.

магістр,

Науковий керівник: Павловський М.В.

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АВТОМОБІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Формування ринкових механізмів на підприємствах автомобільного сервісу, створення необхідних умов функціонування для підприємств такого типу потребує створення адекватною цим механізмам середовища ділової інформації. Згідно з дослідженнями Ємеліна В.А. [1], а також Чеснокова О.Г. [2], це середовище має забезпечувати інформаційну підтримку елементів системи фірмового обслуговування на всіх стадіях виробництва і споживання продукції і послуг, а також в усіх областях їх діяльності.

Фірмові автоцентри України не можна назвати такими, що «відстають» в плані інформатизації, але якість цієї інформатизації доки залишає бажати кращого. Більшість підприємств галузі працюють з різномірним парком інформаційних технологій (ІТ), що обумовлено не лише історично методами автоматизації, що склалися, але і тим фактом, що досі мало галузевих рішень, дійсно здатних відповідати на усі запити, у тому числі і специфічні, інженерів з технічного обслуговування.

В Україні в якості ключових ІТ-рішень для транспортної галузі використовуються західні автоматизовані системи і їх досвід впровадження. Але, як вважають експерти, через низку обставин не усі

ці продукти змогли знайти адекватне застосування в українському транспортному середовищі.

На даний час інформаційні технології управління автомобільним бізнесом представлені такими вендорами, як: Microsoft, SAP, Oracle, 1C, Autosoft, Галактика, Парус і т.д. Вибір розробок в основному диктується тим рядом завдань, які необхідно вирішити замовникові, а також масштабом проекту і спектром вирішуваних проблем. На рис. 1 представлено поширення програмного забезпечення (ПЗ) на підприємствах автомобільної галузі України.

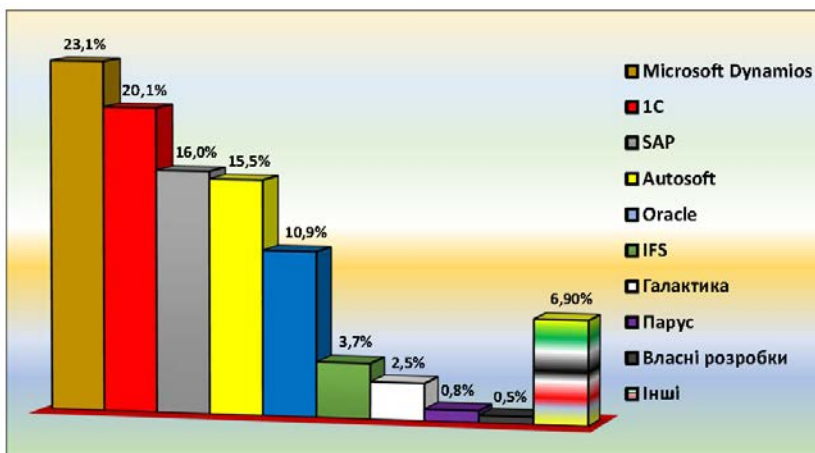

Рис. 1. Програмне забезпечення на підприємствах автомобільної галузі України

Джерело: складено автором на основі аналізу інтернет-джерел

Рішення українських розробників ПО, призначені для автоматизації деяких завдань, що стоять перед підприємствами автомобільного транспорту, не завжди адекватні запитам замовників – фахівців автомобільної галузі. Часто їм доводиться допрацьовувати деякі системи силами власних розробників ІТ-відділу, зважаючи на первинну відсутність необхідного функціонала. З іншого боку, деякі рішення мають надмірну складність або відсутність зручного інтерфейсу. Основним недоліком існуючих рішення для підприємств автомобільної галузі є «кляптева» автоматизація і слабка інтегрованість систем, як вважають фахівці корпорації SAP.

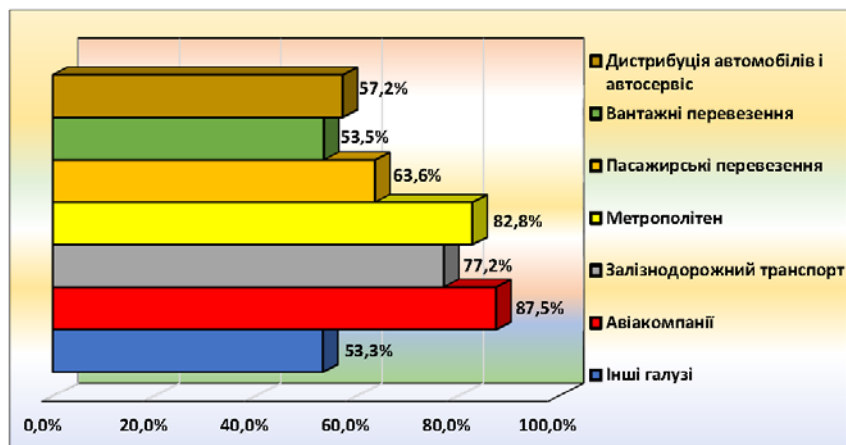

Рис. 2. Ступінь автоматизації процесів в сфері транспорту України

Джерело: складено автором на основі аналізу інтернет-джерел

Як показано на рис. 2, найбільшу міру забезпечення інформаційними технологіями мають авіакомпанії, що обумовлено високою мірою використання математичних методів і принципів логістики при плануванні і управлінні перевезеннями. Згідно даних дослідження Pierre Audoin Consulting (PAC), з точки зору процесів сучасна логістика на 90% складається з інформаційних технологій, і лише решту 10% складає безпосередньо перевезення вантажів. Без інформаційних технологій сучасна галузь вантажних перевезень функціонуватиме неефективно – ІТ використовуються в усіх сферах і на усіх етапах організації перевезень [3].

Як видно з наведеної вище діаграми, процеси у галузі дистрибуції автомобілів і автосервісу автоматизовані усього на 57,2%, при цьому практично усі присутні на ринку рішення ставлять в основу обліку грошовий вимір ефективності послуг і зводять усі критерії робіт з обслуговування автомобільної техніки до фінансових показників, не дозволяючи здійснювати реєстрацію об'єктивних параметрів роботи автотранспортних засобів, необхідних для контролю транспортних послуг, оцінки технічного стану автомобільного парку, а також обліку зносу вузол і агрегат.

Актуальним завданням для сучасного дилерсько-сервісного центру є організація оперативного реагування на зростаючий потік заявок, тобто діяльність такого підприємства необхідно здійснювати на основі довгострокового планування і прогнозування, що базується на

результатах аналізу внутрішніх процесів, а також маркетингового аналізу конкурентного оточення.

Оскільки завдання, що вирішуються кожним структурним підрозділом дилерсько-сервісного центру, спрямовані на досягнення як єдиної мети, так і власних локальних цілей, а зв'язки між підрозділами (підсистемами) є як матеріальними, так і інформаційними, то дані (як вихідні, так і отримувані в процесі аналізу) повинні зберігатися в єдиній базі даних, яка і складає основу інтегрованої (що складається із різномірних програмних застосувань) інформаційної системи.

Проблеми формування єдиного інформаційного простору ДСЦ обумовлені тим, що існуючі розробки спрямовані або на рішення завдань оптимізації документообігу, наприклад такі системи, як DIRECTUM, ЛЕТОГРАФ (Кудряшова Н. [4]), або вирішують завдання обліку і аналізу процесів і завдань конкретних підрозділів підприємства, наприклад, як розробки розглянутих раніше вендорів AutoSoft, ІС (Альфа-авто, ІС:Автосервіс, ІС:Автозапчастин). Хоча більшість фірм-розробників передбачають можливість експорту інформації в зовнішні програми і імпорту даних у свою розробку, але при розробці програмного забезпечення неможливо врахувати особливості підприємства, стратегію його розвитку, тоді як цілісність інформаційної системи забезпечується саме обліком при її розробці стратегічного рішення про розвиток підприємства.

Принципові відмінності в моделі інформаційної системи будуть обумовлені особливостями підприємства автосервісу, серед яких можна виділити такі фактори як характеристики автосалону (монобрендовий або мультибрендовий, марки і моделі автомобілів, співвідношення обсягів продажів до обсягів послуг, що надаються, і реалізацію запасних частин), характеристики сервісної зони (кількість постів і їх спеціалізація), характеристики складу (співвідношення обсягів запасних частин і витратних матеріалів для потреб сервісної зони до обсягів реалізації запасних частин через магазин), що показано у М. Решітника і М. Шумаєва [5].

Формуванню єдиної інформаційної системи, як правило, перешкоджають нерозвиненість інформаційно-комунікаційних засобів і розпорошеність комерційних інформаційних ресурсів.

Ще однією з проблем, що перешкоджають створенню інтегрованої інформаційної системи, є неформалізованість наявної інформації. Для того, щоб вирішувати не лише облікові, але і аналітичні завдання, необхідно, щоб дані, що фіксуються на кожній ділянці, були єдиним чином організовані. Це сприяє не лише спрощенню введення інформації, але і забезпечує можливість подальшого її аналізу.

Список використаних джерел:

1. Емелин В.А. Информационные технологии в контексте постмодернистской философии : дис. ... канд. фил. наук. Москва : МГУ, 1999. 178 с.
2. Чесноков А.Г. Системная организация информационных технологий и их влияние на развитие и повышение эффективности субъектов экономической деятельности : дис. ... д-ра экон. наук. Москва : ТПП РФ, 1998. 216 с.
3. Карачаровский В. Сухопутный транспорт первым войдёт в эру ИТ. URL: <https://www.cnews.ru/reviews/free/transport2006/articles/land/> (дата звернення: 28.10.2021).
4. Кудряшова Н. Системы электронного документооборота на транспортных предприятиях. URL: <https://www.cnews.ru/reviews/free/transport2006/articles/sedontransport.shtml> (дата звернення: 28.10.2021).
5. Решетник М., Шумаев В. Информационная система предприятия: логистические принципы построения. *Конъюнктура товарных рынков*. Москва. 2005. С. 34–38.

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Іванова Є.С.

студентка,

Науковий керівник: Федотов В.В.

старший викладач,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ВПЛИВ КВАЗАРІВ НА СУЧАСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВСЕСВІТУ

З давніх-давен астрономія йшла пліч-о-пліч з науково-технічним прогресом та мала важливий вплив на розвиток суспільства. Результати досліджень в астрономії стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, особливо в таких областях, як оптика, електроніка та навігація.

З курсу історії можна зазначити, що астрономічні відкриття завжди супроводжувались змінами в суспільстві. Зараз одними із турбуючих людство екзистенціальних питань все ще залишаються історія виникнення та формування Всесвіту, розуміння його законів та масштабів. Важливий внесок в пошуці відповідей на ці питання зробили дослідження квазарів, одних із найбільших об'єктів Всесвіту.

Дослідження та проведення замірів у космосі ніколи не було простим завданням для людства, оскільки використання стандартних приладів для визначення відстаней між небесними тілами не є ефективним.

Єдина інформація, доступна для людини це електромагнетичне випромінювання від небесних тіл. Для визначення світності, або загальної потужності цього випромінювання, астрономи вводять поняття абсолютної зоряної величини M – зоряна величина, яку мала б зоря на стандартній відстані $r_0 = 0pc$ [1].

Тобто якщо відома абсолютна зоряна величина космічного об'єкта, то на основі його видимої зоряної величини можна зробити висновок про його відстань. Для цього використовують наступну формулу, де r – реальна відстань об'єкта до спостерігача, m – видима зоряна величина, M – абсолютна зоряна величина.

$$\frac{r}{10\text{pc}} = 10^{\frac{m-M}{5}}$$

Проблема у визначенні відстані до небесного тіла виникає у разі, якщо ми не знаємо абсолютну зоряну величину. Для розв'язання цієї задачі було заведено використовувати стандартні свічки – астрономічні об'єкти, абсолютна зоряна величина яких завжди залишається незмінною та чітко визначеною. За допомогою стандартних свічок можна відповідно визначити відстань до інших небесних тіл.

У діапазоні до 20 Мpc використовують Цефеїди – дуже яскраві гігантські зірки, які пульсують у фіксованому ритмі завдяки періодичному нагріванню їх газової оболонки. Чим більша цефеїда, тим повільніше вона пульсує. Вимірявши період імпульсу, можна визначити розмір і відстань завдяки спостереженої яскравості. Таким чином, цефеїди діють як маркери відстані в космосі, які також можна використовувати для оцінки відстаней до інших зірок, що знаходяться поблизу.

Для більш віддалених об'єктів можуть також використати наднові типу Ia – вибухи білих карликів у подвійних зоряних системах, в яких вони постійно притягують матерію від свого партнера по орбіті. При досягненні критичної маси зірка вибухає. Світність об'єкта можна досить точно визначити за ходом вибуха в часі. Таким чином, спостережувана яскравість є хорошим показником відстані. Оскільки ми все ще можемо бачити наднові з надзвичайно великих відстаней це дає важливі дані про геометрію та швидкість розширення Всесвіту.

Щоб виміряти надзвичайно великі відстані у Всесвіті, потрібні джерела, яскравіші ніж наднові типу Ia. Для цього можна використати квазари – надмасивні чорні діри в центрі галактик, що також являються найвіддаленішими об'єктами і таким чином дають змогу дослідити ранній Всесвіт.

Коли газ знаходиться поблизу чорної діри, він притягується, але не потрапляє безпосередньо в неї. Замість цього утворюється акреційний диск – вихор, за допомогою якого матерія потрапляє в чорну діру. Високі сили тертя в цьому потоці речовини, який в кінцевому підсумку живить чорну діру, нагрівають акреційний диск зазвичай до 50 000 градусів. Інтенсивність випромінювання робить квазари такими яскравими, що вони затьмарюють усі зірки в галактиці.

Інші компоненти всередині квазарів відомі вже як декілька десятиліть. Наприклад, область широкої лінії випромінювання або скорочено BLR (від англ. broad emission-line region). У цій області хмари іонізованого газу обертаються навколо центральної чорної діри зі швидкістю кілька тисяч кілометрів на секунду. Інтенсивне

випромінювання високої енергії з акреційного диска стимулює випромінювання газу в BLR, що відображається в спектрах у вигляді спектральних ліній. Однак завдяки ефекту Доплера вони значно розширюються через високі орбітальні швидкості [2].

Відстань до дуже віддалених об'єктів таких як квазарів реєструється за допомогою їх червоного зміщення. Причиною космологічного червоного зміщення є розширення самого простору: якщо світло випромінюється з далекої галактики в певний момент часу, світлу потрібно тривалий час, щоб дійти до Землі. Протягом цього часу Всесвіт продовжує розширюватися, а разом із ним також довжина хвилі світла. Це означає, що світло «розтягується» з розширенням Всесвіту. Цей ефект автоматично впливає з рівнянь загальної теорії відносності і називається космологічним червоним зміщенням. Чим далі об'єкт, тим більше червоне зміщення його випромінювання.

Астроном Де-Чанг Дай проаналізував криві блиску 13 квазарів, які були записані протягом кількох років як частина масивного компактного гало-об'єкта і які розташовані за Магеллановими хмарами. Він помітив раніше невиявлену закономірність на кривих блиску в оптичному діапазоні: кількість світла, яке випромінюють квазари в цій частині спектра, регулярно збільшувалася і знову зменшувалася. Оскільки червоне зміщення цих квазарів було вже відомо, криві блиску квазарів можна було порівняти один з одним. Результатом стало те, що цей періодичний сигнал був однаковим для всіх спостережуваних квазарів, незалежно від того, наскільки вони відрізняються або скільки світла вони взагалі випромінюють. Ці результати дали можливість використовувати квазари як стандартні свічки для дослідження Всесвіту.

Завдяки дослідженням інституту Макса Планка нещодавно вперше вдалося продемонструвати можливість прямого визначення маси квазара за допомогою спектроастрометрії. У космології визначення маси надмасивних чорних дір у молодому Всесвіті є важливим вимірюванням для розуміння актуального розвитку космосу.

Цей метод дозволяє визначати масу далеких чорних дір у квазарах безпосередньо з оптичних спектрів, не роблячи загальних припущень про просторовий розподіл газу. Знання маси квазарів надасть інформацію також стосовного хімічного складу небесних тіл, що відкриє нові двері у дослідження раннього Всесвіту.

Ще одною важливою подією для людства є цьогорічний запуск телескопа імені Джеймса Вебба. Вебб – надзвичайно чутливий телескоп, здатний виявляти навіть дуже слабкі світлові сигнали. Це важливо тому, що хоча квазари за своєю природою дуже яскраві, але являються одними з найвіддаленіших об'єктів у Всесвіті.

Завдяки телескопу Вебба вчені вивчать властивості найяскравіших квазарів та їх батьківських галактик, а також те, як вони взаємопов'язані на перших етапах еволюції у дуже ранньому Всесвіті. Команда також використовуватиме квазари для дослідження газу в просторі між галактиками, особливо в період космічної реіонізації, що закінчився, коли Всесвіт був ще дуже молодим [3].

Дослідження квазарів повинні дати вченим більш чітке розуміння стосовно реального віку нашої Галактики та допомогти у репрезентації Теорії Великого Вибуху. В майбутньому отриманні дані відкриють перспективу для моделювання подальшого розвитку Всесвіту. Окрім безцінного прикладного значення в різних напрямках природничих наук, астрономічні дослідження зможуть відповісти також на багато важливих для розвитку суспільства питань: роль і значення людини в Всесвіті, його основні закони та теорії, як утворився та еволюціонував космос та що саме очікує його у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Пришляк М. П. Зорі. Еволюція зір / М. П. Пришляк // *Астрономія* / М. П. Пришляк. – Харків: Ранок, 2019. – С. 76.
2. Quasare auf der Waage [Електронний ресурс] // Max Plank Gesellschaft. – 2021. – Режим доступу: <https://www.mpg.de/17519422/wie-man-einen-quasar-wiegt>
3. Jenner L. NASA's Webb Will Use Quasars to Unlock the Secrets of the Early Universe [Електронний ресурс] / Lynn Jenner // [nasa.gov](https://www.nasa.gov). – 2021. – Режим доступу: <https://www.nasa.gov/feature/goddard/2021/nasa-s-webb-will-use-quasars-to-unlock-the-secrets-of-the-early-universe>.

Фірман Д.Б.

студент,

Науковий керівник: Федотов В.В.

старший викладач,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МАТЕМАТИКИ СЕРЕД МОЛОДІ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ РОЗВАЖАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Рівень математичної освіти серед молоді залишається низьким. Про це свідчать, зокрема, результати вступної кампанії останніх років: у 2021 році 31,11% вступників не склали ЗНО з математики [1], а в 2019 році на спеціальності галузі «Математика та статистика» було подано лише 6348 заяв [2]. У той же час, кількість користувачів мережі Інтернет за останні роки лише зростає. За даними ресурсу focus.ua [3], станом на серпень 2021-го року в Україні нараховувалось 26 мільйонів користувачів мережі Інтернет, а найбільше регулярних користувачів серед учнів та студентів (97%).

Наведені вище статистичні дані доводять доцільність ідеї використання соціальних мереж та відеохостингів для популяризації математики серед молоді. Такий підхід має ряд переваг.

Першою перевагою є полегшення сприйняття інформації. Відеохостинги дають можливість обирати швидкість відтворення, що дозволяє користувачеві вивчати новий матеріал у зручному для нього темпі, а також зупиняти відео чи повертатись до певного моменту в ньому, завдяки чому інформацію можна прослуховувати повторно. У соціальних мережах існують обмеження стосовно тривалості відео (зазвичай вона має не перевищувати 1 хвилини), що мотивує авторів подавати інформацію коротко і просто. Не менш важливим фактором є можливість використовувати комп'ютерну анімацію, завдяки чому зростає якість візуалізації інформації, котра, у свою чергу, покращує її сприйняття.

Другою перевагою є можливість підбору цікавого матеріалу. Вихід за межі навчальних програм може допомогти людині відкрити прихований інтерес до математики. Адже той, кому складно сприймати алгебру чи геометрію, може виявитись хорошим знавцем комбінаторики чи математичної логіки. Вища математика в університетах, зокрема на

технічних спеціальностях, охоплює більшу кількість розділів цієї науки, проте частина їх все ще залишається нерозглянутими. Варто врахувати і те, що вища математика може залишитись поза увагою особи, у котрої шкільна арифметика, алгебра та геометрія не змогли викликати інтересу. У той же час Інтернет-ресурси дозволяють користувачам не лише знайти цікаві для нього розділи математики, але й зосередити свою увагу саме на них. У цьому можуть допомогти сучасні технології, котрі здатні пропонувати контент, пов'язаний із переглянутим раніше чи схожий на нього.

Третьою перевагою є розважальний підхід. Соціальні мережі та відеохостинги – ресурси, котрі молодь використовує для відпочинку. З одного боку, це мотивує авторів подавати інформацію цікаво та легко. З іншого боку, зникає необхідність підходити до викладення матеріалу формально, що дозволяє використовувати жарти, приклади із життя і вести мову не у форматі лекції, а в форматі живого спілкування з глядачем. Завдяки цьому, користувачі сприймають вивчення нового матеріалу як відпочинок, що у поєднанні з можливістю індивідуально обирати контент створює ймовірність перетворення математики на хобі. Позитивною є і можливість коментування фото і відео, що сприяє не лише комунікації між творцями контенту і тими, хто його переглядає, але й створенню спільнот молоді, об'єднаної зацікавленістю математикою в цілому чи конкретними її розділами.

Доречно буде навести приклади блогів, котрі уже успішно поширюють серед молоді ідею, що математика може бути цікавою та простою.

– YouTube-канал Numberphile [4]

Кількість підписників: 3.95 млн

Канал Numberphile було створено понад 10 років тому, і за час його існування загальна кількість переглядів перевищила 600 мільйонів. Тематика каналу є різноманітною: загадки чисел, цікаві числові послідовності, геометричні фігури з незвичайними властивостями, математичні парадокси та багато іншого. Особливостями каналу є хороша візуалізація матеріалу та його подача простими словами у вигляді живої розмови з оператором, що дозволяє глядачам сприймати відео як спілкування із викладачем, а не лекцію. Основною мовою каналу є англійська, проте висока популярність зумовила створення на відеохостингу каналів із перекладами відео Numberphile різноманітними мовами, що робить його контент більш доступним для ширшого кола користувачів.

– TikTok-блог Alexandr Uhodi [5]

Кількість підписників: 413.3 тис.

Тематикою блогу є різні задачі, основна суть яких – отримання певних результатів з допомогою обмеженого набору чисел та математичних операцій. Автор обирає завдання серед коментарів користувачів, навмисно уникає тривіальних задач, таких як «Отримати число 9, використовуючи лише 3 цифри 3», і береться лише за ті, котрі під силу виконати не кожному. Оскільки звичних операцій додавання, віднімання, множення і ділення зазвичай не вистачає для отримання результату, у відео Олександра часто зустрічаються такі поняття, як факторіали (звичайні, подвійні та субфакторіали), проміле, трикутні числа тощо. Окрім таких завдань, на каналі можна знайти пояснення властивостей звичних явищ (степенів, дробів, коренів), а також розв'язки прикладних (наприклад, обрати, що більше: 2 піци радіусом 20 см чи одна піца радіусом 35 см) та жартівливих (скільки чорного чаю потрібно, щоб перетворити у чай Чорне море) задач.

– Math and magic [6; 7]

Кількість підписників: TikTok – 658.1 тис., YouTube – 471 тис.

Автором контенту для цього блогу є Петро Земсков, вчитель математики, тож закономірно, що його відео в основному присвячені розв'язанню шкільних задач та поясненню тем, котрі входять до навчальної програми. Популярність каналу принесла харизма викладача, чудова подача матеріалу з використанням прикладів із життя, а також поступовість у поясненнях. На відео у даному блозі можна знайти як розбір базових термінів, так і розв'язання завдань підвищеної складності, що робить його цікавим для усіх категорій школярів та студентів.

– Instagram-блог Mathmems [8]

Кількість підписників: 106 тис.

Блог колишнього вчителя, котрий покинув викладання математики, проте вона не покинула його серця. Назва блогу повністю передає його зміст: математика та мему (відео та зображення гумористичного характеру). Саме з допомогою веселих картинок та відео автор викликає у людей бажання вивчати математику. Окрім мемів, у блозі часто з'являються різні цікаві задачі, котрі підписники разом розв'язують у коментарях. Також уже декілька разів автор проводив невеликі Інтернет-квести, участь у яких, окрім пізнань у математиці, вимагала розуміння простих методів кодування інформації.

Отже, соціальні мережі та відеохостинги можна успішно використовувати для популяризації математики. Наведені вище приклади доводять, що сторінки, присвячені цій науці, не тільки існують, а й мають попит серед сучасної молоді, про що свідчить кількість їх підписників, а також переглядів та вподобань. Це може

сприяти зростанню кількості юних осіб, зацікавлених у вивченні математики, і, як наслідок, появи нових талановитих вчених і науковців.

Список використаних джерел:

1. ЗНО-2021: визначено порогові бали із шести навчальних предметів. URL: <https://testportal.gov.ua/zno-2021-vyznachen-porogovi-baly-iz-shesty-navchalnyh-predmetiv/>
2. Рейтинг спеціальностей за кількістю поданих заяв. URL: <https://osvita.ua/consultations/65128/>
3. Плюс 2 млн користувачів. Чим українці займаються в інтернеті у 2021 році (інфографіка). URL: <https://focus.ua/uk/digital/491571-plyus-2-mln-koristuvachiv-chim-ukrajinci-zaymayutsya-v-interneti-u-2021-roci-infografika>
4. Numberphile. URL: <https://www.youtube.com/user/numberphile>
5. Alexandr Uhodi. URL: <https://vm.tiktok.com/ZM8PHrSbp/>
6. Math and magic(TikTok). URL: <https://vm.tiktok.com/ZM8PHPdKJ/>
7. Math and magic(YouTube). URL: <https://www.youtube.com/channel/UCU3fbWgaCRISDWcjgAT5RfA>
8. Mathmems. URL: <https://www.instagram.com/m.a.t.h.m.e.m.s/>

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Бас Т.А.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Україна, поряд з екологічною, переживає глибоку економічну та політичну кризи. Внаслідок цього здоров'я населення, особливо дітей, поступово погіршується. ЮНЕСКО зазначає, що сучасна ситуація зі збільшенням захворюваності та депопуляції в Україні встановила статус нашої країни як тої, що на межі зникнення.

Першочергове завдання нашої країни полягає у сприянні розвитку молодого покоління, його життєвої творчості та духовного розвитку. Отже, за статистичними показниками та результатами спеціальних досліджень, тільки одна дитина з десяти віком 6-18 років залучена до системи дитячих та юнацьких позашкільних установ.

За оцінками дослідників, майже 75% захворювань у дорослих є наслідком умов життя у дитинстві. Всього за п'ять років кількість студентів та учнів, що за станом здоров'я віднесені до спеціальних медичних груп, зросла на 41%.

Водночас тривалість життя як невід'ємний показник стану здоров'я країни впала до рівня слаборозвинених країн [4, с. 56]. Витрати українців із власного сімейного бюджету на фізичну культуру та здоров'я в рази нижчі, ніж на алкоголь та тютюн, а поширеність ВІЛ/СНІД в Україні має найнебезпечніший масштаб в Європі. Питання про важливість проблем зі здоров'ям та здорового способу життя дітей та молоді в сучасних умовах є цілком зрозумілим.

Бачення сучасної всесвітньої науки про феномен здоров'я людини ґрунтуються новим розумінням актуальності питання виживання людини загалом. Коли людина охопила особистим функціонуванням практично всю землю, вона розпочала істотно перетворювати умови власного життя, до яких була пристосована в своєму історичному та біологічному розвитку. За останню чверть століття ці зміни набули катастрофічних масштабів. Згідно з медичною статистикою, зростання захворюваності та смертності спостерігається з другої половини

XX століття, і деякі вчені пов'язують це з тим, що негативні процеси стали глобальними.

Науковцями Г. Л. Апанасенко та Л. А. Поповим проводилися дослідження проблеми медичної валеології. Вони вважають, що взаємодія людей з навколишнім середовищем повинна відповідати певним вимогам [1, с. 105].

Дослідниця Л. П. Сущенко у своїй роботі «Соціальні технології для викладання здорового способу життя» дуже детально аналізує відомі вірування, визначення та підходи до поняття «здоров'я». За її словами, «здоров'я в даний час визначається взаємодією біологічних та соціальних факторів, тобто зовнішні впливи опосередковуються особливостями функцій організму та їх регуляторних систем» [3, с. 235].

Вакуленко О. В. серед молоді виділяє вісім факторів розвитку, які характеризують спосіб життя підлітків та вимагають особливої уваги з боку дорослих: ожиріння, хронічні захворювання, небезпечна соціальна поведінка, зниження фізичної активності, психологічний дискомфорт, куріння, алкоголь, наркотики [2, с. 12]. Книш Т. В. стверджує, що питання нерационального харчування та низької фізичної активності, порушення сну та відпочинку, поряд із поширеністю куріння, указують на нездоровий спосіб життя у переважній більшості підлітків.

Складові здорового способу життя включають кілька елементів, які стосуються усіх сфер здоров'я – фізичного, психічного, соціального та духовного. Найважливішими з них є харчування, життя, умови навчання та праці, фізичні навантаження.

В Україні проживає понад 11 мільйонів молодих людей, що становить 22,6% населення країни. Вони характеризуються не лише віком, але й специфічними характеристиками соціального виховання, особливого місця структури суспільства. Молодь, як найбільш динамічну, схильну до постійно мінливих обставин, соціально-демографічну групу, легше адаптувати до якісно нових умов життя. Такі основні компоненти механізму спадковості, як освіта та виховання, нещодавно були чітко придушені в системі соціалізації молоді інститутами та цінностями культури масового суспільства [2, с. 6].

Більшість молодих людей сьогодні віддають перевагу розвагам, часто пасивним і менш активним. Науково-технічні досягнення наклали свій відбиток на це. Вивчення можливостей комп'ютерної мережі в житті підростаючого покоління займає величезне місце та в основному використовується як поле розваг. Нездатність прогресивного сегмента молоді працювати в Інтернеті вважається дурним тоном.

Шкідливий вплив засобів масової інформації слід розглядати як ще більш небезпечний для здоров'я нового покоління. Близько 60% молодих людей дивляться телевізор більше півтори години та не уявляють свого

дня без нього. В нас час щонайменше 90% хлопчиків і дівчаток відчують психологічні проблеми через телебачення.

Дорослі завдають надзвичайної шкоди розвитку дитини (свідомо чи несвідомо), якщо обмежують її рухову активність [4, с. 55]. М'язове голодування настільки ж небезпечно для здоров'я молодих людей, як нестача кисню, їжі та вітамінів. Тому здоров'я та фізична активність, здоров'я та м'язова діяльність сьогодні однакові. Педіатри давно відзначають, що для повноцінного розвитку психіки дитини необхідні рухи.

Рівень здоров'я та здоровий спосіб життя зазвичай пов'язані з рівнем освіти. Чим вищий середній рівень освіти в конкретному соціальному середовищі, тим кращий загальний стан здоров'я.

Таким чином, розробка системи підтримки здорового способу життя – це реальний спосіб захистити своє здоров'я. Здорова людина має велику цінність для держави, оскільки вона може працювати ефективніше і тим самим розширювати економіку, збагачувати суспільство та забезпечувати національну безпеку. Потрібні зусилля самої особистості, сім'ї та суспільства, щоб вплинути на поведінку молодих людей.

Єдиним радикальним способом вирішення проблеми є кардинальна перебудова нашого розуміння причин та наслідків не здоров'я, а формування основи здорового способу життя. Досягти цього можна лише шляхом перебудови системи освіти та виховання молоді та набуття знань, які дозволять їм здійснювати гармонійний розвиток відповідно до сучасних умов.

Список використаних джерел:

1. Апанасенко Г. Л., Попова Л. О. Медична валеологія. Київ : Здоров'я, 2012. 248 с.
2. Вакулєнко О. В. Здоровий спосіб життя як соціально-педагогічна умова становлення особистості у підлітковому віці : автореферат. дис. ... кан. пед. наук. Київ, 2004.
3. Сукєнко Л. П. Соціальний аспект культивування здорового способу життя людини. Запоріжжя : ЗДУ, 2009. 308 с.
4. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2004. С. 55–56.

Городинський С.І.

старший викладач,

ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет»

ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ МОТИВАЦІЇ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ

Здоров'я молоді є одним із найточніших показників стану здоров'я населення в цілому, однією з найбільш значимих цінностей, що чітко вказує на добробут суспільства. Як відомо, саме здорова людина спроможна найбільш ефективно створювати значущі духовні і матеріальні цінності, генерувати нові ідеї і творчо їх розв'язувати.

Проте все частіше проявляються ознаки гіпокінезії та психічного виснаження, що стали характерними ознаками у більшості громадян України різної вікової групи. Це як правило слугує насамперед результатом малорухливого стилю життя, яке є наслідком недостатньо розвиненого мотиваційно-ціннісного ставлення до занять фізичними вправами, та спонукає до необхідності подальшого пошуку ефективних шляхів формування у студентів активно-позитивного ставлення до планових і до самостійних занять.

На думку Петрук Л. та Кузнецової О., сучасний навчальний процес за своєю технологією, обсягом інформації, побудовою, специфікою та умовами проведення занять висуває до молоді вимоги, які не завжди відповідають їхнім індивідуальним, віковим, ментальним та фізичним можливостям. Такий дисбаланс у процесі навчання приводить до зниження компенсаторних й адаптаційних можливостей організму.

Фізичне виховання студентів слугує нерозривною складовою частиною вищої гуманітарної освіти, є результатом комплексного педагогічного впливу на особистість майбутнього фахівця у процесі формування його професійної компетенції.

Віковий діапазон студентської молоді є важливим періодом формування основних рис особистості. Пристосування до нових умов соціального життя, формування самостійного світогляду що веде до прояву індивідуальних рис характеру дорослої людини.

На сучасному етапі розвитку суспільства фізична культура є одним із важливих факторів у формуванні, зміцненні й збереженні здоров'я людини.

Процес занять фізичною культурою передбачає розв'язання виховних, навчальних і оздоровчих завдань. Тому необхідно зауважити, що процес формування основних показників особистості студента

можна розкрити лише за умови аналізу мотивів, які визначають навчальну й соціально-громадську діяльність та її результативність.

Ціннісні орієнтації не виникають у людей зненацька, а формуються впродовж певного періоду усього процесу соціалізації особи як фундаментом свідомості. Необхідність розширювати виховну та спортивну роботу, поліпшувати її організацію за місцем проживання і навчання є однією з актуальних проблем фізичного виховання у вишах.

Велике значення має формування потреби у студентів до фізичного самовдосконалення. Тому насамперед необхідно приділяти увагу вивченню ціннісно-мотиваційних орієнтацій студентської молоді та їхньому впливу на формування інтересу до занять фізичними вправами.

У дослідницьких роботах Д. Дзензелюка чітко відокремлюються статеві розбіжності в мотивації. Для студентів чоловічої статі характерні більш високий рівень прагнень і перевага орієнтації на успіх і формування гарної статури. У студентів жіночої статі більш виражені пізнавальні мотиви й орієнтація на оволодіння знаннями й уміннями. Дослідником виявлено розходження в мотивах занять фізичними вправами у студентів. І як висновок: для жінок більш значущим є зміцнення здоров'я за допомогою фізичних вправ, а для чоловіків – формування власної статури.

Тому для формування у студентів потреби фізичного вдосконалення рекомендуємо використовувати наступні напрямки роботи: наслідування; ознайомлення студентів з роботою їх власного організму; висвітлення ролі фізкультурно-спортивної діяльності з провідною діяльністю студентів.

Проте найнадійнішим засобом формування у студентів потреби фізичного вдосконалення, є оперативне, достовірне інформування про поточні результати та стан окремих систем організму (серцево-судинної, дихальної тощо). Така зворотна інформація та її аналіз із боку викладача сприяє значному підвищенню інтересу й активності студентів під час самостійних занять фізичною культурою, дозволяє вести самоконтроль за динамікою розвитку рухових умінь і навичок.

Отже, якщо в роботі використовувати вище наведені шляхи підвищення інтересу студентів до занять фізичними вправами на заняттях із фізичного виховання, ми не тільки досягнемо позитивного ставлення молодих людей до фізичних вправ, але й матимемо змогу вплинути на рівень здоров'я, поліпшуючи настрій, розвинемо потребу в активному відпочинку, а й тим самим вплинемо на поліпшення стану здоров'я населення України.

Список використаних джерел:

1. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента // Наказ МОН України за № 642 від 09.07.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
2. Про організацію занять з дисципліни «Фізичне виховання» у ВНЗ України / Інструктивний лист МОН № 1/9-582 від 31.08.09 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ministry@mon.gov.ua>
3. Апанасенко Г. Л. Здоровий спосіб життя (концепція) / Г. Л. Апанасенко // Тези доповідей Укр. наук. практ. конф. «Актуальні проблеми здорового способу життя». – К.: Укр. центр здоров'я, 1992. – 76 с.
4. Белова Г.Б. Организационно-педагогические аспекты здоровьесбережения обучающихся / [Белова Г.Б., Полежаева Г.И., Пысина Н., Игорев М.В.] // Матер. Второго междунаро.д. конгресса «Спорт и здоровье», (21-23 апреля 2005 г., Санкт-Петербург, Россия). – СПб.: Изд-во «Олимп-СПб», 2005. – С. 32–33.
5. Дзензелюк Д. Роль мотивації студентів до занять фізичними вправами на заняттях фізичного виховання у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Дмитро Дзензелюк // Спортивна наука України. – 2013. – № 6(57). – С. 50–55.
6. Коровка О. А. Шляхи формування життєвих цінностей в умовах модернізації освіти / Коровка О. А. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. за ред. С.С. Єрмакова – Х.: ХДАДМ (ХХІІІ), 2008. – № 11. – С. 105–110.
7. Лахтадир Олена Володимирівна. Мотиваційні фактори до рухової активності студентів ВНЗ / О. В. Лахтадир, Т. В. Соляник. – С. 39–44.
8. Петровский В. В. Особисті потреби і мотивація як один із факторів, що визначає направленість занять фізичними вправами / Петровский В. В., Круцевич Т. Ю. – Світоч, 1997. – № 4. – С. 22.
9. Петрук Л. А. Особливості організації фізичного виховання студентів за місцем проживання // Л. А. Петрук, А. М. Пасевич, О. Т. Кузнєцова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2012. – Випуск 98. – Т. III: [Матер. Міжн. наук.-практ. конф. «Сучасні технології формування особистості фахівця з фізичного виховання, спорту і основ здоров'я»]. – С. 249–251.
10. Перспективи реформування предмету «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах України III–IV рівнів акредитації: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 2004. – 192 с.

Кобзар В.В.

студент;

Долгієр Є.В.

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

В даний час фізична реабілітація військовослужбовців складається із медичного, фізичного, психічного, професійного, соціально-економічного аспектів та містить певний комплекс заходів, спрямований на відновлення функціонального стану організму, поповнення адаптаційних резервів, нормалізацію емоційної, моральної та мотиваційної сфер особистості, досягнення оптимального рівня особистісної адаптації та професійно важливих якостей військовослужбовця, які забезпечують його військово-професійну працездатність та довголіття [3].

Високий рівень нервово-емоційного напруження, великого фізичного навантаження, незвичні умови служби та побуту обумовлюють особливості структури та перебігу захворювань військовослужбовців. Аналіз структури та характеру бойової патології, свідчить про значну кількість множинних і поєднаних поранень, які отримуються через удосконалення зброї, тактики ведення бойових дій і складають більше 30% величини санітарних втрат. В умовах сучасних збройних конфліктів переважну більшість санітарних втрат складають мінно-вибухові пошкодження, з яких 50% припадає на легкі поранення, 30% – середньо тяжкі, 18% – тяжкі, 2% вкрай тяжкі [7].

Метою роботи було визначення проблем та основних напрямків фізичної реабілітації військовослужбовців. Визначення сучасних ефективних рішень широкого спектру лікувально-реабілітаційних заходів щодо комплексної реабілітації військовослужбовців.

Результати аналізу досліджень стосовно реабілітації військовослужбовців свідчать про те, що реабілітаційні заходи для даного контингенту повинні базуватись як на науково-обґрунтованій концепції, так і на державній підтримці. В Україні в основу концептуальних підходів до системи лікувально-реабілітаційних заходів покладені нормативно-правові акти: закони України – «Про соціальний і правовий

захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про курорти», «Про публічні закупівлі». Укази Президента України: Указ Президента України від 18.03.2015 № 150/2015 «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції». Накази Міністерства соціальної політики: Наказ Мінсоцполітики від 22.01.2018 № 73 «Про затвердження форм документів щодо забезпечення структурними підрозділами з питань соціального захисту населення санаторно-курортним лікуванням осіб пільгових категорій»; Наказ Мінсоцполітики від 06.04.2017 № 575 «Про встановлення граничної вартості путівки (ліжко-дня) у 2017 році». Накази Міністерства оборони України: Наказ Міністерства оборони України від 09.12.2015 р. № 703 «Про затвердження переліків медичних показань та протипоказань до санаторного лікування і медичної реабілітації в санаторно-курортних закладах ЗСУ». Накази Міністерства охорони здоров'я України: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 06.02.2008 № 56 «Про затвердження клінічних протоколів санаторно-курортного лікування в санаторно-курортних закладах (крім туберкульозного профілю) для дорослого населення» (зі змінами). Бюджетні програми: Бюджетна програма КПКВ 2505150 «Заходи із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції та забезпечення постраждалих учасників антитерористичної операції санаторно-курортним лікуванням».

Українська система професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації на даний момент має деякі зміни, сьогодні готують фахівців зі спеціальності «Фізична терапія. Ерготерапія» діяльність, яких передбачає взаємодію ерготерапевта, фізіотерапевта з іншими спеціалістами реабілітаційного відділення, що виражається в розробці реабілітаційної програми з метою ефективного відновлення здатності пацієнта до самообслуговування, трудової діяльності, спілкування, відпочинку [1]. Дослідження даних наукової літератури [3; 4; 6] демонструють сучасні реабілітаційні системи, які складаються з трьох основних періодів: стабілізації, мобілізації (видужання) та реактивізації. Період стабілізації характеризується ліквідацією симптомів захворювання, запобіганням ускладнень. Період мобілізації (видужання) визначається максимальним розвитком компенсаторних можливостей організму. У період реактивізації відбувається відновлення працездатності.

Реабілітаційна програма повинна враховувати індивідуальні особливості хворих, деякі дослідники [2; 4; 5] вважають доцільним початок активних реабілітаційних заходів з моменту ліквідації загрози життю [2], в той час як пасивні методи реабілітації застосовуються в

реанімаційному періоді і продовжуються на фоні інтенсивного лікування гострого захворювання.

Фізична реабілітація військовослужбовців включає оцінку функціонального стану військовослужбовців; визначення оптимальних шляхів та методів впливу, спрямованих на відновлення оптимальної працездатності; оцінку фізичної, сенсорної та інтелектуальної працездатності, зіставлення їх із номінальними показниками професійної працездатності; здійснення професійної реабілітації; корекцію самосвідомості, самооцінки та самопочуття [3; 6].

Система фізичної реабілітації військовослужбовців повинна включати:

1) психологічну – естафети, прогулянки, екскурсії (психологічне розвантаження);

2) фізичну (фізичні вправи, що застосовуються в лікувальній та адаптивній фізичній культурі);

3) медичну – оцінка функціонального стану для вибору адекватних фізичних навантажень; масаж, гідро- та термопроцедури, фармакологічний вплив;

4) соціальну – тестування з якості життя (професійне довголіття);

5) професійну – професійне довголіття.

Рационально побудовані програми фізичної реабілітації військовослужбовців з урахуванням індивідуальних особливостей та основних принципів створення реабілітаційних заходів дозволить швидко та якісно відновлювати функціональний стан організму, заповнити адаптаційні резерви, нормалізувати емоційну, моральну сфери особистості, досягти оптимального рівня особистісної адаптації та важливих професійних якостей військовослужбовця, які забезпечують його військово-службове забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Вдовина И. В. Посттравматические стрессовые расстройства у военнослужащих и их реабилитация // Психологическая газета. – 2010. – № 5. – С. 13.

2. Волянський О. М. Коли починається медична реабілітація на госпітальному етапі надання медичної допомоги пораненим військовослужбовцям, які приймали участь в антитерористичній операції? // Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія. – 2015. – № 1. – С. 72–77.

3. Гайда І. М. Реабілітація учасників бойових дій у сучасних умовах // Військова медицина України. – К., 2016. – Т. 16. – № 1. – С. 107–112.

4. Гусева Н. К. Организация на муниципальном уровне медикосоциальной реабилитации инвалидов трудоспособного возраста – ветеранов боевых действий // Воен.-мед. журн. – 2006. – № 7. – С. 11–15.

5. Денисенко М. М. Основні клінічні варіанти постстресових розладів у комбатантів // Український вісник психоневрології. – 2017. – Том 25. – Випуск 2(91). – С. 40–44.

6. Медична реабілітація військовослужбовців з ушкодженням опорно-рухового апарата та їхніми наслідками: Методичні рекомендації / за редакцією В.Б. Андронатія, В.І. Рудя. – Київ: УВМА, 2014. – 26 с.

7. Медична та соціальна реабілітація: навчальний посібник / за заг. ред. І. Р. Мисули, Л. О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с.

Коєв Г.І.

студент;

Чустрак А.П.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР У ВІЛЬНІЙ БОРОТБІ

Актуальність. Долаючи різні труднощі та перешкоди, на шляху досягнення мети в рухливих іграх, діти проявляють творчість та ініціативу (як точно виконати завдання, влучно попасти в ціль, швидко подолати «противника» і т.п.). Такі якості є досить цінними для тренування борців [1–3].

Завдання дослідження: 1. Проаналізувати наукову та методичну літературу з використанням рухливих ігор. 2. Як тренери з вільної боротьби використовують рухливі ігри у дитячих спортивних школах. 3. Вибрати ігри та перевірити ефективність їх використання у педагогічному експерименті.

В експерименті були задіяні спортсмени початкової підготовки 21 хлопець та 18 дівчат 7 та 8 років. Після педагогічного експерименту з використанням рухливих ігор, який тривав 6 місяців всі фізичні якості борців значно покращились, з високими рівнями достовірності (таблиця 1).

Швидкість (біг на 20 м). Якщо до експерименту борці пробігали 20 м тільки на 9 балів 7-річні – 31% та 8-річні – 41% а на 10 балів не було нікого, то після експерименту на 9 балів пробігали 56% 7-річних борців та 65% – 8-річних. А на 10 балів пробігали 22% 7-річних борців та 30% 8-річних борців, ($P < 0,05$, таблиця 1). **Швидкісно-силові якості**

(стрибок у довжину з місця) до експерименту теж ніхто не виконав на 10 балів, як серед 7-річних борців, так і серед 8-річних. На 9 балів 7-річних борців було 14% та 23% – 8-річних борців. Інші виконували тільки на 8 балів. Після експерименту на 10 балів 7-річних борців було 30%, та 8-річних – 22%. На 9 балів 7-річних борців було 55%, а 8-річних 62% ($P < 0,05$, таблиця 1). **Силова витривалість (підтягування)** до експерименту на 10 балів не було ні 7-річних, ні 8-річних борців. На 9 балів 7-річних було 32%, а 8-річних – 23%. Після експерименту на 10 балів 7-річних борців було 61%, а 8-річних – 70%. На 9 балів 7-річних борців було 36% та 8-річних – 22%, ($P < 0,05$, таблиця 1). **Згинання та розгинання рук** в упорі лежачи. До експерименту на 10 балів 7-річних борців було 3%, а 8-річних – 10%. На 9 балів до експерименту було 7-річних борців 55%, а 8-річних – 50%. Після експерименту на 10 балів 7-річних борців було 65%, а 8-річних – 70%. А на 9 балів 7-річних борців було 32%. А 8-річних – 23%, ($P < 0,01$, таблиця 1).

Статична сила (кут в упорі). До експерименту теж ніхто з борців не показав статичну силу на 10 балів. Майже всі борці показували кут в упорі на 8 балів 7-річні – 90%, а 8-річні 85%. Після експерименту на 10 балів 7-річних борців було 65%, а 8-річних – 53%. На 9 балів 7-річних борців було 30% та 8-річних – 36%, ($P < 0,01$, таблиця 1).

Також після експерименту дуже добре розвинулась **гнучкість**. Якщо до експерименту нікого з борців не було на 10 та на 9,5 балів в обох тестах на гнучкість то після експерименту таких серед 7-8-річних борців було 85% за перший тест (Міст борців) та 95% – за другий тест (нахил сидючи ноги нарізно), ($P < 0,01$). У спортивній боротьбі необхідний високий рівень статокінетичної стійкості, тому що майже всі прийоми боротьби різко подразнюють вестибулярний апарат. Відомо, що рухливі ігри добре тренують статокінетичну стійкість дітей [2]. Вестибулярний апарат у 7-8 річних дітей продовжує формуватись. І тільки до 12-14 років досягає рівня розвитку дорослих людей (таблиця 1). Тому нетреновані діти відмовляються виконувати акробатичні вправи на уроках фізкультури. Їм важко освоювати складно координовані рухи. Вони потребують спеціального тренування. Емоційна привабливість рухливих ігор, спеціально підібраних для тренування статокінетичної стійкості, з поступовим вестибулярним навантаженням добре тренує вестибулярний апарат дітей.

Захоплюючись грою, діти не зважають на вестибулярні подразнення. Але тренеру слід контролювати дозування вестибулярних подразнень, не доводячи організм дітей до перевантаження.

Таблиця 1

**Фізична підготовленість борців 7-8 років
до та після експерименту у % до кількості обстежених**

Тести	Бали	7 років	%		8 років	%	
			До	Після		До	Після
Швидкість Біг 20м, (с)	10	3,7	-	22	3,5	-	30
	9	3,9	31	54	3,7	41	65
	8	4,1	69	24	3,9	59	5
Швидкісно-силові якості Стрибок у довжину з місця (см)	10	160	-	30	170	-	22
	9	155	14	55	165	23	62
	8	140	86	15	160	77	16
Силова витривалість Згинання і розгинання рук у висі (підтягування, кількість разів)	10	12	-	61	15	-	70
	9	10	32	36	13	23	22
	8	8	68	3	11	77	8
Силова витривалість Згинання і розгинання рук в упорі лежачи (кількість разів)	10	14	3	65	20	10	70
	9	12	55	32	18	50	23
	8	10	42	3	16	40	7
Статична сила Кут в упорі (с)	10	14	-	65	20	-	53
	9	12	10	30	18	15	36
	8	10	90	5	16	85	11

Тести	7-8 років	Бали	%	
			До	Після
Гнучкість «Міст борців» із положення лежачи	а) руки вертикально по відношенню до підлоги, ноги прямі	10	-	20
	б) руки трохи нахилені	9,5	-	65
	в) руки трохи нахилені, ноги трохи зігнуті	9	25	10
	г) руки нахилені, ноги зігнуті	8	75	5
Гнучкість Нахил сидячи	а) торкається грудною клітиною підлоги	10	-	70
	б) торкається головою підлоги	9,5	-	25
	в) торкається головою ніг (ноги разом)	9	27	5
	г) торкається головою ніг пружинним рухом	8,5	73	-

В кінці експерименту спостерігалось покращення вираженості отолітової соматичної реакції (ОСР) борців за рахунок тренування рухливими іграми. Порівняно з вихідними рівнями ОСР зменшилась у

7- та 8-річних дівчат, відповідно на 61 та 53%, і у хлопчиків – на 25 та 52%; ($P < 0,05$). Дівчата в цьому віці дещо випереджають у розвитку хлопців. Але достовірне покращення було кращим у дівчат тільки серед 7-річних борців. Велике значення у спортивній боротьбі має також статична рівновага, без високого рівня якої, неможливо добиватись перемоги. Звичайно краще комбінувати тренування статичної та динамічної рівноваги щоб уникати одноманітності та перетренування, а також чергувати з іграми для розвитку спритності та швидкості.

Збільшення утримання статичної рівноваги на одній нозі з закритими очима, порівняно з вихідними даними у дівчат 7 та 8 років в кінці експерименту, відповідно – на 70 та 138%, ($P < 0,05$); у хлопчиків – на 110 та 109%, ($P < 0,01$). При виконанні різноманітних прийомів спортивної боротьби спортсмени змушені постійно підтримувати свою динамічну рівновагу та намагались порушити її у противника. Динамічна рівновага після вестибулярних подразнень комбінованою пробою (10 поворотів з одночасними нахилами голови вперед і назад) покращилась в кінці експерименту у 7 та 8-річних дівчат, відповідно – на 59 та 53%, ($P < 0,05$), і у хлопчиків – на 37 та 43%, ($P < 0,01$), порівняно з вихідними показниками. Теж дівчата показали вищі результати покращення.

Висновки:

1. Використання рухливих ігор у тренуванні борців 7-8 років протягом 6 місяців значно покращило їх фізичні якості. Якщо до експерименту ніхто з борців не міг виконати досліджувані показники фізичних якостей на 10 балів, то після експерименту на 10 балів виконали тести на: швидкість – 30%, швидко-силові якості – 22%, силову витривалість та гнучкість – 70%, статичну силу – 53%, міст – 20% досліджуваних борців.

2. Порівняно з вихідними рівнями отолітова соматична реакція покращилась у 7 та 8 – річних дівчат, відповідно на 61 та 53%, і у хлопчиків – на 25 та 52%; ($P < 0,05$).

Збільшилось утримання статичної рівноваги на одній нозі з закритими очима, порівняно з вихідними даними у дівчат 7 та 8 років в кінці експерименту, відповідно – на 70 та 138%, ($P < 0,05$) та у хлопчиків – на 110 та 109%, ($P < 0,01$).

Динамічна рівновага після вестибулярних подразнень комбінованою пробою (10 поворотів на 360° з одночасними нахилами голови вперед і назад) покращилась в кінці експерименту у 7 та 8-річних дівчат, відповідно – на 59 та 53%, ($P < 0,05$) і у хлопчиків – на 37 та 43%, ($P < 0,01$).

3. Достовірне значне покращення фізичних якостей та статокінетичної стійкості борців після педагогічного експерименту дає право широко використовувати рухливі ігри у тренуванні борців вільного стилю.

Список використаних джерел:

1. Подливаев Б.А., Григорьев А.В. Уроки вольной борьбы. Поурочные планы тренировочных занятий первого года обучения (для мальчиков и девочек 10-12 лет). Москва : Советский спорт, 2012. 528 с.
2. Чустрак А.П. Статокінетична стійкість школярів : монографія. Навч. посібник. Одеса, 2015. 126 с.
3. Шахмурадов Ю.А., Шестаков В.Б., Ерегина С.В. Вольная борьба: научно-методические основы многолетней подготовки борцов. 2-е изд., дополн. Махачкала Теория и практика дзюдо : учебник. Москва : Советский спорт, 2011. 448 с.

Константинов Р.С.

студент;

Чустрак А.П.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ГІМНАСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БОРЦІВ

Актуальність. Методичні особливості гімнастики, різноманітність видів та засобів дають можливість використовувати її в роботі з будь-якими контингентами людей різного віку в системі фізичного виховання у багатьох видах спорту і особливо у спортивній боротьбі. Незважаючи на велику кількість наукових та методичних досліджень в галузі спортивної підготовки борців різного стилю, в роботах недостатньо звертається увага на використання гімнастичних засобів для підвищення фізичних якостей та статокінетичної стійкості борців [1–5].

Об'єкт дослідження: використання засобів гімнастики в спортивній боротьбі.

Предмет дослідження: засоби гімнастики в спортивній боротьбі для тренування фізичних якостей та статокінетичної стійкості в групах попередньої базової підготовки.

Завдання дослідження: 1. Проаналізувати наукову та методичну літературу за темою дослідження;

2. Вибрати методики дослідження;

3. Провести педагогічний експеримент для визначення ефективності використання засобів гімнастики в спортивній боротьбі для тренування

фізичних якостей та статокінетичної стійкості в групах попередньої базової підготовки.

Методи дослідження:

1. Аналіз наукової та методичної літератури за темою дослідження.

2. Основним методом дослідження був педагогічний експеримент, до та після якого визначали показники фізичної підготовленості: силові витривалості (підтягування у висі та згинання і розгинання рук в упорі лежачи); гнучкості (стоячи, нахил зігнувшись); швидкості (біг 20 м); швидко-силових якостей (стрибок у довжину з місця); статичної рівноваги (стійка на одній нозі з закритими очима); динамічної рівноваги після вестибулярних подразнень комбінованою пробою [5]).

3. Методи математичної статистики.

Було організовано педагогічний експеримент, в якому приймали участь борці вільного стилю 11-12 років першого року навчання, початкової базової підготовки. які тренувались протягом року, тричі на тиждень. Експериментальна група (21 борець) та контрольна група (18 борців) за показниками фізичної підготовки достовірно не відрізнялись між собою ($P > 0,05$). В педагогічному експерименті дослідної групи використовували комплекс спеціальних гімнастичних засобів для тренування фізичних якостей та статокінетичної стійкості протягом 30-45 хв, які включали в основному в розминку підготовчої частини тренування. Педагогічний експеримент тривав сім місяців.

Після аналізу результатів педагогічного експерименту, спостерігалось достовірне підвищення **силових показників** експериментальної групи на 32%.

Зросли показники тестів: **«Проста рухова реакція» та «Відновлення»** до 21%. Покращилась **спеціальна витривалість** борців експериментальної групи на етапі базової підготовки на 19%.

Збільшились результати **гнучкості** борців на 27%.

Статична рівновага збільшилась на 30%.

Динамічна рівновага після вестибулярних подразнень зросла на 27%.

Таким чином, підібраний комплекс вправ ЗФП та СФП, виявився досить ефективним у покращенні фізичних якостей та статокінетичної стійкості борців вільного стилю, тому його можна рекомендувати для ДЮСШ, спортивних клубів, та спортивних шкіл олімпійського резерву.

За такий же період тренування фізичних якостей борців контрольної групи, які тренувались за звичайною програмою з вільної боротьби для ДЮСШ, показали значно менші результати: Найкращими виявились показники **силової підготовки та простої рухової реакції**, відповідно на 15% та на 12%.

Спеціальна витривалість, підвищилась на 7%.

Меншими були покращеннями *гнучкості* борців – на 5%, порівняно з вихідними даними. *Статична рівновага* збільшилась на 10%.

Динамічна рівновага після вестибулярних подразнень зросла на 5%.

Таким чином, підтвердилась результативність вибраного комплексу вправ з ЗФП та СФП експериментальної групи у збільшенні *силових показників* на 32%. Підвищились показники тестів «*Реакція*» та «*Відновлення*» на 21%. Збільшилась *спеціальна витривалість* юних борців експериментальної групи на 19%. Поліпшились показники *гнучкості* юних спортсменів на 21%. Покращились показники *статичної рівноваги* – на 30% та *динамічної рівноваги* – на 27%.

Висновки. На основі аналізу науково-методичної літератури були виявлені наші помилки та слабкі сторони в методиці тренування фізичних якостей у борців вільного стилю:

- в даний час недостатньо методичних розробок для комплексного застосовування сучасних інноваційних підходів для розвитку фізичних якостей борців різного віку;

- недостатнє впровадження в практику роботи тренерів сучасних тенденцій методики розвитку фізичних якостей та статокінетичної стійкості юних борців;

- проблема розвитку фізичних якостей та статокінетичної стійкості борців вільного стилю, на різних етапах підготовки на сьогоднішній день, мало досліджена та потребує подальшого вивчення;

На основі аналізу літератури та врахування анатомо-фізіологічних особливостей розвитку підлітків, було підібрано комплекс гімнастичних вправ з ЗФП та СФП, який спрямований на поліпшення розвитку фізичних якостей та статокінетичної стійкості юних борців.

Результати педагогічного експерименту показали достовірні покращення силової підготовки, спеціальної витривалості та процесів відновлення, гнучкості та статокінетичної стійкості а також, відповідної адаптації до змагань.

Планування подальших наукових досліджень слід направити на індивідуалізацію тренувального процесу для вдосконалення фізичних здібностей та статокінетичної стійкості юних борців.

Список використаних джерел:

1. Абдуллаєв А. К., Ребар І. В.. Теорія і методика викладання вільної боротьби : навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, пероб. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. 299 с.

2. Вільна боротьба: чоловіки, жінки. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Київ : АСБУ, 2011. 95 с.

3. Волков В. Л. Вольная борьба: комплексная оценка базовой подготовленности, состояние здоровья, физическая подготовленность, функциональные возможности, психофизиологическое состояние. Киев : Нора-принт, 2000. 64 с.

4. Греко-римська і вільна боротьба. Фізичне виховання і спорт. Базова навчальна програма і навчальні плани трирічної підготовки спортсменів, суддів та волонтерів (з дисциплін «Фізичне виховання», «Фізична культура», «Управління професійною працездатністю» відділення спортивного удосконалення для студентів денної форми навчання усіх спеціальностей академії). Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В.М. Ключко, С.В. Повіткін; Харків : ХНАМГ, 2011. 76 с.

5. Чустрак А.П. Статокінетична стійкість школярів : монографія. Одеса, 2015. 126 с.

Косяк Р.Т.

керівних фізичного виховання;

Ткач В.А.

студентка,

Криворізький будівельний фаховий коледж

РОЗВИТОК ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ В ЮНАКІВ ДОПРИЗОВНОГО ТА ПРИЗОВНОГО ВІКУ

Фізична підготовка юнаків допризовного та призовного віку здійснюється в закладах освіти відповідно до затверджених ними в установленому порядку освітніх програм, а також у колективах фізичної культури, фізкультурно-спортивних товариствах та спортивних клубах.

Системою фізичного виховання юнаків допризовного та призовного віку передбачається реалізація завдання всебічного та гармонійного фізичного розвитку, що в умовах навчального закладу відбувається переважно засобами фізичної підготовки і сприяє формуванню фундаменту здоров'я для подальшої активної життєдіяльності майбутнього військовослужбовця. В даний час все більше уваги приділяється розвитку саме швидкісно-силових якостей [3, с. 54].

Під швидкісно-силовими якостями розуміється здатність людини до розвитку максимальної потужності зусиль у найкоротший проміжок часу [1, с. 142]. Вони проявляються в рухових діях, в яких поряд зі значною силою м'язів потрібна і швидкість виконання рухів (наприклад, фінальне зусилля при метанні гранати). До швидкісно-силових якостей відносять, по-перше, швидку силу, подруге, вибухову силу. Швидка сила

характеризується неграничною напругою м'язів, що проявляється у вправах, які виконуються зі значною швидкістю, але не досягає граничної величини. У той час, як вибухова сила обумовлює здатність людини по ходу виконання рухової дії досягати максимальних показників сили в можливо короткий час [1, с. 149].

Сила відображає здатність людини долати зовнішній опір або активно протидіяти йому за допомогою м'язової напруги. Залежно від особливостей прояву розрізняють вправи власне силові (наприклад, жим гранично можливого обтяження), швидкісно-силові (стрибок у довжину) і такі, що вимагають силової витривалості (підтримання тривалої статичної пози).

Для розвитку сили обов'язковою умовою є систематичне використання граничних або біляграничних навантажень. Передбачається, що оптимальний варіант виховання сили виглядає наступним чином:

- використовуване обтяження має становити 70–90% від максимального прояву зусиль так, щоб в одному підході людина не могла повторити рух з ним більше 4-6 разів;
- на кожну групу м'язів кількість підходів у занятті має складати 3-4, з інтервалами між підходами близько двох хвилин;
- в тиждень кількість занять «на силу» повинно бути не менше 3-4 [5, с. 59].

Для розвитку швидкісно-силових якостей юнаків допризовного та призовного віку мають бути підібрані такі вправи, які юнаки могли б виконувати як і на заняттях предмету «Захист України», так і під час самостійних занять.

Основними вимогами до вибору швидкісно-силових вправ були:

- проста техніка виконання;
- наявність впливу на усі основні м'язові групи;
- можливість досягнення тренувального ефекту (подолання аеробно-анаеробного порогу);
- можливість застосування в умовах природного простору та спортивного залу.

На основі зазначених вимог були підібрані такі вправи:

- 1) Згинання та розгинання рук в упорі лежачи з максимальною інтенсивністю за 30 сек.
- 2) Підйом тулуба у положення «сидячи» з максимальною інтенсивністю за 30 сек.
- 3) Семиразові стрибки з місця у довжину з великою потужністю.
- 4) Підтягування на високій перекладині з максимальною інтенсивністю за 30 сек.
- 5) Віджимання на брусах з максимальною інтенсивністю за 30 сек.

- 6) Біг на місці з високим підняттям стегна 30 сек.
- 7) Застрибування на поверхню висотою 50 см.
- 8) Вис на перекладині на зігнутих руках 30 сек.
- 9) Вправа «Берпі» – максимальна кількість виконань за 30 сек.
- 10) Різноманітні стрибки зі скакалкою за 30 сек.

Не можна поділяти силове і швидкісне тренування за часом, працювати треба у комбінації.

Короткочасність швидкісно-силових вправ і обмежена величина обтяжень дають змогу виконувати ці вправи серійно. Разом з цим гранична концентрація волі, повна мобілізація швидкісносилових можливостей, необхідність кожний раз при повтореннях не допускати погіршення швидкісних характеристик рухів суттєво лімітують обсяг навантаження. Отже, правило використання швидкісно-силових вправ – краще займатися частіше (частота занять), але малий час (обмеження навантаження на одному занятті). Процес виховання швидкісно-силових здібностей безперервний. Конкретні засоби і методи їх виховання від етапу до етапу змінюються.

Засобами виховання швидкісно-силових здібностей первісно служать природні форми вправ, які пов'язані з швидким вирішенням рухового завдання та неускладнені значним зовнішнім обтяженням. При цьому під час виховання особистісносилових здібностей утворюється свого роду основа для прогресування швидкісно-силових здібностей.

У теперішній час ведеться інтенсивний пошук нових форм і методів фізкультурно-спортивної діяльності у закладах освіти, які відповідають сучасним вимогам. У першу чергу мова йде про такі форми і методи, які дають змогу суттєво підвищити привабливість фізкультурно-спортивної діяльності у студентів, створювати переростання навчального процесу з фізичного виховання у процес фізичного самовдосконалення. Фізичні вправи та рухливі ігри, естафети мають велике значення у процесі розвитку фізичних якостей юнаків допризовного та призовного віку, тому що виховують основні фізичні і професійно важливі якості, які необхідні майбутнім військовослужбовцям. Високий рівень розвитку швидкісно-силових здібностей – основна база для оволодіння новими видами рухових дій. Процес засвоєння будь-яких рухових дій іде значно успішніше, коли той, хто займається, має міцні, витривалі і швидкі м'язи, гнучке тіло, високорозвинуті здібності керувати собою, своїм тілом, своїми рухами. Нарешті, високий рівень розвитку фізичних здібностей – важливий компонент стану здоров'я військовослужбовця.

Список використаних джерел:

1. Волков В. Л. Розвиток фізичних здібностей студентів у системі фізичної підготовки: монографія. – К.: Освіта України, 2011. – 420 с.
2. Круцевич Т. Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків та молоді / Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, Г.В. Безверхня. – К.: Олімпійська література, 2011. – 224 с.
3. Круцевич Т.Ю. Лошицька Т.І. Стан фізичної підготовленості призовників // Педагогіка, психологія та медико-педагогічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 4. – С. 54–56.
4. Мещеряков А.В. Подвижные игры в физическом воспитании курсантов: учеб.-метод. пособие / А.В. Мещеряков, О.И. Ташниченко. – Ульяновск: УВАУ ГА (И), 2010. – 51 с.
5. Романенко В. А. Диагностика двигательных способностей: учеб. пос. / В. А. Романенко. – Донецк: Издательство ДОННУ, 2005. – 290 с.

Леутіна Д.О.

студентка,

Східноукраїнський національний університет

імені Володимира Даля

Научний керівник: Циганок Д.М.

старший викладач,

Університет міжнародних відносин

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

В умовах сучасного світу з появою гаджетів, пристроїв, що значно полегшують трудову діяльність (комп'ютер, технічне обладнання) різко зменшилась рухова активність. Це зумовлює зниження можливостей людини та призводить до ряду захворювань. Тому проблема фізичного виховання серед всіх вікових прошарків особливо актуальна в наш час: заняття фізичними вправами допомагають підвищити рухову активність та удосконалювати фізичні якості [1].

Під поняттям занять фізичними вправами вважають способи організації навчально-виховного процесу, кожен з яких виступає окремим видом взаємодії викладача та студента, учня або дитини дошкільного віку, а також відповідними умовами занять.

При плануванні занять слід враховувати вік, стать, фізичний стан студента, власні інтереси, зовнішні умови – в залежності від того, від чого можуть змінюватися власні задачі і зміст навчального процесу.

На даний час нараховують дві форми створення занять:

1. Урочна форма.
2. Позаурочна форма.

Під поняттям «урочна форма навчання» розуміється заняття, яке проводиться під постійним наглядом викладача в постійному складі команди по загальним державним програмам, викладеним в навчальному плані, яке зазвичай впроваджено в загальнонавчальних закладах, де всі факультативи спрямовані на відточення навичок в обраному виді спорту.

До позаурочної форми належать заняття, які проводяться під наглядом спортивного фахівця як організований час, та самостійні заняття, під якими мається на увазі активний відпочинок, відновлення здоров'я або фізичних якостей, збереження форми тіла, вдосконалення рухових навичок і спортивних навичок.

До позаурочної форми належать:

1. Короткочасна форма занять, яка не демонструють тренувального ефекту.
2. Тривала форма занять, що спрямована на тренування, оздоровчолікувальну діяльність або рекреаційний характер вправ.
3. Змагальна форма занять тобто форма спортивної діяльності, які створена задля обрання переможців в певних категоріях.

Зазначається, що урочна та позаурочна форми занять мають декілька варіантів впровадження:

1. загальна фізична підготовка, які представляє собою процес вдосконалення рухальних якостей, спрямований на всебічний розвиток окремої людини.
2. спеціалізоване фізичне виховання (спортивні тренування, лікувальні заняття, заняття фізичної підготовки)

У процесі фізичного виховання викладач та студент прагне до всебічного розвитку, на виробленні звички час від часу повертатися до рухових вправ – саме активна рухова діяльність допомагає краще засвоювати матеріал, сприяє поліпшенню самопочуття та здоров'я [2].

Список використаних джерел:

1. Ашмарин Б.А., Виноградов Ю.А., Вяткина З.Н. Теория и методика физического воспитания. – М.: Просвещение, 1990 – 287 с.
2. Гогунев Е.Н., Мартянов Б.И. Психология физического воспитания и спорта. – М., 2000.

Мезенцева М.О.

студентка,

Науковий керівник: Кондратенко В.В.

доцент,

Університет митної справи та фінансів

ОПТИМІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ. МОНІТОРИНГ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Важливість оптимізації організації фізичного виховання та моніторингу фізичного стану студентів полягає у тому, щоб покращувати стан здоров'я здобувачів вищої освіти. Насьогодні загальна кількість студентів, що віднесені до спеціальної медичної групи, постійно зростає. Науковці пов'язують таку тенденцію з тим, що у цей період студенти не приділяють належну увагу своєму фізичному стану та витрачають ресурси свого організму, що негативно впливає на дієздатність, знижує творчі можливості молоді. Лише за період з 2010–2015 рр. їхня кількість збільшилася з 16,2% до 36,2% [4, с. 110], тому в сучасних закладах вищої освіти простежується гостра потреба у вирішенні цієї проблеми.

Мета статті – проаналізувати та визначити сучасні та ефективні способи оптимізації організації фізичного виховання та моніторингу фізичного стану студентів.

Багато науковців (Соколова О. В., Максимова К. В., Антікова В. А., Чеснова Е. Л., Кузьміна Л. А., Шлегіна Р. В. та інші) у своїх статтях приділяли належну увагу порушеним у статті питанням. Проаналізувавши праці вказаних авторів, для детального розгляду ми обрали класифікацію Соколової О. В. [3], яка поділяє базові моделі оптимізації фізичного виховання на:

- секційну (її суть полягає у тому, щоб створювати широкі мережі загальнооздоровчих або спеціалізованих спортивних секцій у фіксований, зручний та вільний від навчального процесу час студентів);
- професійно зорієнтовану (розроблення особливого комплексу вправ фізичної підготовки для окремої спеціальності, враховуючи чіткі особливості майбутньої професії студентів);
- традиційну (впровадження стандартної системи фізичного виховання з наданням студентам можливості обирати додаткові

спортивні секції з запропонованих університетом, заохочення їхньої зацікавленості додатковими балами за відвідування занять);

– індивідуальну (полягає у закріпленні за кожним студентом викладача кафедри фізичного виховання, який має рекомендувати здобувачу освіти особливо важливі для нього види фізичної активності) [3].

На нашу думку, саме ця класифікація надає змогу якомога ширше розглянути порушене питання та визначити сучасні способи вирішення проблеми.

Моніторинг фізичного стану студентів відіграє максимально важливу роль для оптимізації організації фізичного виховання. Таким чином викладачі кафедри мають змогу чітко підбирати індивідуальний підхід до кожного студента, вчасно визначати проблему та ефективно з нею боротися, пильніше слідкувати за станом здоров'я здобувачів внаслідок можливості створення статистики та загального розуміння стану фізичного розвитку студентів. У більшості випадків саме це заохочує їх приділяти більше уваги своєму здоров'ю. Для аналізу ми обрали класифікацію Белкіна А. С. [1], який поділяє принципи моніторингу освітнього процесу на:

– безперервності (науковець зазначає, що цей принцип пропонує розглядати моніторинг як цілісну, несаморегульовану систему, в якій постійно відбуваються перебудови, перехід однієї якості в іншу, які і має чітко визначати, корегувати моніторинг, посилюючи або послаблюючи ті чи інші тенденції для оптимізації освітнього процесу фізичного виховання);

– науковості (відповідно до цього принципу, велику увагу слід приділяти саме теоретичним основам та інструментарію, таким чином організовувати стеження, що базується на первісних наукових принципах);

– виховної доцільності (згідно цьому принципу, моніторинг не є кінцевою ціллю, а виступає чітким інструментом управління та оптимізації педагогічного процесу фізичного виховання);

– діагностично-прогностичної спрямованості (отримана в ході спостереження інформація має бути чітко проаналізована, співвіднесена до заздалегідь створених критеріїв оцінки, які, у свою чергу, у результаті створюють певну картину педагогічного процесу);

– прогностичності (принцип передбачає аналіз отриманої інформації, визначення певних тенденцій та прогнозування тих чи інших наслідків, вказує на можливі шляхи покращення процесу фізичного виховання);

– цілісності та наступності (на думку Белкіна А. С., процеси стеження, діагностики, корегування, прогнозування та управління освітнім процесом мають бути тісно взаємопов'язані для ефективності,

при цьому першочерговою метою є формування моделі моніторингу, формування її показників і оцінок [1].

Ми переконані, що саме ця класифікація має використовуватися у вищих навчальних закладах комплексно з класифікацією Соколової О. В., адже поєднання умінь чіткого моніторингу та навички оптимізації фізичного виховання здатні показати вражаючі результати покращення фізичного стану студентів.

Як свідчать дослідження науковців, здоров'ям студентів можна успішно керувати з допомогою правильно підбраного комплексу фізичних вправ. Для спостережень за станом здоров'я здобувачів вищої освіти слід поєднати моніторинг процесів фізичного виховання із моніторингом їхнього соматичного (фізичного) стану. На думку Максимової К. В., «характеризуючи сутність поняття соматичного, більшість авторів розуміють його як рівень фізичного стану організму, в основі якого лежать фізична підготовленість, оптимальний функціональний стан серцево-судинної системи, як універсальний індикатор адаптаційних можливостей цілісного організму» [2]. На нашу думку, саме це визначення допомагає чітко зрозуміти головну суть терміну «соматичне здоров'я». Відштовхуючись від цього, завдяки вдалому аналізу фізичного стану організму студента викладач матиме змогу дібрати особливий, унікальний комплекс вправ, що матиме позитивні наслідки.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що фізичне виховання відіграє неабияку роль у формуванні як соматичного, так і емоційного здоров'я. Головна задача викладачів вищих навчальних закладів полягає у заохоченні студентів слідкувати за станом свого здоров'я та виконувати ефективні вправи. Для цього слід впроваджувати зазначені вище методи оптимізації фізичного виховання, базуючись на основних принципах моніторингу. У поєднанні вони позитивно впливатимуть на фізичний розвиток студентів, а результат буде помітним вже у найкоротші строки.

Список використаних джерел:

1. Белкин А.С. и др. Основы педагогических технологий: краткий толковый словарь. Екатеринбург, 1995. С. 15–22.
2. Максимова К.В. Моніторинг стану соматичного здоров'я студенток і курсів вищих навчальних закладів м. Харкова. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 7. С. 30–34.
3. Соколова О.В. Комплексна оцінка рівня здоров'я студентів-випускників вищих навчальних закладів. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : *Збірник наукових праць за матеріалами ІХ Міжнародної науково-практичної конференції*, Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2014. № 18. С. 75–81.

4. Христова Т.Є., Пюрко В.Є., Казакова С.М. Стан здоров'я студентів вищих навчальних закладів та шляхи його поліпшення; Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю.Д. Бойчука. – Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. – 488 с.

Мороз А.А.

студентка,

Науковий керівник: Хапсаліс Г.Л.

старший викладач,

Київський національний торговельно-економічний університет

ВПЛИВ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ЛЮДИНИ

Заняття фізичними вправами має різноманітний вплив на організм людини. Зокрема, це вплив на інтелектуальні функції людини, психічне здоров'я, фізичну працездатність, фізіологічний стан. Регулярна фізична активність зменшує ризик виникнення багатьох захворювань та допомагає багатьом системам та органам людського тіла працювати краще. Заняття спортом не лише продовжує життя, але і покращує його якість.

Регулярні тренування сприятливо впливають на скелет людини, зміцнюють опорно-руховий апарат. Фізичні вправи здатні виправити поставу, усунути викривлення хребта, стануть прекрасною профілактикою плоскостопості, зміцнять м'язовий каркас, зв'язки, сухожилля. Молодь підтримує тіло в тонусі завдяки спортивним заняттям, а в більш зрілому віці систематичні заняття фізкультурою допоможуть зберегти підтягнуте тіло і здоров'я на довгі роки [1].

Під впливом оптимального фізичного тренування поліпшується робота серцево-судинної системи. Серце набуває значної витривалості і працездатності, судини укріпляються, організм адаптується до фізичних навантажень, проявляються нові рефлексії і це дозволяє збільшувати навантаження без шкоди для здоров'я. Фізичні вправи удосконалюють функції центральної нервової системи, в тому числі і органів чуття, сприяють виробітку природного гормону щастя, що ефективно бореться з болем різного характеру.

Результатом занять спортом є хороший кровообіг і покращення обміну речовин. У різних клініках було доведено, що під впливом

фізичних тренувань підвищений рівень цукру в крові знижується. У людей, що мають надлишкову вагу, нормалізується жировий обмін і зменшується жировідкладення. При енергетичній м'язовій діяльності покращуються окисні процеси вуглеводного обміну, підвищується засвоєння білків і вітамінів. Адреналін, що виділяється в надлишковій мірі під час психічних напружень, швидко руйнується під впливом рухової активності.

Тренування здійснюють хороший вплив на діяльність травної системи, допомагаючи швидше виводити шкідливі речовини з організму людини. Люди, які регулярно займаються спортом, рідше мають дискомфорт у кишківнику і відчуття нудоти. Дуже корисними для роботи внутрішніх органів є фізичні навантаження через 1,5-2 год після прийому їжі [2].

Під час заняття спортом у людини активізуються регенеративні процеси у бронхах, дихальних м'язах, покращується робота органів дихання. Життєва ємність легень і еластичність легеневої тканини збільшується, дихання стає більш глибоким, ритмічним і рідшим, організм отримує більше кисню.

Заняття спортом зміцнюють імунітет. В свою чергу, це захищає організм від грипу та інших захворювань, що атакують нас зі зміною температури та сезонів. Таким чином, можна стверджувати, що спорт- це ліки від багатьох хвороб, що не мають побічних ефектів і здійснюють позитивний вплив на організм людини [4].

Крім цього, люди, що займаються спортом, відчують себе більш привабливо і впевнено, мають здоровий сон та хороший настрій. Вони більше встигають і грамотніше планують справи. Рухова активність зміцнює ділянки мозку, відповідальні за соціальну взаємодію, швидкість мислення, пам'ять та енергійність. Фізичні навантаження сприяють креативності мислення, позбавляють від депресії, допомагають прийти до ефективних рішень щоденних завдань, нових ідей для роботи, навчання та бізнесу.

Фізичні навантаження можуть вплинути на тривалість життя. Доказом цього є результати дослідження вчених Сіднейського університету. Дослідження тривало протягом восьми років. У ньому взяли участь близько 200 тисяч людей віком від 45 до 75 років. Результати показали, що навіть невелике збільшення інтенсивності фізичних навантажень (до 30%) знижує ризик смертності на 9%, а при підвищенні більше ніж на 30% – ризик зменшується на 13% [3].

Недостатня рухова активність(гіподинамія) негативно впливає на фізіологічні функції. Зокрема, відбувається розвиток таких захворювань, як ішемічна хвороба серця, атеросклероз, гіпертонія, діабет, ожиріння, порушення внутрішніх органів, нейропсихічні захворювання, ендокринні

порушення та ін. Малорухливий спосіб життя може спровокувати виникнення серцево-судинних і навіть онкологічних захворювань. Щоденні вправи та фізичні тренування допоможуть уникнути цього, підтримати тонус і функціонування всіх внутрішніх органів, поліпшити і зберегти здоров'я.

Проблема здорового способу життя є дуже актуальною в теперішній час. Фізкультура і спорт не для кожного є супутниками життя. Більшість людей ведуть малорухливий, сидячий спосіб життя, пояснюючи це відсутністю вільного часу, умов для занять або просто лінощами. Проте нікому і ніколи не пізно розпочати займатися собою, відчувати радість занять фізичною культурою і спортом, удосконалити своє здоров'я. Фізичне удосконалення-це величезний і важливий крок не тільки до здоров'я, молодості, краси і довголіття, але і крок до внутрішнього удосконалення себе.

Отже, вплив фізичного навантаження на організм людини складно переоцінити. Регулярні фізичні вправи не лише покращують розумову діяльність, роботу опорно-рухового апарату, центральної нервової системи, органів внутрішньої секреції, кровообігу, дихання, обміну речовин, теплорегуляції, а і зменшують ризик виникнення різноманітних захворювань та продовжують життя людини. Для того, щоб добре виглядати, мати міцне здоров'я, бути продуктивним та якісно виконувати роботу, потрібно займатися спортом. Рухова і фізична активність є винятково важливим, фундаментальним чинником формування, зміцнення, збереження здоров'я та розвитку людини.

Список використаних джерел:

1. Купріян М. М. Вплив занять спортом на організм. URL: <https://euromed.ua/ua/article/travmatologiya-ortopediya/vliyanie-zanyatiy-sportom-na-organizm>
2. Курінна В.В., Копаєва Т.В. Вплив фізичної культури і спорту на організм людини. – Черкаси, 2009. – 48 с.
3. Пешков Ю. Вплив фізичної активності на тривалість життя. URL: <https://myhelix.com.ua/articles/category-anti-aging/post-27-vpliv-fizichnoji-aktivnosti-na-trivalist-zhittya>
4. Блог фітнес-клубу «Максимум». URL:<https://maximus.lutsk.ua/koryst-zanyat-sportom-dlya-zhyttya-ta-zdorovya/>

Рушак Д.О.

студентка,

Національний університет фізичного виховання і спорту України;

Національний технічний університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Власов В.О.

викладач,

Національний технічний університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Галушка А.М.

полковник медичної служби;

Семирунчик Я.П.

підполковник медичної служби,

Командування Медичних сил Збройних Сил України

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ – ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Вступ. Недоліки системи охорони здоров'я, незадовільна екологічна ситуація, поглиблена наслідками Чорнобильської катастрофи, критична демографічна ситуація і незадовільний стан здоров'я населення вимагають нагальних рішучих дій [1; 2; 3].

Щоб не бути голослівними приведемо деякі негативні показники, що характеризують стан здоров'я населення в Україні:

- різке вираження феномена чоловічої «надсмертності», коли смертність чоловіків у середній віковій категорії (25-44 роки) майже в 4 рази перевищує смертність жінок аналогічного віку;
- зниження очікуваної тривалості життя, в результаті чого розрив із середньоєвропейськими показниками становить понад 6 років, а з показниками країн Європейського Союзу – понад 10 років;
- найвищий в Європі рівень природного спаду населення, що веде до депопуляції населення швидкими темпами;
- стрімке старіння населення, яскраво регресивний характер відтворення населення, коли частка населення старших вікових груп значно перевищує частку населення віком до 15 років.

Матеріали та методи дослідження. В процесі комплексного медико-соціального дослідження були застосовані принципи діалектичного взаємозв'язку загального і часткового. В дослідженні використано системно-історичний підхід до вивчення здоров'я як соціальної

категорії, а також аксіологічний підхід як світоглядна орієнтація на здоров'я як найвищу цінність.

Результати дослідження. Здоров'я людини визначається комплексом біологічних (спадкових і набутих) і соціальних факторів. Останні мають настільки важливе значення в підтримці стану здоров'я або в появі і розвитку хвороби, що у преамбулі статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я записано: «Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад» [4]. Таке визначення поняття «здоров'я» є найбільш чітким, зрозумілим, повним і вміщує, насамперед, біологічні, соціальні та психологічні аспекти даної проблеми.

Критерій «здоров'я» визначається комплексом показників. Однак за найзагальнішими визначеннями здоров'я індивідуума можна охарактеризувати як природний стан організму, що характеризується повною зрівноваженістю будь-яких виражених хворобливих змін. Здоров'я людини ґрунтується на основі генетичних факторів, способу життя та екологічних умов, однак певною мірою воно залежить також від свідомого ставлення людини до себе та оточуючого середовища.

На сьогоднішній день виділяють такі складові здоров'я: фізичне, психічне (емоційне, інтелектуальне), соціальне, особистісне, духовне.

Враховуючи різні аспекти категорії «соціальне», можна запропонувати і відповідні підходи до характеристики здоров'я як соціальної категорії. Здоров'я як соціальну категорію у широкому значенні можна розглядати в контексті його суспільної зумовленості, опосередкованості широким спектром суспільних чинників – економічних, політичних, правових, ідеологічних тощо.

Розмежовують різні рівні прояву соціального аспекту здоров'я: загальносоціальний (соцієтальний), груповий і індивідуальний.

Перший рівень – загальносоціальний (соцієтальний) – характеризує стан здоров'я населення загалом і виявляє цілісну систему матеріальних та духовних відносин, що існують у суспільстві. Сюди можна віднести також рівень здоров'я країн і рівень здоров'я всього світу.

Другий – групове здоров'я, зумовлене специфікою життєдіяльності людей даного трудового чи сімейного колективу та безпосереднього оточення, в якому перебувають його члени. Саме в найближчому оточенні відбувається позитивний і негативний вплив на здоров'я. Зважаючи на те, що переважну більшість людей взаємодіє з різними сферами виробництва, послуг, науки, культури, соціальних інституцій і тим самим впливає на здоров'я працівників. Важливим є теж вплив стресових ситуацій.

Третій – індивідуальний рівень здоров'я, який сформовано як в умовах всього суспільства та групи, так і на основі фізіологічних і

психічних особливостей індивіда та неповторного способу життя, що веде кожна людина.

Розглядаючи соціальні наслідки рівня здоров'я населення на сучасному етапі необхідно враховувати незворотні втрати майбутніх поколінь, що обумовлені недооцінкою фактору здоров'я сьогодні. Відповідно до зазначеного, надзвичайно важливо розглядати здоров'я як явище з чітко вираженими часовими зв'язками і наслідками.

Таким чином, здоров'я нації необхідно визначати як інтегрований вираз динамічної сукупності індивідуальних рівнів здоров'я всіх членів спільноти.

Висновки. Найбільш ефективний спосіб втілення світоглядних цінностей здоров'я в свідомість населення – це ініціація з боку органів державної влади і місцевого самоврядування різноманітних локальних проектів, обмежених місцевими масштабами, зокрема масштабами первинних адміністративно-територіальних структур і окремих організацій. Такі проекти, якщо вони розроблені і впроваджуються з урахуванням основних положень теорії і практики формування здорового способу життя, можуть бути достатньо ефективними, незважаючи на певну нестачу ресурсів, що має місце сьогодні для нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Вернадський В.І. Кілька слів про ноосферу // Початок і вічність життя. – Москва: Радянська Росія, 1989.
2. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. – Санкт-Петербург: «МГП Петрополис», 1992.
3. Здоров'я-21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні ВООЗ: Введення // Європейська серія по досягненню здоров'я для всіх. – 1998. – № 5. – Копенгаген: ВООЗ (ЄРБ).
4. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599# (дата звернення: 15.10.2021).

Смовж М.А.

старший викладач;

Фурманов К.М.

*старший офіцер відділу морально-психологічного забезпечення,
Військовий інститут*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ПРОГНОЗУВАННЯ СПОРТИВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ З БІГУ НА ДОВГІ ДИСТАНЦІЇ

Реформування освіти в Україні підштовхує до використання інноваційних технологій у фізичному вихованні і спорті, що є одним із перспективних напрямів розвитку освіти. Для сучасного суспільства впровадження інноваційних технологій в освіту має не стільки теоретичне, скільки прагматичне значення, оскільки в умовах глобалізації стосується його історичного розвитку та перспектив, які пов'язані з так званими «високими технологіями».

Розробка інноваційних педагогічних технологій у фізичному вихованні і спорті, зокрема у бігу на довгі дистанції. На сучасному етапі розвитку має здійснюватися відповідно до критеріїв технологічності:

- науковості – опиратися на теоретичні положення педагогічної науки та методики викладання дисципліни, соціально визнані освітні цілі, перспективи модернізації освіти;
- системності, що передбачає взаємодію частин та цілого в організації навчального середовища, в результаті чого фізичний розвиток молодого покоління бігунів є цілісним утворенням;
- гарантованості, тобто похибка між запланованим та одержаним результатами бігуна має бути мінімальною;
- керованості, тобто повного управління етапами тренера та учнів, які складають завершений цикл дій;
- масовості – застосування технології не залежить від фізичної підготовки бігуна, педагогічної майстерності наставника [2, с. 118–121].

Варто зауважити, що кут нахилу тіла в бігу на довгі дистанції дорівнює приблизно 75–80°, тобто чим менше дистанція і більше швидкість, тим більше нахил тіла вперед. У бігу на довгі дистанції частіше спостерігається приземлення з п'яти, а в бігу на короткі та середні дистанції – зазвичай з носка [1, с. 21]. Умовно виділяють такі етапи бігового процесу: старт і стартовий розгін, біг по дистанції і фініш.

У бігу на середні і довгі дистанції раціональна тактика зводиться до майже рівномірного розподілу сили по всій дистанції.

Тому і не дивно, що сьогодні людство впроваджує і використовує інноваційні технології з метою прогнозування спортивних результатів бігу на довгі дистанції:

- моделі взуття з автоматичною шнурівкою, підсвіткою на язичках, яка заряджається за рахунок кінетичної енергії під час бігу;

- моделі з насосами для зручної автоматичної фіксації ноги на підшві, моделі зімітацією бігу по піску, що на думку вчених, дає можливість збільшити ефективність бігу [3, с. 3].

У бігу на довгі дистанції ступні ставляться паралельно ступні ставляться паралельно одна до одної на ширину стопи між ними, великий палець ноги направлений уперед. Не варто забувати і про розробки спортивного одягу, які дають можливість відводити воду з організму під час сильного потовиділення.

Висновок. Отже, під час бігу на довгі дистанції застосовують як основні техніки, які істотно не змінювалися протягом століть так і нововведення. В основному продуктивність залежить від техніки бігу, роботи певних м'язів у процесі створення швидкості бігу, біомеханічних параметрів основних характеристик техніки бігу, інноваційних методів розвитку бігових можливостей та новинок спортивного обмундирування, що дають можливість спрогнозувати результат бігуна.

Список використаних джерел:

1. Долженко Л. П. Фізична підготовленість і функціональні особливості студентів із різним рівнем фізичного здоров'я : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Л. П. Долженко. Київ, 2007. 21 с.

2. Олексієнко Я. І. Впровадження сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій у процес фізичного виховання школярів / Я. І. Олексієнко, В. В. Курінна. *Вісник Черкаського університету*. Випуск 3(336). Серія : Педагогічні науки. Черкаси, 2015. С. 118–121.

3. Трачук С. В. Моделювання режимів рухової активності молодших школярів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / С. В. Трачук. Київ, 2011. С. 3.

Тодорова А.П.

студентка;

Чустрок А.П.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ДІТЕЙ ДЛЯ СПОРТИВНОЇ ГІМНАСТИКИ

Актуальність. Проблеми ефективності спортивного відбору у спортивній гімнастиці продовжують оставатись далеко не вирішеними не тільки через значне омолодження спортивних гімнастів та через постійне підвищення вимог до виконання гімнастичних вправ [1], а також через сучасні соціально-економічні проблеми та умови життя на Україні. За результатами досліджень [2] показали, що викликають труднощі «не тільки проблеми відбору, а й набору взагалі».

Мета роботи – розглянути сучасний досвід організації відбору для спортивної гімнастики та швидкість формування фізичних якостей в тренувальному процесі.

Завдання дослідження: 1. Проаналізувати проблеми відбору дітей у спортивні школи в науковій та методичній літературі.

1. Вибрати методи дослідження та тренування фізичних якостей гімнастів.

2. Провести педагогічний експеримент для перевірки ефективності методів відбору дітей у спортивну гімнастику.

Методи дослідження: 1. Аналіз літературних джерел та узагальнення теоретичного та практичного досвіду. 2. Визначення фізичної підготовленості за показниками: *статичної рівноваги*, яку визначали за часом стояння на одній нозі з закритими очима [3, с. 22]; *швидкості* (біг 20 м/с); *швидкісно-силових якостей* (стрибок у довжину з місця в см); *силової витривалості у висі* (підтягування, кількість разів); *силової витривалості в упорі лежачи* (згинання та розгинання рук, кількість разів); *гнучкості* (з положення стоячи, нахил зігнувшись не згинаючи коліна в см); *динамічної рівноваги після вестибулярних подразнень*: комбінованою пробою [3, с. 23]. 3. Методи математичної статистики.

У дослідженнях брали участь хлопці 6-7 років, які займалися гімнастикою в ДЮСШ протягом одного року (18 хлопців – шести років і

21 хлопець – семи років) з вересня по травень включно, три рази на тиждень. Знання сенситивних періодів надзвичайно важливо для тренерів і педагогів, які працюють у фізичному вихованні та спорті. Схоже на плавання за течією – сама природа допомагає. За дослідженнями А.К. Москатова (1983) визначено «сенситивні періоди розвитку фізичних якостей, залежно від віку: гнучкість: 4-15 років; спритність: 7-14 років; швидкість: 10-15 років; швидкісна сила: 11-14 років; загальна сила: 14-17 років; витривалість: 15-20 років»; «статокінетична стійкість: 7-14 років» [3]. Сучасна система відбору юних гімнастів неможлива без комплексного підходу та контролю за фізичною підготовленістю юних гімнастів. Близнюковим методом встановлено досить високий рівень впливу спадкових факторів на довжину тіла. «в межах 98%, а на масу тіла – 78%. Спадковість на 50% впливає на розвиток м'яких тканин (м'язів, внутрішніх органів), і на 70-80% – на формування скелету» (Льовушкін, 2006). Зважаючи на більш швидке зростання фізичних якостей гімнастів у 6-річному ніж у 7-річному віці, краще проводити відбір у спортивну гімнастику дітей у 6 річному або навіть у більш ранньому віці. Але проводити тренування з ними без суворой вузько спортивної спеціалізованої направленості.

На другому та третьому етапах відбору рекомендовано звертати увагу на психічні якості гімнастів: мотивації, надійність, стійкість до стресових ситуацій, здатність до стабільного виконання вправ гімнастичного багатоборства в умовах конкурентної боротьби.

Статична рівновага має велике значення у спортивній гімнастиці. Для її тренування використовують різні види рівноваг та ходьби, наприклад, по перевернутій гімнастичній лаві, та колоді на різній висоті. Статичну рівновагу у дитячому віці добре тренують рухливими іграми, виконанням різних статичних положень, схожих на такі у тварин та птахів за сигналом або під музикальний акомпанемент. Діти з задоволенням повторювали рухи відомих персонажів із мультфільмів, стараючись показати не тільки положення, а також розкрити сюжет мультфільму. Для спортивної гімнастики краще комбінувати тренування статичної та динамічної рівноваги з іграми для розвитку спритності, швидкості та інших фізичних якостей щоб уникати одноманітності та перетренування. Після педагогічного експерименту (через сім місяців) статична рівновага покращилась у 6-річних гімнастів на 3,82 с (155,9%), а у 7-річних – на 3,57 с (95,2%), порівняно з вихідними показниками. Таким чином статична рівновага у 6-річних гімнастів, за період експерименту зросла на 60,7% більше ніж у 7-річних. Покращення гнучкості та силової витривалості у висі у 6-річних гімнастів за період педагогічного експерименту стало на 60% кращим ніж у 7-річних, відповідно ($P<0,01$ та $P<0,05$). Силова витривалість в упорі лежачи

(згинання та розгинання рук) покращилась у 6-річних гімнастів в середньому на 3 рази (42,85%), а у 7-річних – на 2 рази, і це склало тільки 20%, порівняно з вихідними даними. Не дивлячись на те, що абсолютні показники силової витривалості у 7-річних, гімнастів були більшими, підвищення цієї якості у 6-річних гімнастів стало кращим на 20,85% ніж у 7-річних, порівняно з вихідними даними, ($P < 0,05$). Достовірної різниці у покращенні динамічної рівноваги після вестибулярних подразнень між 6-річними та 7-річними гімнастами не було ($P > 0,05$).

Висновки:

1. При відборі у спортивну гімнастику, звертаючи увагу на обдарованість та задатки гімнастів, слід все таки враховувати, що природа задатків, як генетичного утворення, поки що, не достатньо вивчені. Задатки впливають на розвиток організму, виділяючи морфологічні особливості будови тіла та сенсорних систем, структуру кісток та м'язових волокон, розгалуженість серцево-судинної системи у м'язах, і т. д.; При м'язовій діяльності задатки впливають на специфіку адаптації, на функціональні особливості, на переважне вдосконалення аеробного, анаеробного, та анаболічного метаболізму. Проводити відбір дітей у спортивну гімнастику слід комплексно, опираючись не тільки на обдарованість та задатки, а також:

а) на медичні, біологічні та антропометричні показники (краще набирати дітей м'язового або м'язово-торокального типу та без порушень в стані здоров'я);

б) в процесі тренування враховувати швидкість покращення фізичних якостей: статичної та динамічної рівноваги після вестибулярних подразнень, швидкості, гнучкості, швидкісно-силових якостей та силової витривалості.

2. На другому та третьому етапах відбору рекомендовано звертати увагу на психічні якості гімнастів: мотивації, надійності, стійкості до стресових ситуацій, здатність до стабільного виконання вправ гімнастичного багатоборства в умовах конкурентної боротьби.

3. Після педагогічного експерименту відбулось значне покращення досліджуваних показників фізичних якостей у 6-річних та 7-річних гімнастів, відповідно: статична рівновага на 155,9% та 95,2%, ($P < 0,01$); гнучкість – на 100% та 40%, ($P < 0,01$); силова витривалість у висі (підтягування) – на 100% та 60%, ($P < 0,01$); динамічна рівновага після вестибулярних подразнень – на 53,57% та 58,8%, ($P > 0,05$); силова витривалість в упорі – на 42,85% та 20%, ($P < 0,05$), швидкість (біг 20 м) – на 16% та 11,6%, ($P < 0,05$), швидкісно-силові якості (стрибок у довжину з місця) – на 14,8% та 8,3%, ($P < 0,05$).

4. Порівняння процентного співвідношення середніх показників фізичних якостей гімнастів до та після педагогічного експерименту, виявило достовірно більш швидке їх зростання у гімнастів 6-річного віку, порівняно із 7-річними: статична рівновага – на 60,7%; гнучкість – на 60%; силова витривалість у висі – на 40%; силова витривалість в упорі лежачи – на 20,85%; швидкісно-силові якості – на 6,5%, швидкість – на 4,4%. І тільки різниця зростання середніх показників динамічної рівноваги у 6-річних та 7-річних гімнастів була майже однаковою, ($P>0,05$).

5. Зважаючи на більш швидке зростання фізичних якостей гімнастів у 6-річному ніж у 7-річному віці, краще проводити відбір у спортивну гімнастику дітей у 6 річному або навіть у більш ранньому віці. Але проводити тренування з ними краще ігровим методом, без суворого вузько спеціалізованого спрямування.

Список використаних джерел:

1. Сергиенко Л.П., Лышевская В.М. Технология раннего прогноза спортивной одаренности детей. IX міжнародний науковий конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх» (20-23 вересня 2005 року) / НУФВ-СУ. Київ, 2005. С. 486.

2. Удовичський О.А. Організація відбору в спортивній гімнастиці. URL: <https://www.google.com/search?q=%D0%A3%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%...>

3. Чустрак А.П. Статокінетична стійкість школярів : монографія. Одеса : видавець Букаєв В.В., 2015. 126 с.

ХІМІЧНІ НАУКИ

Пилипенко О.О.

аспірант,

Науковий керівник: Оковитий С.І.

доктор хімічних наук, професор, ректор,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ

3-(ПІРОЛ-2-ІЛ)-5-(2-АМІНОФЕНІЛ)-1,2,4-ТІАДІАЗОЛУ

Гетероциклічні сполуки тіадіазолового ряду активно досліджуються на предмет застосування у різних галузях промисловості і органічному синтезі. Важливим етапом у дослідженні є структурний аналіз гетероциклів, які можуть існувати у вигляді різних таутомерів і конформерів. Нами проведено квантово-хімічний розрахунок структури та енергетичних характеристик 3-(пірол-2-іл)-5-(2-амінофеніл)-1,2,4-тіадіазолу методом теорії функціонала густини у наближенні SMD/M06-2X/6-311++G(d,p) за допомогою програми Gaussian 09. Дана сполука має три таутомери (**A**, **B**, **C**), кожен з яких може існувати у вигляді чотирьох конформерів (**c1-c4**), структуру яких наведено на рис. 1. Розраховані відносні вільні енергії Гіббса та заселеність змодельованих структур подано у табл. 1, розраховані електронні спектри наведені на рис. 2. Аналіз одержаних даних свідчить про переважне існування сполуки 3-(пірол-2-іл)-5-(2-амінофеніл)-1,2,4-тіадіазолу у вигляді таутомерів **A** і **B**. Причому таутомер **A** має найбільшу заселеність у випадку конформерів **c1** і **c2**, а таутомер **B** – у випадку конформерів **c2** і **c4**. В УФ-спектрі таутомер **A** має найбільш короткохвильовий максимум, а таутомер **C** – найбільш довгохвильовий максимум для всіх конформерів (**c1-c4**). Таким чином, електронна спектроскопія може бути рекомендована для встановлення структури тіадіазолів.

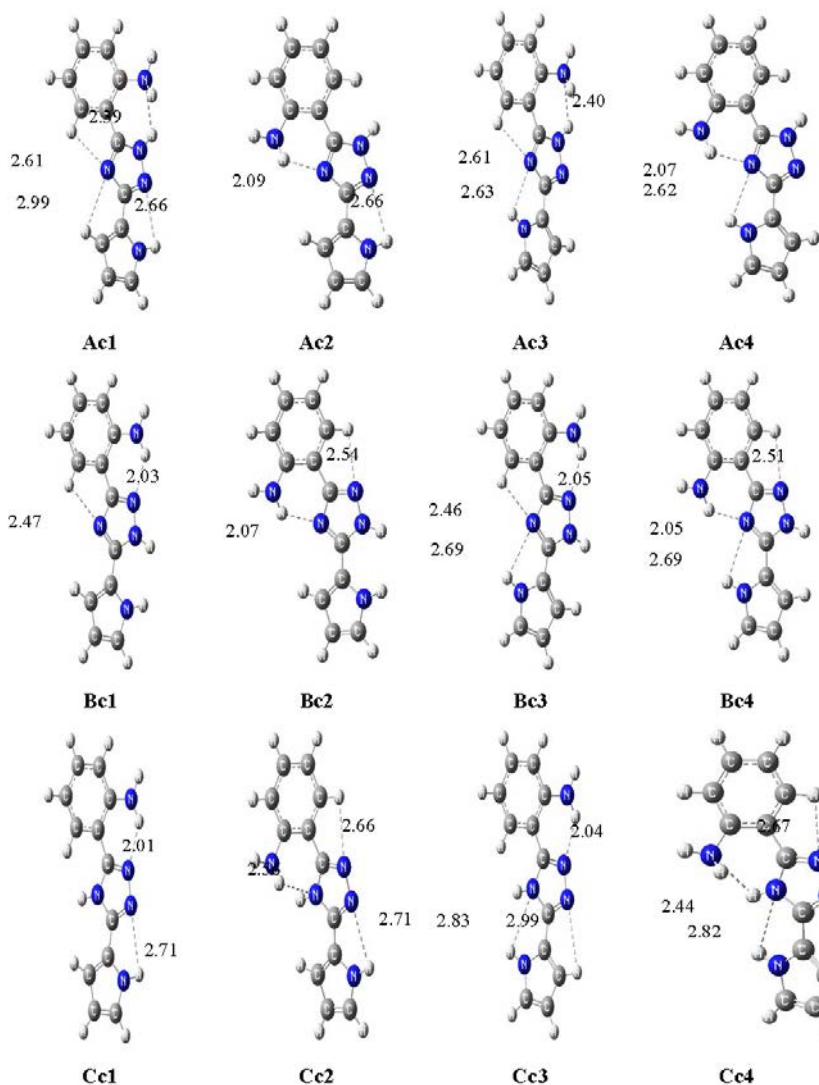

Рис. 1. Структури конформерів 3-(пірол-2-іл)-5-(2-амінофеніл)-1,2,4-тіадіазолу, оптимізовані у наближенні SMD/M06-2X/6-311++G(d,p) у метанолі. Довжини водневих зв'язків у Ангстремах

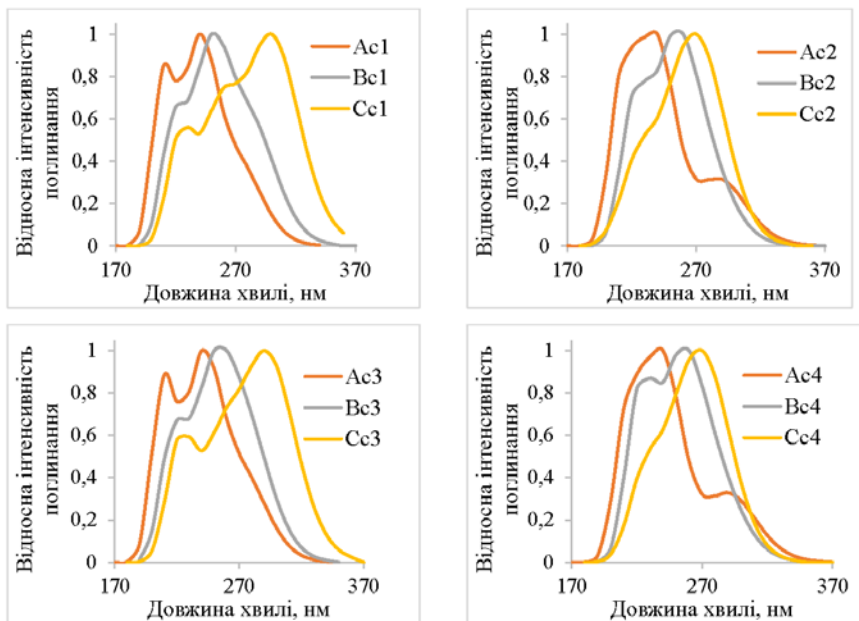
Джерело: розроблено авторами

Таблиця 1

**Відносна енергія і заселеність конформерів 3-(пірол-2-іл)-
5-(2-амінофеніл)-1,2,4-гіадіазолу**

Конформер	Ac1	Bc1	Cc1	Ac2	Bc2	Cc2	Ac3	Bc3	Cc3	Ac4	Bc4	Cc4
Відносна енергія, ккал/моль	0,49	2,06	4,26	0,68	0,61	5,95	2,32	2,32	1,67	2,09	0,00	4,91
Відносна заселеність конформерів, %	19,28	1,37	0,03	13,93	15,71	0,00	0,88	0,88	2,63	1,29	43,99	0,01

Джерело: розроблено авторами

**Рис. 2. Змодельовані у наближенні SMD/M06-2X/6-311++G(d,p)
спектри конформерів 3-(пірол-2-іл)-5-(2-амінофеніл)-1,2,4-гіадіазолу
у метанолі**

Джерело: розроблено авторами

Наукове видання

НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація:
73021, Україна, м. Херсон, а/с 20
Видавництво «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 02.11.2021. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 9,30. Тираж 100. Замовлення № 1121/10.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.